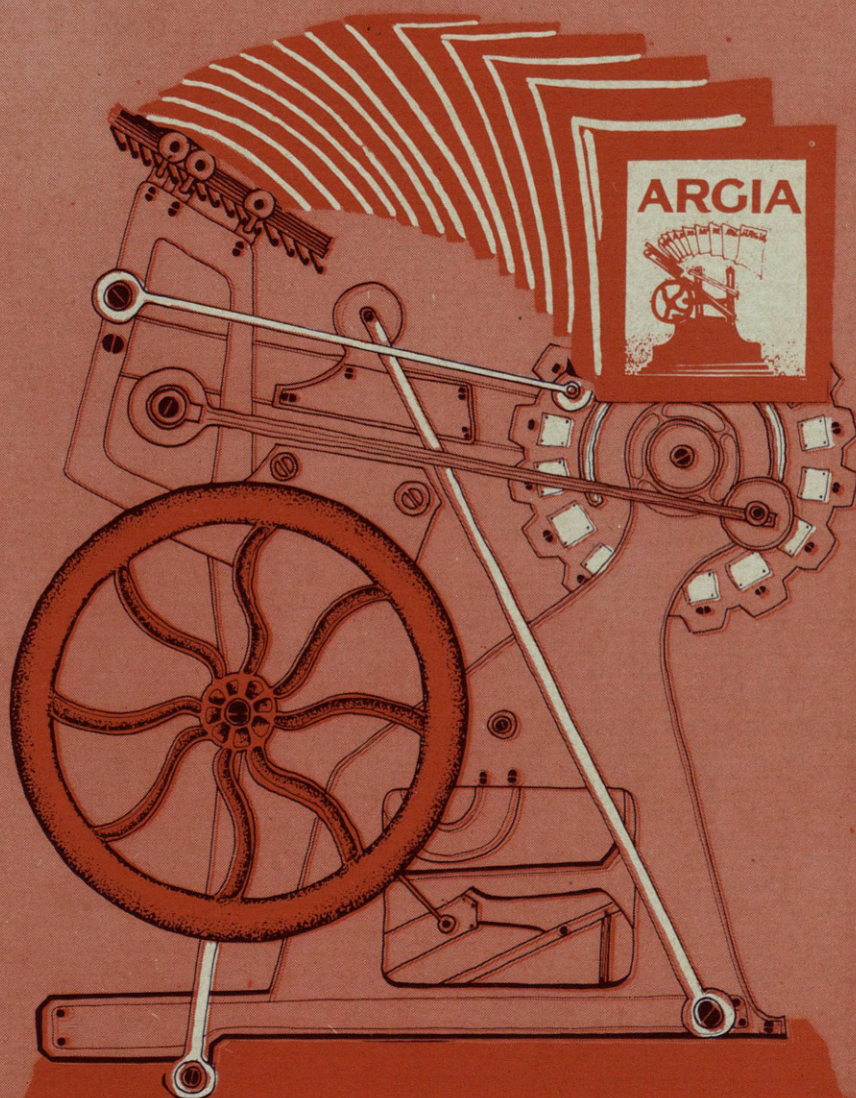

ARGIA

Azaroa 13 - XLVI garren urtea 992 eta 993 zenbakia 90 pezta

● Goikoetxea futbolariarekin eta Manex Pagolarekin, elkarriketak. ● Migel Castells: «Faltso ez izatea oso inportantea da». ● «Erreporteroak», filme berri bat. ● EEParen ihardunaldiak Durangon.

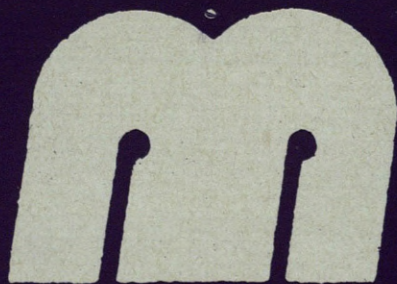
ARGIA EGUNA 83
ZENBAKI BEREZIA

Horixe da Auzmendi. Bitxia. Berezia.

Donostiako estiloa.

**kirolzaleen
zerbitzutan**

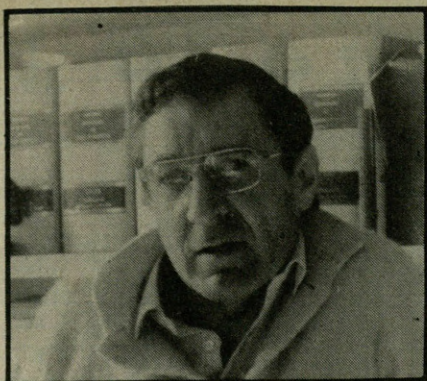

miner

donostia

271050 eta 270447

Urtebeteko gartzela bota diote **Migel Castells** senadoreari Punto y Horan aspaldi idatzitako artikulu batengatik. Hau ordea, Euskal Herriko agintariei Azaroan egingo zaizkien epaiketen hasiera baino ez da. Gernikan Erregeari egindako «afrenta» gatik epaituko dituzte gero. Guziau, eta egoera politikoa kontutan harturik Castells-ekin hitze-
gin du **I. Zubiondok**. (4. orr).

Euskara dela eta mila oztopo ari zai-
gu jartzen Madrildik. Zergatik inpu-
gnatu zuen PSOEk «Euskararen Le-
gea»? Horratx **24. orrialdean Arlan-
zen** azterketa. Antzeko zerbait gertatu
da orain dela gutxi **EIKE** proietuari ere
errekurtsoa sartu diotenean. Eztabaida
gogorak sortu ditu honek Euskal He-
rrian. **ARGIA** aste honetan ere segida
eman dio arazo honi, oraingoan **Duran-
gon** ospatutako **EEPAren** ihardunal-
diak ekarrit. (28. orr).

2. Aste giroa.
4. Migel Castellsekin atxilotu aurretik. **I. Zubiondo**.
8. Nazioartekoa. **P. Sastre**.
10. Nobel Sariak direla eta. **B. Bakaikoa**.
13. PNV bidegurutzean. **F. Goi-
tia**.
18. Zesarri Zesarrena. **J.R. Et-
xebarria**.
20. «Doulos», edo Paradisu flo-
tantea. **A. Azkargorta - K. Lan-
da**.
22. Loreak eta intsektuak, elka-
rrenganako sortuak. **K. Altona-
ga**.
24. Zergatik inpu gnatu du Ma-
drilek «Euskararen Legea»? **Arlantz**.
28. EEPArek ihardunaldiak
Durangon. **Arlantz - Gorritxo**
32. Dena pronto dago 3. Korri-
karako. **Jo**.
34. «Erreporteroak» pelikula ia
rodatuta dago. **L. Bastida**
39. «Anfetamiña», poesia liburu
baten martxa.
40. Manex Pagola mintzo da
ARGIArentzat Iparraldetik.
44. Txutxumutxuka.
46. Buru ta esku edertasuna
sortzen: Consuelo Gomezen ta-
pizak. **K.S. Julian**.
48. Euskal Antzerki Taldeen
Topaketa Azpeitian. **Mak
ajentzia**.
50. Goikoetxea futbolaria:
«Gaiztakeriaz tratatu naute ko-
munikabideetan». **Andoni eta
Josu**
52. Kafea (ala akeita?). **L.M.
Bandres**.
54. Jo...Adarra.
55. Bertsoak.
56. Azkenekoa: Zuek Bartzelo-
nako euskaldun... **Xalbardin**.

Kultur orrialdeetan, eta antzerkia,
arte eta literaturaren ondoan **Manex
Pagola** Ipar Euskal Herriko kultur gi-
zonari egindako elkarriketa aurki de-
zakezu **40. orrialdean**. Horren aldame-
nean, **34. orrialdean**, «Erreporteroak»
euskal pelikulari buruzko erreportaia.
Zuzendaria eta aktore zenbaitekin
egon da **L. Bastida** pelikularen roda-
jean.

Ezaguna da **Goikoetxea** Athletikeko
futbolariaren kasua. Hor dago bere
santziõa betetzen Maradonari Maleo-
loa hautsi ziolako (edo puskatu zitzaio-
lako). Zarata handia atera du prentsan
Doikoren izenak. — El terrorismo en el
fútbol — eta antzekoak entzun behar
izan ditu. Nola dagoen kontatu digu **50.
orrialdean**.

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia Kooperati-
ba.

Donostiako erredazioa: Josu Lan-
da, Joxemi Zumalabe, Pello Zubi-
ria, Iñaki Uribe, Xalbardin, Jon,
Joseba Alvarez.

Gasteizen: Xabier Etxaniz.

Bilbon: ANAITASUNA taldea.

Iparraldean: Ladix Arrosagarai,
Mikel Hiribarren, Allande Soka-
rros.

Iruñean: Pello Lizarralde.

Kolaboratzaileak: Martxel Aizpu-

rua, Enrike Amonarriz (Jo...Ada-
rra), Mikel Antza, Joxe Azurmen-
di, Balere Bakaikoa, Luis Mari
Bandres, Xabier Erro, Iñaki Ka-
mino (Aste Giroa), Emilio Lopez
Adan «Beltza», Alfontso Marti-
nez, Mikel Nabarro «Trikuharri»,
Eneko Olasagasti, Xabier Portu-
gal, Koldo San Julian, Andoni Sa-
rriegi «Murumendi», Joseba Sa-
rrionandia, Pablo Sastre, Joxean
Gezalaga «Zaldubi».

Marraskilariak: Joxemi, Julio,
Zut.

Argazkilariak: Kristina, Txema
Ormazabal, Luis Otaegi.

Publizitatea: Xabier Erro.

Administrazioa: Joxe Mari Ostol-
aza.

D.L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA. Virgen del
Carmen, z/g. Ramonenea behea.
DONOSTIA-12.

Telefona: (943) 28 33 99.

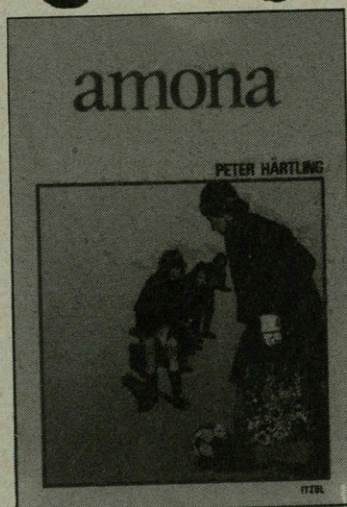
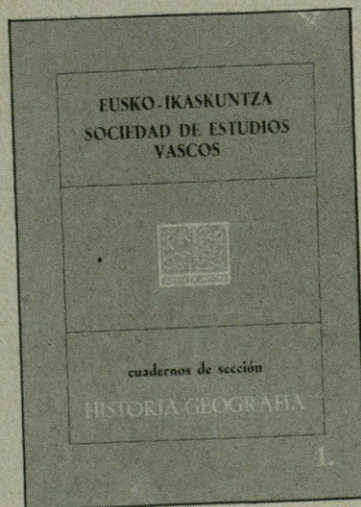
Inprimategia: GRAFICAS SEMI.

Hego Euskal Herria, Estatu Espainola.....	3.000 pta.
Ipar Euskal Herria, Beste atzerriak.....	4.200 pta.
Airez.....	6.480 pta.
Ale bakarra.....	90 pta.

ASTE GIROA

Tituloa: EUSKO IKAS-
KUNTZA. Cuadernos de sec-
ción. Historia. Geografía. I.a.
Ezaugarriak: 420 orrialde.

Liburu gotor eta apaina. Euskal Jaurlaritzarengandik 28 milioi jasotzen dituenak zilegi du horrelakorik, oraingo honetan dakarguna. Historia eta Geografiazko lanak datoz, eta denetara 24 lantxo dira, ez oso luzeak, horratik, guk aipatuko ez ditugunak. Gutti goiti beheiti, nondik norakoak diren esanen dugu, baina denak sartu gabe. Euskal Herriko eskualde mugaketa, Catalunya-ko biogeografiako ikasketak. Euskal Herrikoak, Euskal Herriko itsasaldeko biogeografia, euskal itsasaldeko Mediteraneo aldeko erauntsien zertzeladak, Euskal Herriko egungo demografiaren jatorria eta bilakaera, bildegi detritiko koaternarioei buruzko jakinduretarako haserako ikasketa, Euskal Herriko demografiaren ikasketak dakartzan arazoak eta toki ezaz aipatuko ez ditugun beste hainbeste.

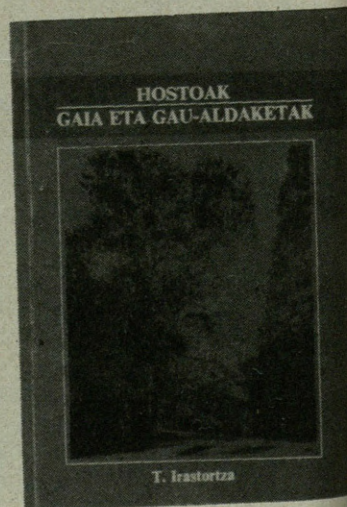
Egilea: PETER HARTLING
Titulua: AMONA
Argitaletxea: ELKAR. IT-
ZUL SAILA
Ezaugarriak: 94 orrialde. 320
pezeta.

Ixtorio xamurra David Urbistondok euskarara itzuli diguna. Bertan amona batek bere bilobarekin batera bizi beharrak dakartzan egoera, samintasun, pozaldi eta erantzukizunak azaltzen dira. Haurra gurasorik gabe gelditzen denez norbaitek zaindu egin behar du, eta amonaren eskupera doa. Amonak heziketa bere erara egitea erabakitzen du, eta ipuin hau ez da honetan bakarrik amaitzen, burokrazia astunaren erraz amonaren ekonomi egoera larria ere salatzen da, umearen askatasuna eta ume bat maitatzea zertan datzan ere agertzen da. Ixtorioaren bukaera ez da amonaren heriotzarekin ematen, amona hil gabe amaitzen da ixtorioa, eta nola edo hala ulergarria da hau, izan ere amonaren heriotzak haurra-
ren eskuetan utziko luke ixtorioaren zama eta haurra ez da benetako protagonista amona eta amonak haurreenganako duen erantzukizuna baizik. Ez da oso gauza luzea, eta 10 urte inguruko neskamutil batentzat oso biguna eta egokia deritzagu, amonaren irudia eta gertaerak beren oso kideak izan bait litezke.

Egilea: TERESITA IRAS-
TORTZA

Titulua: HOSTOAK-GAIA
ETA GAU-ALDAKETAK.
Argitaletxea: Bizkaiko Au-
rrezki Kutxa.
Ezaugarriak: 143 orrialde.

Bi olerki bilduma biltzen dituen liburu honek, aurrenekoa 82ean Azkue saria irabazi zuena eta bigarrena 81eko Azkue sarian ohorezko lehen aipamena jaso zuena, kalitatearen zalantza ondo asko haizatua dute beraz bi sari hauek. Teresitaren aurreneko liburua eta bi olerki bilduma hauek irakurtzea guztiz ezberdina dela erraz konturatzekoa da. Aurreneko olerkien soiltasunak alde onean gelditu dira! Izan ere Teresitaren lana irakurtzea gauza aski zaila bihurtu bait da. Teresitak duen irudimena harrigarria da, lortzen dituen irudiak aberatsak eta konplikatuak dira, askotan interpretazioa arazo larria bihurtzen zaio irakurleari. Teresitaren olerkia oso kontuz eta poliki irakurri beharra dago, olerkiaren barnean sartu eta bat egin.

bestela jai dago, izugarri lantzen bait du Teresitak bere olertia bai itxura eta bai soinu-
nuen aldetik. Esan bezala, soinu-
nuekin jostatzea atsegin du,
eta askotan nahiago du entzu-
menari dagokion hitz jokoa
erditzea semantikari dagokio-
na baino.

Olerki guztien egitura antzeko
samarra da, oso gutxitan al-
datzen da, bertso laburrez
egindako lerro luzeak. Bi oler-
ki bilduma hauek hemen az-
tertzea ia ezinezkoa da, hain
bait da liburu baliotsua, baina
zenbait adarri heldu nahi nio-
ke. Teresitak olerkia hainbeste
lantzean estilo zaila burutzen
du, intimista oso, gainera bere
irudimenak moeta askotako
olerkiak zilegiztatzen dizkio.
Natura da aipatu beharrezko
beste bat, izugarria bait da Te-
resitak naturarekin lotzen
duen gatea. Gaua ere oso lan-
dua du bigarren bilduman, eta
bertan Teresitak bere ahulezia
gainditzeko beharrezko duen
ZU edo bere maitearengana
jotzeko beharra senditzen du
askotan. Sentiberatasuna osoa

da, bihotza, ametsak, maitasu-
na...Zenbaitetan antzeko soi-
nua duten hitzak gateatzen di-
tuenean interpretazioa anbi-
guoa gelditzen da, inprenta
akatsak ez badira bederen, eta
zail izaten da olerki horrekin
gustora gelditzea. Eta alde ba-
tetik hala da Teresitaren oler-
kia, borroka bat, gainditu on-
doren poza jaso eta olerkiaren
hariaz jabetu, borroka irabazi
alegia. Narrazio soiletik oso
urruti gelditzen da, askozaz ere
aberatsatoka da. Beste mila
gauza aipatu nahi nituzke,
baina tokirik ez, beraz labur-
pen gisa hauxe esan nahi nuke:
olerti zaila, ona, aberatsa, lan-
dua, intimista, irudi zoragarri
eta naturalez bete, sendiko-
rra. Zenbait olerkitan Teresi-
tak berak bakarrik uler ditza-
keela iruditu zait neri, baina
soka horri J. Iñaki Lasak ekin
dio hitzaurrean. Bide zailetik
jo du Teresitak, baina euskal
olertiaren aberasgarri, eta bel-
durrik gabe Teresita egungo
euskal olerkarien gailurrean
kokatu dela esan nuke, nire
iritzi apalez bederen.

Egilea: XABIER MONTAIA
Titulua: ANFETAMIÑA
Argitaletxea: SUSA saila
Ezaugarriak: 80 orrialde

Zorionez zaudete literaturzale

ANFETAMIÑA

xabier montoia

guztiak hemendik aurrera li-
buruak argitaratuko dituen
beste talde bat bait dago, lehen
ere «Susa» aldizkaria kalerat-
zen zutenak, liburuak argita-
ratzen hasi dira. Aurrenekoa
Xabier Montoia gaztearena
dugu. Idazle mamizalea bera,
estilo eta edergaiez batere kez-
katzen ez dena. Olerti zuzena
da, esan nahi duena den bezala
esanez. Olerti prosaikoak gerat-
zen da, landu gabea baina izu-
garrizko indarrarekin. Zenbait
olerkitan, puskatan banatuta-
ko prosa dela dirudi. Oso ikus-
pegi negatiboa dakarkigu
idazleak gizarteaz, haserre da-
go inguruarekin, salaketa
olertia bihurtzen da anitzetan.
Sexoa, drogak eta bizitzaren
bortiztasunak argi eta garbi
azaltzen dira, lotsak eta beldu-
rrak gaindituz. Olerki bakoitza
ere nahiko interesgarri bihurt-
zen da handia bait da idazleak
edozein pasartetan gure harri-
dura zuzpertzeko duen gaita-
suna, interesa handituz doa
olerkian zehar. Gaurkotasuna
ere azpimarra beharrekoa da,
idazleak bere munduan ko-
katzen ditu bere bizikizunak
eta bere irudimenak sortzen
dizkion egoerak. Gure gaur
eguneko olerki pilo majo ba-
ten bidez unetxo bat iragateko,
hor dituzue idazle honen ate-
raldi zorrotzak.

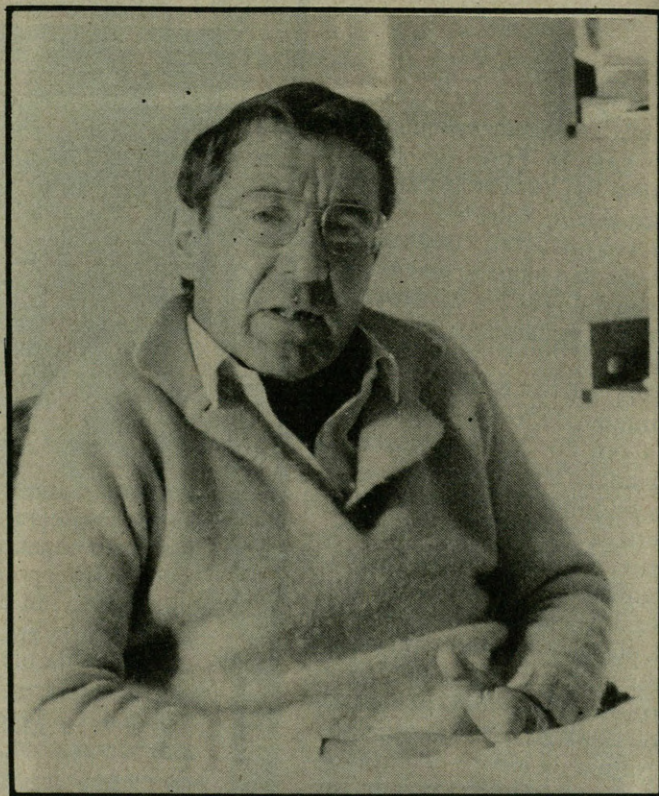
HOSTOAK

GAIA ETA GAU-ALDAKETAK

T. Irastorza

Miguel Castells, urte beteko kondenatua

FALTSO EZ IZATEA OSO INPORTANTEA DA

Euskal Herrian gertakari politikoek daramaten abiada erogarria geldi eraziko duenik ez dago. Miguel Castellsekin Madrilgo epaiketaren bezperan mintzo ginen justu. ETaren aurkako manifestaldien oihartzunak artean entzuten zirela. Zenbakia ia prest genuelarik jakin dugu Migelen pronostikoak bete direla, urtebeteko zigorra sartu diotela alegia. Bitarte horretan inoiz baino garbiago mintzatzen dira Madrilgo politikoak «Egin» eta «Punto y Hora» isteaz. Eta alea bukatzeko une honetan entzuten dugu irratietatik Bilbon beste manifestaldi alimale bat izan dela, txistuek soilik eteten zuten isiltasun batean.

Baina kasu, ez kendu garrantziarik Miguel Castellsen kasuari. Historiara pasa da eta jadanik.

ARGIA.— Epaiketagatik beragatik baino gehiago juezaren jarreragatik zaudela haserreago dirudi.

Miguel Castells.— 1979an «Punto y Hora» aldizkarian idatzi nuenagatik juzgatu naute, dirudienek nik Gobernuari irainak bota dizkiodalako. Nik nahi dudana orduan zera da: idatzi nuena egia dela frogatzen utz diezaidatela. Guretzat garrantzitsuena ez da egiten didaten epaiketa hau, «inkontrolatu» horiek beren krimenak egiteko duten errezasuna eta polizien gehiegikeriak salatzeagatik egiten didaten epaiketa; artikularen mamia da guri inporta zaiguna. Batetik atentatu

eta gehiegikeriak produzitzen direla, bestetik hori inpunitate oso batekin egiten dutela eta azkenik gobernuaren jarrera. Horiek dira garrantzia dutenak.

Guk salatu duguna zera izan da: elementu inkontrolatu horiek duten inpunitatea eta zenbait agintarirekin duten lotura. Gobernuaren jarrerak, esaten duguna egia den ala ez inbestigatzeko partez gu kartzelara eraman nahi izateak, esaten duguna egia dela erakusten du.

A.— HBko jende horrek hainbeste epaiketa darabilzue, eta hain motibo ezberdinengatik, eta askotan azpian

dauden arazoak aztertzea ahaztu egiten zaio jendeari. Zer zioen zehazki zure artikulua?

M.C.— 1979ko Sanferminak baino lehentxoago idatzia dago. Eta hasten da aipatzen nola bi urte lehenago German Rodriguez Iruñean eta Barandiaran gaztea Donostian hil zituztenen identitatea argitzeko zegoela artean. Gaur egun ere berdin jarraitzen duen bezala. Eta horren ondoren fetxa hori baino lehen argitu gabeko atentatu eta hilketa guztien zerrenda egiten nuen, hil berri zituzten Ansa, Argala, Emilia Larrea, Aranburu, Iturrioz eta Gladis del Estalekin bukatuz. Eta aurrerantzean berdin jarraituko zutela, argitasun asmorik ez zegoelako. Hortik hasten zen. Eta zera nioen bukaeran: «Ekintza hauen azpitik bakarrik gobernu, gobernuan dagoen alderdia eta bere efektiboak egon daitezke.

A.— Duela lau urteko gauzez ari zara, dena dela. Eta 1979koak ahaztu samarrak ere baditugu, oso urrun geratzen dira.

M.C.— Errekurtso batzuk ere aurkeztu ditut eta luzatuko zen horregatik ere. Halaz eta guztiz, inzidentzia politak izan dira epaiketa honen inguruan. Hasiera Fiskal nagusiak eman zion.

**«Fiskala Francoren «Tribunal de Orden Público»ko
juez izana zen, magistratu ponentea Francoren
«Director General de Prensa» izana, beste magistratua
«División Azul»ean ibilia.»**

eta hori garai hartan Fanjul Sedeño zen, UCDk jarria eta Francoren garaian «Secretario Nacional del Movimiento» izana. Kerella Monzon eta bion kontra ezarri zuen, baina gero Telesforo hil eta harena sobreseitu zenez, bakarrik geratu nintzen. UCDk jarritako fiskal batek sartzen du, beraz, kerella, eta UCDk erabakitzen du senatuan nire epaiketa, bere aurka bait zihoan artikulua. PSOE eta PNVk kontrako botua eman zuten.

Behin horretan, nor jartzen dute Tribunal Supremoan magistratu ponente, hau da, auzia sakonki aztertu eta proposamenak egingo dituen? Hijas Palacios. Hau Francoren garai-ko «Tribunal de Orden Público» hartako juez izan zen, pertsona bat PNVkoa izateagatik juzgatzen zuten garaietan. Garai haietan ospetsu egin zen Hijas Palacios hau bere gogortasunagatik, abokatuon lana zailduz, edozergatik sala hustu eraziz, eta beste.

A.— Beste magistratuak ere izango dira tribunal horretan...

M.C.— Beste magistratu bat Francoren garaian «Director General de Prensa» izana zen, praktikan zentsore. Zentsore izandako bat dago, beraz, prentsa askatasuna zintzilik dagoen prozesu batean. Magistratuetakoa beste bat Hitlerri laguntzeko Francok bialdu zuen «División Azul» hartan ibilia zen. Jende horrek, hortaz, niregandik asko apartatzen dituen ikuspegi politiko bat daukate, hori hasteko. Baina gainera, beren karreran zehar erakutsi dute askatasun kontutuan gauzak nola ulertzen dituzten, Eta...begira, hirurogei urteko gizon bat ez da hola-hola aldatzen. Ez daude ez adierazpen askatasunera, ez erregimen parlamentario batera ohituak.

A.— Eta zuk orduan rekusatu egiten duzu tribunal horretako juez-jendea.

M.C.— Baina ez zidaten idatzia onartu ere egin nahi. Tribunal Constitucionalera jo behar izan nuen...pape-
ra onar zezaten! Guk arazo penalak ikusten dituen Sala rekusatu genuen. Orduan biltzen da Auzitegiaren plenoa, beste sala guztiak batean... Eta nire eritzia han defenditzen nuenean,

Francoren denboran holako kargu politikoak edukitako jendeak ezin nauela juzkatu, beste juez batzuk ere begiratzeko ninduten esanaz bezala «aizu, kabroi zerria, nik ere karguak izan nituela Francoren garaian!». Gertatzen da magistratu gehienak Francok berak izendatu zituela, gutxi dira geroztik egindakoak.

A.— Eta zure eskaerari ezezkoa ematen diote.

M.C.— Hori da, juez horiek ni epaitzeko nahikoa gai badirela, eta aurrera doa prozesua. Baina nik aurkeztu nahi nituen frogak guztiak galarazi zizkidaten, idatzi nuena egia dela frogatzeko hogeitamar frogak aurkeztu nahi bait nituen. Froga bakarrik beraz, aurkez ditzakedanak, zerak dira: neroni egindako interrogatorioa eta sumarioan agertzen direnak, juezak berak egindako orrialdeak: nire artikuluen fotokopia-eta. Frogak, berrogeitamar lekukoak, Europako parlamentariak asko, denak atzera bota dizkidade.

A.— Panorama horren aurrean zer-bait pentsatuko zenuen, aldegitia edo...

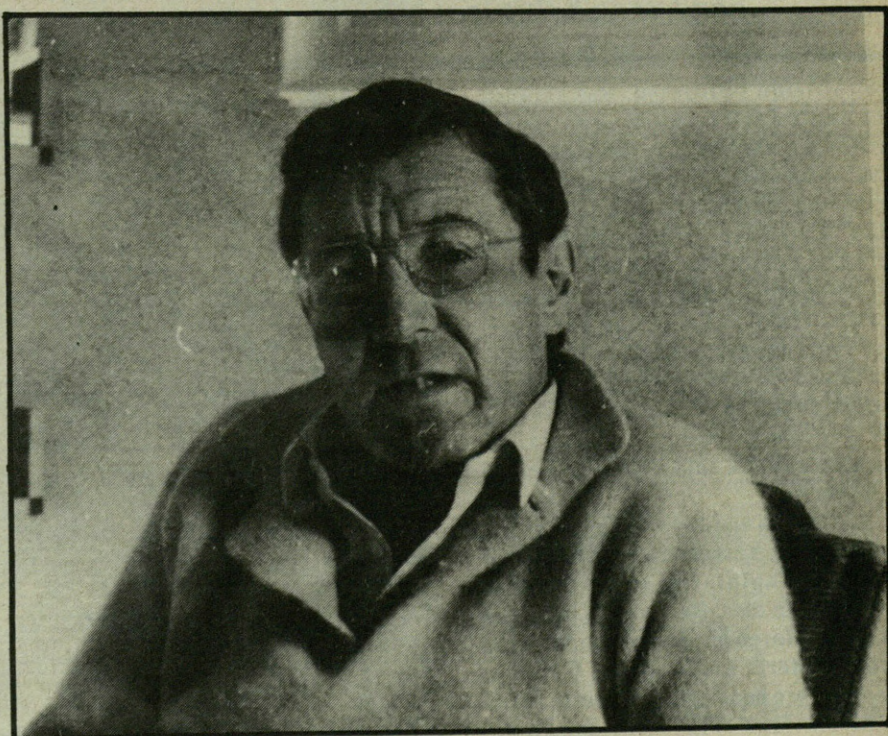
M.C.— Zer egingo dudan oraindik pentsatu gabe daukat, eta gainera erabakiak denon artean hartu beharko ditugu. Pentsa ezazu, gainera, Gernikako gorabehera harengatik zain dugun epaiketa ere berehala dugula.

Dena dela, kondenatu nahi nautela argi dago, magistratuak nortzuk diren, frogarik gabe uztea, zein momentutan ateratzen duten epaiketa,... Auzi mordobat datorkigu une honetan, Periko Solabarriarena berehala da, Gernika-koena, Anoetako mitin batean erretako bandera baten errespontsabilitateena,... Ez da kasualitatea gauzok denak batera irteeta, eta dagoen giro honekin.

A.— Madrilgo egunkariak irakurri-eta nabari den giroarekin, egun gorria daukazu.

M.C.— beste batzuek uste dutenaren kontra, juizio politikoaren erresultatuetan inziditu litekeela uste dut. Bai masak mugituz presioa sortuta, Burgo-ko juizioan geratatu zen bezala, eta bai, aurreko kasua ez bait da oraingoa, sistemari kontresanak ager eraziz. Honi gogor eutsi diogu eta Europako demokrazia parlamentarioekin kontrajarri nahi ditugu, horretarako dakartzkigu obserbadoreak, ze demokrazia klase dugun ikus dezaten. Nire kasuan, auzia iraultzea gaitz ikusten dut, baina beti izango da mesedegarri posibilitateak erabiltzea bai niretzat eta baita herri osoarentzat ere.

Espresio askatasuna nola zanpatzen den salatzen dugu horrela, eta askata-

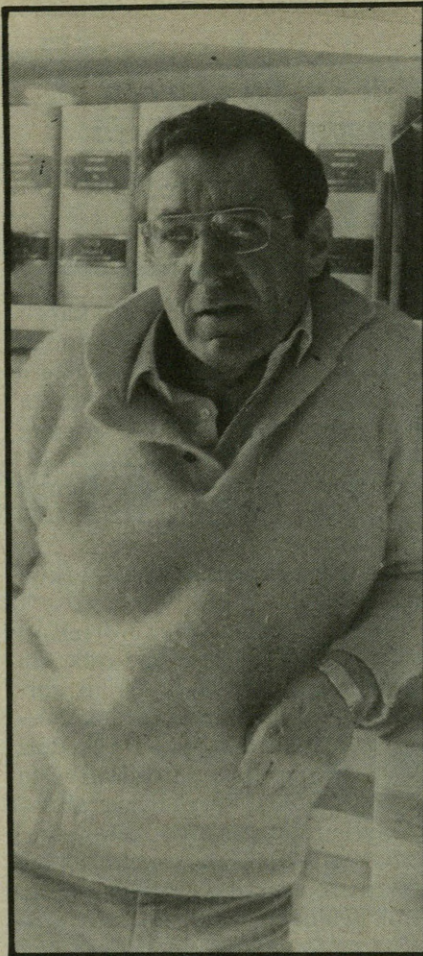

sun demokratikoak nola ulertzen dituen errejimen honek. Demokrazia dela diote, eta jendea-ri tipo bati botoa ematen lagatzen diote, baina gero hautatua sakrifizioetako akerra bezala zapaltzeko. «Bota ezazu libreki», baina gero zuk aukeratutako ideologiako tipo hori makurtzen ez bada bere bozemaileei gezurra sartuz... egurra.

Epaiketa honek, horretan, trapu zahar eta zerrikeria guzti horiek berriro kaleratzeko behintzat balioko du.

A.— Hemen demokrazia burgesik ez dela esistitzen diozu. Horretan beste politiko gehienek aurka zoaz, bada.

M.C.— Edo haiek doaz nire kontra. Frantziako estatuan gertatzen dena kusi besterik ez dago. Ez nago sistema frantsesak edo ingelesak liluratua, baina direnarekin koerente dira haiek behintzat. Estatu Batuetan bertan, daukaten faxismoarekin, maila internazionalen batez ere. Baina Nixon lehendakari zenean prentsak salatu zuen eta pikutara joan zen. Hemen izan balitz sei urte sartuko zizkio-ten, Nixonek agintean jarraituko zuen eta kazetaria txironara edo exiliora. Baina USAn, bere gora behera guztiekin baina forma demokrata-burgesak behintzat errespetatzen dituzte. Zer esanik ez parlamentari bat baldin bada, baina baita kazetari bat bada ere.

«Bokassa-ren diamanteena Espainian gertatu balitz, ez zioten egia zioela frogatzen utziko. European itxurak gordetzea behintzat gustatzen zaie.»

Frantzian berdintsu. Bokassaren diamante famatu haiekin Giscardi kristorena montatu zitzaion, eta hauteskundeetan (beste mila gauza tartean ziren, bai) zulora joan zen. Espainian? Ez zioten salatu zuenari egia zein zen demostratzen utziko. Ez kazetari baten, ez partikular baten eta ezta HBko Parlamentari baten ere. European itxurak gordetzea behintzat gustatzen zaie, eta ez dute inolaz ere parlamentari bat hola hola epaiketan sartzen. Nola bada, justuki gaizki dauden gauzak sala ditzan aukeratu dute eta?

A.— Zurea epaiketa bat bakarra balitz onean bukatzea ere posible izango litzateke, agintariei traba haundia sortzekotan diot. Beti izango litzateke konponketaren bat posible, indulto batekin besterik ezean. Baina Gernika-koarena ere hor duzu, gero beste bat...

M.C.— Hau «Plan Zen» delako ho-

rretan sartua egon daiteke, edo aipatzen dizkiguten lege berri horietan. Euskal Herrian indarra duen aukera politikoari burua moztu nahi diote. Kanean hainbeste polizia zabaldu duten bezala. Bertol Bretch-ek esaten zuen hura, gaur nire bila datoz eta zaude prest anaia, bihar zure bila joanen bait dira. Une honetan oposizio nagusia geu gara, eta goitik moztu nahi gaituzte, baina erne!, demokratiko-ki. Ikusiko dugu bihar noren bila joango diren.

Demostratu nahi dutena azken fi-
nean zera da, aukera independentzi-
zaleak ez duela irtenbide paketsu
posiblerik. Norbaitek besterik erizten
bazuen... Hemen, duela denboraldi
bat, «banco de pruebas» batean gau-
de, zentzu historiko batean hartu nahi
baduzu, mende batzutatik hona; eta
azkenaldiari helduz, Franco hilez ge-
rozitik. Egunez egun egiten dugu apro-
ba ea aukera independentista batek he-
men lekurik baduenetz, pakean ale-
gia. Eta bide hori ez dela esistitzen
erakusten digute.

A.— Gauzak beste modu batean konpontzearen atzetik hor dabil-tza PNV eta EE, zurekin ados ez daude-nak. Hau da: ziur galtzera, eta odol artean gainera, joateko partez bada-goela mantxo eta zailago baina irabaz-tera eraman gaitzakeen bide bakar bat.

M.C.— Bide horrek dakar, nahi ta nahi ez, PNV eta EEk egunero egin beharra daukatena: asmo indepen-dentista batetik datozela, eten gabe beren pentsamendua ezkutatzuz ibili behar dute. Sinisten ez dutena aitortu beharrean aurkitzen dira, ondradu ezin izan, espainolen batasuna zutabe duen Konstituzio bat juratu behar du-te, ez-independentziari zin egin behar diote, kargu batzuk edukitzearren be-
ren estatutuetan Espainiako aberria-
ren batasuna sartu behar dute. Horrek garrantzia haundia dauka, Espainiatik presio haundiak bait datozkie beren independentismoari uko egin diezaioten, eta amore ematen ari dira eten gabe

Beren baseak orduan beren norta-sunarekin, beren izatearekin kontrae-sanean aurkitzen dira, PNV histori-koan gerra garaian borroka hartatua egiten ibili zirenak, EEn duela denbo-ra gutxiago borroka hartatuaren sos-tengu izan direnak.

Orduan errealitate zorrotz bat planteatzen zaizu: politikoki funzio-natu ahal izateko, inskribiturik egon behar duzula talde politiko gisa, baina horretarako independentziaren alde zaudenik ezin duzu aitortu, espainol batsauna onartu behar duzu. Guk ezin dugu hori egin, abertzaleak bait gara, independtzi-zaleak.

«Nazio zapalketa egoera batean ondradutasuna oso garrantzizkoa da. Zenbat denbora iraungo duen ez dakigun gerra batean zuzia itzaltzen ez uztea, eskuz esku pasatzea. Horregatik esan behar da garbi bakoitza dena.»

A.— Zeuk ere aipatzen duzun legea, borroka harmatuaren arazora iritsi gara.

M.C.— Behin baino gehiagotan esan didate borroka harmatuari buruzko debateren batera-edo azaltzeko, alde hitz egiteko. Eta ez noa, ez bait dago baldintzarik horretarako, ezin naiz-eta besteen askatasun berdinez mintzatu. Askatasun osoz hitz egiten duenak askoz gehiago konbentzi dezake jendea zentsuratua, askotan konturatu gabe bere burua zentsuratuta, dagoenak baino.

Baina joatea ukatu badut ez da horregatik bakarrik izan. Konklusio batera iritsi naiz: borroka harmatua filosofikoki justifikatu nahi izateak ez du zentzurik, kontra daudenak dira beren jarrera justifikatu behar dutenak. Auzia zera da, ea zergatik dagoen Herri bat harmekin erantzutera behartua. Beste biderik ez dagoelako gertatzen da hori, eta horren arrazoia da esplikatutako behar dena.

Non ematen da borroka harmatua? Euskal Herrian, eta hemen erantzun harmatua duela ehun eta berrogeitamar urtetatik honuntz behintzat badago. Joan den mendean izan zen, mende honetan ere bai, eta une honetan bzi duguna azken mendeotako luzeena da. Zer gertatzen da hain Herri txiki batek horretan jarrai dezan hainbeste denboran eta harmaz, teknikaz eta abarrez gainditzen dutenek, kolaboratzaileak badituzte ere, garbitu ez dezaten? Biolentzia bera da ongien

«Aproba egiten dugu aukera independistak lekurik baduen, pakean. Eta bide hori ez dela esistitzen erakusten digute. Orduan, borroka armatua filosofikoki justifikatu nahi izateak ez du zentzurik.»

justifikatzen dena, besteak dute justifikazio beharra.

A.— Baina biabildadea ere hor dago, bide batetik aurrera ateratzeko posibilitatea. Bai bait dira abertzale eta independistak PNV eta EEn ere eta...

M.C.— Nazio zapalketa egoera batean ondradutasuna oso garrantzizkoa da, zure pentsamentua gorde beharrik ez izatea, hipokrita ez izatea. Konstituzioa sinatzen dute eta edozein komunikabidetan galdetzen badiete ezkutatutako egiten dute pentsatzen dutena, oilarrak kantatu aurretik San Pedrok hiru aldiz ukatu zuen bezala.

Errore haundi bat da hori, gaur egun dugun punturik garrantzizkoenetako bat jendearen kontzientzia mantentzea delako, jendearen kontzientzia independentista. Masen pedagogia elementu inportante bat, inportanteena behar bada une honetan. Joku horiek arriskugarriak dira, gure burruka honek mendeak dakarzki, eta ezin dugu pentsatu egun pare batean independentzia lor dezakegunik. Zenbat denbora iraungo duen ez dakigun

gerra batean garrantzizkoa da zuzia itzaltzen ez uztea, eskuz esku pasa dadila, zuzia atzetik datozenei pasa ahal izan diezaiegula. Horregatik esan behar da hain garbi bakoitza dena.

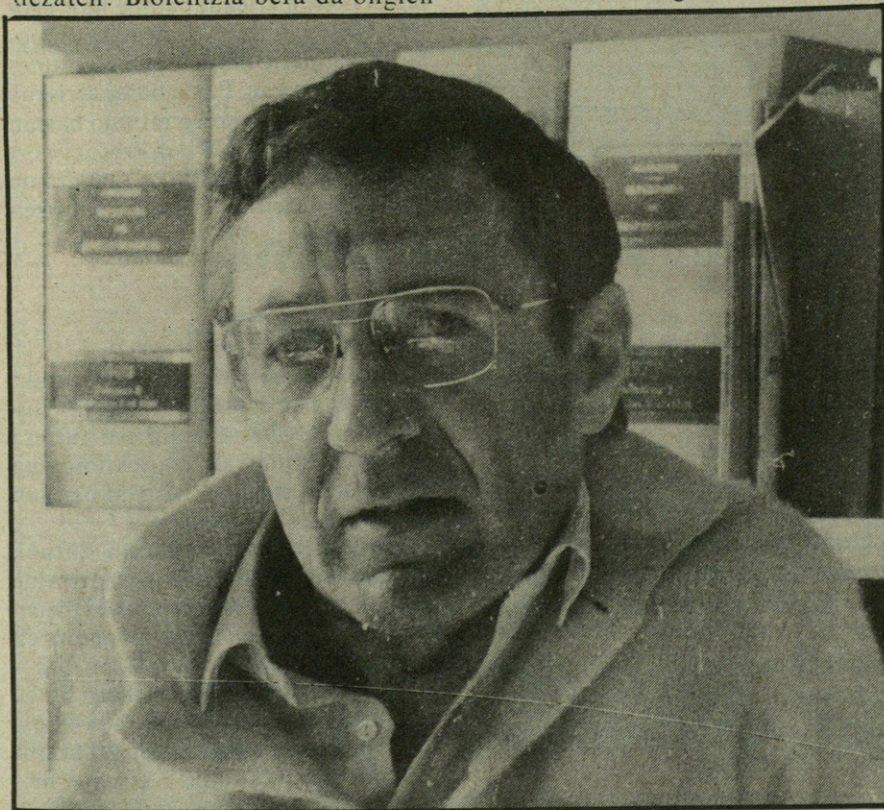
Eta gero epe motzerako zuk diozun bezala kalkuluak egin dituzten jendeak... Hor duzu «damutuak» deitu zaien pertsonak. Egin zitzaidan kontsulta batean, esan nion bati ziur nengoela errejimenak horietako baten beharra izan bezain laster poliziak detentuko dituela, torturatuko dituela. Ez du beren kontrako ezer aterako agian, baina beren lagunen kontra aterako du. Ikusi duzu, egunotarako bat eta bi baino gehiago paseak dira jadanik komisaldegitik, Joan Mari Bandresen desesperaziorako, dena konpondurik zutela esan zaienak pasa dituztela eta torturatu eta dena.

Hau aspalditik ari gara esaten, eta gauzak abisatu bezala ari dira gertatzen. Horretan oker daude joku klase horietan dabiltenak. Eta indarrak bade, oraindik, beste sektoretako jendeak egiten dugunagatik da. Gu ez bageunde, Espainiak ez lieke hainbeste laguntza emango telebista mailan-eta.

A.— Oraintsu izana da, bestalde, Urrutikoetxea kapitainaren aurkako epaiketa ere. Eta sententzian, ez dakit + considerandoen — ala + resultandoen — artean, errua kazetariari egozten zitzaion, Xabier Oleagari.

M.C.— Epaiketa politikoak dira eta horietan holako gauza bitxiak gertatzen dira. Ez da juzgatzen gertaera edo ekintza bat soilik eta hotzean, gauza pila bat epaitzen da. Epaitzen denaren nortasunak garrantzia du, kanpoan ikusten den indar erlazioak ere bai... Juzgatzen zen etsaia «Punto y Hora» zen, ez militarra. Eta hori nahi gabe ere ateratzen zaie epaian. Nahi gabe diot, konturatuko balira kontu gehiago ibiliko bait lukete, aseptiko itxura ematen saiatzen dira eta. Mundu guztiak kapitainarekin ari zirela uste zuen eta bitartean «Punto y Hora» eta bere ideologiarekin ari ziren.

Iñaki ZUBIONDO

KONTINENTE HANDIAN EKILIBRIO ZAILAK

Txinari beldurrak

Egia esateko, denak dira Txinaren beldur.

Jakina denez, orain dela urte batzuk Txina-Vietnam arteko mugan (guretzat) bat ere klaro ez dauden istiluak gertatu ziren. Vietnamek nahiko garbi sobietarren aldean hartu du lekua, eta hortik tentsioak; Lao eta Kamputxea txikiagoetara zabaltu diren tentsioak beste alde.

Indiarrak ere, ez dabilta lasai Txinarekin. Asmo onetan ari omen dira txinarrak, baina orain behinik-behin Indiarenak diren lurralde zenbaitetaz jabetzeko xedean amore ematen ez dutela.

Singapur, Indonesia, Malasia, Tailandia eta Filipinek (270.000.000 bizilagun bosten artean) badute larri egoteko beste motibu bat: denetan populazioaren parte handi bat emigratutako txinarrak da. Ez du berez arriskua ematen, baina litekeen inbasio batean (dena dela motibu konkreturik ez, izango denik pentsatzeko) emigrante jende hori barruan izateak beldurtzen omen ditu.

USAk beldurrik ez

Batek ez du Txinaren beldurrik: USAk. Eta iduri luke izan beharko lukeela, arma atomikoetan oso aurrera bait doaz txinarrak, eta teknologian errusiarren eta amerikarren beraien mailara iritsi bait dira.

Nola uler daiteke Estatu Batuek Txinari arma gehiagoren saltzea? Alde batetik, armak salduz lagunak erosten dira. Nonbait, amerikarrak txinarrak buru egingo ez dietelako ustean dira.

Bestetik, inguruko beste herri hoeik (ASEAN-en elkarturik dauden bostak: Malasia, Tailandia, Singapur, Filipinak eta Indonesia) Txinaren beldur nola diren, amerikarrek badute

Pablo SASTRE

Munduko bizilagun gehienak, Asian. Vietnamekoa eta gero ez arrunt entzuna, gure alderdiotan, eta hala ere beti gatazkak eta gerrak.

Han dituzte interesak potentziarik handienek. Han daude sobietarrak eta indiarrak, txinarrak eta vietnamiarrak eta pakistandarrak eta beste zenbait herri populutsu. Amerika-rrak ere, han eta hemen baseak, kontrolaketan noski.

Ez dirudi oraingo egoera erraz lehertzekoa denik. Oreka handia dago. Halabaina, ez dago hori kanpotik esaterik, edozein momentutan gerta bait daiteke herri altxatze bat, eta inperialismoaren erantzuna altxaketa ito nahirik, eta geroz geroztikakoak.

berek ere armak erosiko dizkietela segurantzia, eta gisa horretan gainera eskualdeko tentsioak bizitzen dituzte.

Zernolako oreka

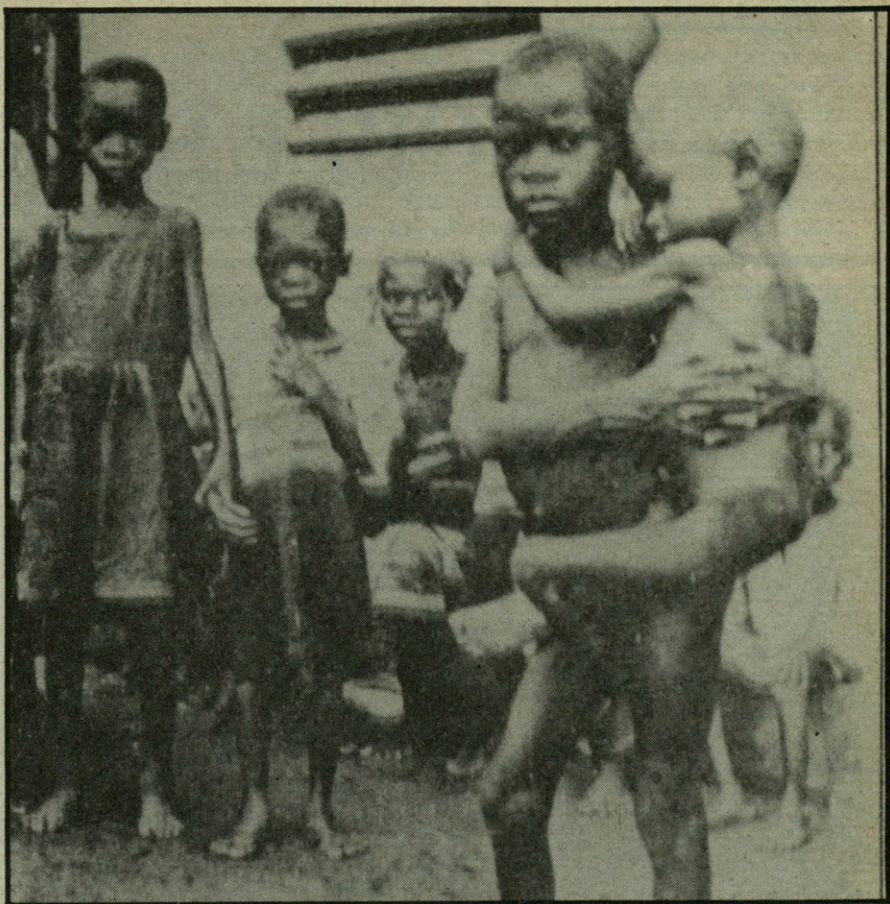
Hegoekialdeko Asiako Nazioen Elkartea (ASEAN)-ekoek badute txinarrekin gauza bat komunean: haientzat Vietnam —ESSB atzean duela— mehatxu bat izan daitekeelako susmoa.

Praktikan ere bat dira horretan: Txinarrak Vietnameko mugan bultz egiten jarraiki diren bitartean, Tailandiatik abiatutako talde armatuak Kamputxean sartzen saiatzen dira.

Une honetan gerta litekeen txarrena ASEAN-ekoak, ari diren bezala, iparramerikarren eskuetan zabal-zabal erortzea litzateke. Gauzak diogun bezala hortik doaz, laguntza militarrik urtetik urtera proportzio handiagoan emendatzen bait dituzte usatarrek.

Gertatzen dena hauek hiru aldetara ari direla: ASEAN-ekoei begira hain zuzen, Txinari begira, eta hirugarrenik Japoni begira.

Ezin ahaztu Japonen ere militarizazioa arin ari dela gertatzen; eta horrek suposa dezakeena inguruko besteak (filipinatarrek batipat, sufritu zituzten inbasioengatik) aise imajinatzea daukate.

Seinalatu bezala, Txinak sortzen du panorama honetan kontradikzioa: ez Japonek, ez ASEAN-ekoek, inork ez du Txina fuerte armaturik ikusi nahi. Baina, hala daude.

Ustez, Indotxinarrak (Vietnam, Lao, Kamputxea) ASEAN taldekoe-kin hizketan hasiko balira, tirabira guztietatik ateratzeko esperantzarik egongo litzateke.

INDIKO OZEANOKO MEHATXUAK

Indiko aldean ere sortu liteke gerra.

Itsasoaren erdi-erdian, Diego-Garciako base militarra dugu. Amerikarren basea. Sobiet Batasuna bete-betean eta aise jotzeko moduan.

Azken bost urtetan, Washingtonek Egipto, Oman, Kenia eta Somaliako baseetan aritzeko aukera lortu du. Hegoafrikako Simons-town-eko basea erabiltzeko akordioa ere egiteko omen du. Australia ere ari da Cockburn-Sound-en garrantziko base bat egiten, itsasontzi eta abioietarako, Estatu Batuek behar izanez gero erabiliko lukete-

na. Filipinetako base ikaragarriak azkenik, Pazifikotik Indikora igaro beharrekoak.

Estatu Batuek ejertzito berezi bat dute, Carterrek 1977-an sortua eta urte hauetan 100.000 soldadu izatetik 400.000 izatera iritsi dena; Desplazamentu Azkarretako Indarra du ejertzito honek izena.

Indar honek berdin eraman dezake gerra klasiko mugatu bat edo gerra nuklear mugatu bat edo gerra estratejiko bat.

Bere helburu nagusia ez omen da sobietarren inbasio posible bati

aurka egitea, lekuan lekuko iraulketak amatzekoa baizik.

Ezaguna denez, arestian Granadan frogatu bait da munduan zeharreko inongo iraulketa sobietarrek bultzatutzat ematen dute, beraz hanka sartzeko eskubide guztiarekin sentitzen dirra.

Dena dela, eta oraintxeko posibilitatea ez bada ere, Sobiet Batasunarekin borroka mugatu bat, berehalako alto-el-fuego batez, daitekeena da, Francis West Estatu Batuetako defentsa sekretarioak adierazi duenez.

NOBEL SARIAK

B. BAKAIKOA

Urtero bezala, aurten ere, Nobel Sariak banatzen ari dira eta, sarritan gertatu zaigun bezala, oraingoan ere, nolabaiteko sustotxoak hartzen ari gara. Esango dut.

Duela urte batzuk, guztiz harrituta geratu ginen H. Kissinger jauna Pake-Nobel Sarirako proposatua izan zenean. Ez bakarrik proposatu baita eman ere. Sarigai zenean eta gero ere, Vietnam-go gerra bultzatzen eta Hanoi-ko populazioa, hegazkinez, bonbardeatzen jarraitu zuen Kissinger jaunak. Denon buruan dago nola amaitu zen Txileko demokrazia eta badakigu, jakin ere, Kissinger-ek parte hartu zuela ekintza + **paketsu** -hartan, CIA-ri eta militarrei eraginez.. Halaz ere, Paris-en Vietnam-i buruz elkarriketa hustel batzuetan egon zelako saritua izan zen.

Handik urte batzuetara, 1979ean, beste bi pertsona ezagunei eman zioten hainbeste balio duen saria: Sadat eta Begin. Lehenbizikoak, Yom Kippur izenarekin ezagutzen den 1973ko gerrari hasiera eman zion eta gerra hori dela medio, Israeldarrek milaka Egipziar gudari Sinaiko basamortuan hilik utzi zituzten, azkenean gerra gal-

duz. Era berean, Egipto barruan izugarrizko atxiloketak egiten jarraitu zuen eta errepresioa bere arerio politikoko guztiengana hedatu zen, herria gosek hiltzen zen bitartean. Halaz ere, Nobel Sariaz ohoretua izan zen.

Bigarrena, M. Begin jauna, azken garai honetan ezagutu den gizonik belikosoenetakoa dela oso jende gutxik ukatuko du. Palestinar herriak eta herrixkak erre eta kiskali egiten zituen Israelgo estatua sortu aurretik eta gero, denok dakigu zenbat odol jario egon den lurralde haietan. Libanon egindako erasoaldiak lekuko. Halaz ere EE.BBetan Sadat jaunarekin elkarriketa batzuk izan zituelako, Nobel Saria eman zioten.

Aurten ere, sari hau dela eta beste sustotxo bat hartu dugu jakin dugunean L. Walesa jaunari eman zaiola Pake-Nobel Saria. Alde batetik, ez dakigu zer egin duen jaun honek pakearen alde. Badakigu Varsoviako hitzarmeneko estatuak birrarmatzen ari direla, etengabe gainera, baina L. Walesa ez dugu birrarmaketa horren aurka ikusi.

«Sindikato demokratiko» bat eratzen ari zela garbi dago, baina Hegoa-

frikan edo Hegoko Korean langileak beraien eskubideak defendatzeko sindikatuak eratu nahiean ere hor dabiltza, urteak joan eta urteak etorri, eta, halaz ere, Suediako sariemaileek ahaztu egiten dituzte estatu faszista hauetako sindikalistak. Zer gertatzen da, orduan, batzuei emateko eta besteak baztertzeko?

Bestalde, badirudi Walesa jaunak eta bere sindikatuak diruren beharrik ez dutela, zeren eta Nobel Sariak suposatzen duen diru-kopuru guztia, zortzi bat milioi pezeta, elizak ordaindu dizkio sindikatoa eratzekeo gastuak edo iskanbilak sortzekeoak eta gero, ikusiz Poloniako bizitza lasaitzen ari dela eta hango sistema sozio ekonomikoak trinko irauten duela, lehenik gastatu zituen diruak eskuratzeari nahi du. Niri behintzat honela pentsatzeko bidea ematen dit. Honela ez bada, Walesak ez al zuen egokiago egingo langile behartsuen artean diru hori banatuaz? Ez dakit. Denak zalantzak dira.

Lehenengoan, Juan Benet idazleak esaten zuenaren arabera, Walesak zor gutxi izango omen ditu bere etxe ondoko tabernariekin, bestela, diru hori zorrak estaltzeko erabiliko omen zuen. Ez zaio falta arrazoirik Benet jaunari, zeren gauzak dauden bezala eta pakearen alde lanean dabilen batek, nahi eta nahiez, tabernetako ardo gozoaren beharra handia izan behar bait du, eta pakezale batek nondik atera diru?

Zalantzarik gabe, hauek Estatu Batuetako unibertsitate ospetsuetako irakasleak izan behar bait dute. Urtean, asko esajeratu gabe, \$50.000,00 irabazten dute, ia Nobel Sariak suposatzen duen diru-kopuru bera. Hortik aparte, zenbait gobernuaren aholkulari ere izaten dira. Adibide garbia Milton Friedman dugu.

Milton Frieman-ek 1976ean Ekonomian Nobel Saria jaso zuen bere ekarpenegatik. Bere teoriak Txilen ezarri ziren praktikan; Argentinan handik urte batzuetara. Dakigunez, bai batean eta bait bestean, gauzak ezin daitezke okerrago joan, estatu bietako ekonomiak lurjota bait daude. Txilen, Friedman-en teoriak aplikatuz gero,

langabezi-tasa ehuneko 30era igo da —jakin beharra dago Pinochet gober-nuburu egin zenez gero 30 mila pert-sona hil dituztela eta 200 mila Txiletik kanpo joan beharrean aurkitu dire-la—, hazkunde-tasa, 1974 eta 1981.en artean, urtean ehuneko 4bat izan da; halaz ere, 1982an hazkunde-tasa hori negatiboa da; ehuneko 14. Inflazio-ta-sa, 1975ean, ehuneko 343 izan zen, hurrengo urtean ehuneko 198 eta 1982an ehuneko 21. Bestalde, desin-dustrializazio ikaragarria ematen ari da azken urte hauetan. Halaz ere, po-litika ekonomiko hori diseinatu due-nari Nobel Saria eman zaio, nahiz Ar-gentinan ere beste hainbeste gertatzen ari. Ez al litzateke zalantzan jarri be-

har ekonomilari hauek landu duten teoria?

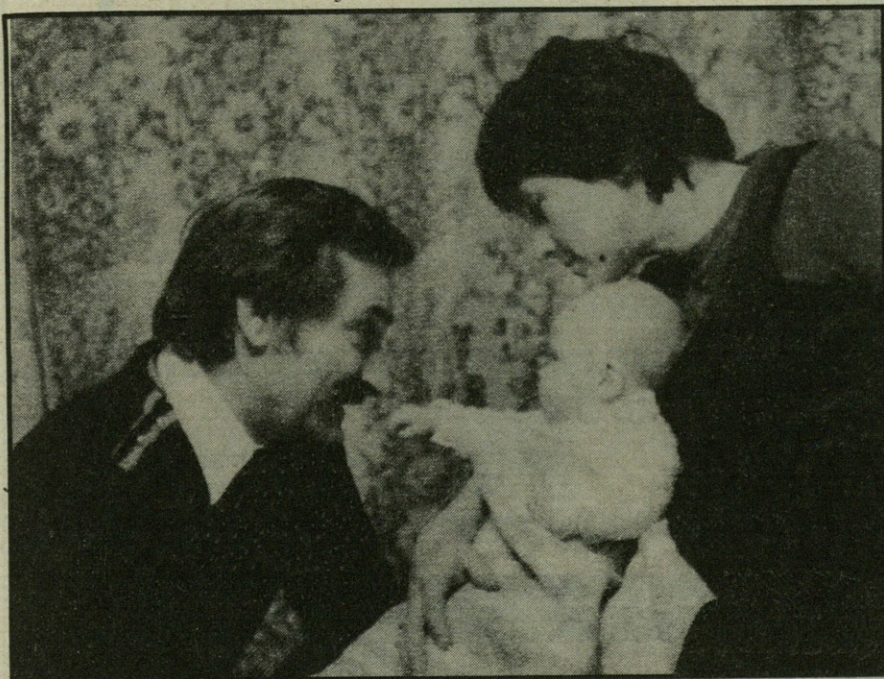
Aurten, Ekonomian Nobel saria ja-so duena Gerard Debreu izan da. Izan ere, ekonomia munduan sartuta ez dagoenarentzat nahiko ezezaguna egiten da Frantzian jaio eta Ipar Ameriketara irakasten duen gizon hau. Bere ekarpena, teoria ekonomikoan oreka orokorra sakontzea izan da. Ekonomilari honen ereduak eskaleak, bai kontsumitzaileek, bai enpresari-ek —produktzio-faktoreak eskatzen di-tuztenean— parte hartzen dute; hauen eskariak, ondasun guztien prezioen funtzioan daude; gizabakar bakoitzak edo enpresari bakoitzak, bere eskari-planak ordenatzen ditu, hauek onda-

sun guztien prezioen arabera egonez. Bestaldetik, eskaintza ere prezio guz-tien funtzioa izango da, eskaintzaile bakoitzak, bai enpresaria, bai gizaba-karra lana eskaintzerakoan, ondasun guztien prezioen arabera eskainiko ditu ondasunak. Azken finean, mer-katua izango da ondasun bakoitzaren prezioa eta kopurua determinatuko dituen, une berean gainera.

Eredu matematiko eta akademiko honen bidez, prezioak eta kopuruak nola determinatzen diren erraz ikus-ten da, gainera prezio guztiak eta ko-puruak ere erlazionatuta aurkitzen di-ra. Baina, nahiz ere du hauek oso txu-kunak eta ulergarriak izan, gaurregun pairatzen ari garen krisialdi ekono-miakoa, langabezia, kanpo-merkata-ritzan dauden arazoak, inflazioa, e.a., ez ditu ikuitzen.

Nobel Sari berri honek landu dituen teoriekin lehen zeuden arazoak hor jarraituko dute, soluziorik gabe. Ezer berri gutxi ekarri digu Debreu jaunak arazoak konpontzeko.

Horregatik, egokiago iruditzen zait, gaurregun arazo ekonomikoak kon-pontzen ari diren ekonomi taldeei Nobel Sari hau ematea. Eta toki asko-tan, bai herri sozialistak izan, bai ka-pitalista izanez baliabide urriak erabi-liz, bakoitzak beren herrietako ekono-miak aurrera ateratzen ari dira. Eko-nomia ezin da utzi bere erara funtzio-natzen, honela izanez, arazoak ez bait dira zuzentzen eta, azken finean, eko-nomi teoriak arazoak gainditzeko egin behar dira eta ez gehiago sortzeko eta hau dela uste dut Debreu, Friedman eta beste ekonomilari askoren teori-ek ekarri digutena.

ARGIAREN HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN DEITURAK

Helbidea

Herria

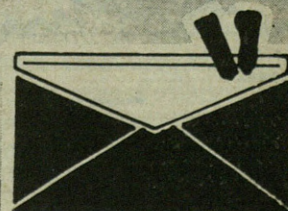
Probintzia

Banku edo Aurrezki Kutxa

Sukurtsala

Zenbakia

SINADURA

ARGIA astekaria
Ramonenea etxea, behea.
Virgen del Carmen, z/g

Donostia (12)
T. 28 33 99

EUSKO JAURLARITZA GOBIERNO VASCO

EUSKO JAURLARITZAKO HEZKUNTZA ETA KULTURA SAILA UNIBERTSITATE ETA IKERKETA SAILORDETZA

«EUSKAL HIZKUNTZALARITZAREN ARLOKO
IKERKETA-EGITASMOENTZAKO
DIRULAGUNTZATARAKO» deia egiten da.

Eskabiderako oinarri-arauak 1983.eko
Urriaren 31 ko Euskal Herriko Agintaritzaren
aldizkariaren 160. alean agertu dira, eta
dagokienei postaz bidaliko zaizkie, ondorengo
helbide hontara idatziz eska ditzatenean:

Eusko Jaurlaritza

Wellington Dukearen kalea

2. Gaia: «Euskal Hizkuntzalaritzarako Ikerketa Egitasmoa»

Gasteiz-Vitoria

RIIING... RIIING..!

IZEN ABIZENAK

HELBIDEA

HERRIA PROBINTZIA

ALE BATEN PREZIOA: 125 pzt.

URTE OSOKO HARPIDETZA:

1.250 pzt. HEGO EUSKAL HERRIA

1.800 pzt. IPARRALDEA

Euskadi sur
Euskadi norte

☐ JIRO POSTALA

☐ TXEKE BIDEZ

☐ BANKU BIDEZ

BANKUA/AURREZKI KUTXA

SUKURTALA

KONTUA/LIBRETA: ZENBAKIA

A NOMBRE DE -REN IZENEAN

IZENPEA/Firma

AIZU! Astaria kalea 2. 3° esk.
Bilbo, BIZKAIA
Telefonoa 424 14 80

ONARRIZKO EUSKARAZKO
ALDIZKARIA

aizu!

BAiii?

**PELi PA,
"AIZU!" ALDIZKARIA
IRTEN DA...**

KIOSKOAN IKUSI DUT...

Lau urte ditu Estatutoak

PNV BIDE GURUTZEAN

Felipe GOITIA

Ez da jai haundiz ospatu Euskal Herriko Autonomi Estatutoaren laugarren urtebetetzea, giroa ospaketak egiten ibiltzeko ez dagoelako behar bada. Baina Gasteizko Parlamentua berritzeko ordua inguratzen ari da eta hauteskunde garaian ia sartu garenean, balantzeak ere egin beharko dira. Euskal Herrian eta Estatuan, gauzak nola doazen analizatzeko garai ona da.

Zerbaitetarako sortu zen estatutoa

Politikaren definizio polita eman du Joseba Azkarragak Urriaren 27ko «Euzkadi» astekarian: «Pakea ez da inoiz lortuko batzuek beste batzuen gainetik erabat irabaziz», politikari aplikatu behar zaio hori. Politika errealistak posibilista izan behar du, eta Estatutoa ere horretan oinarriturik dago. Estatu espainolean transizioak prespektiba berriak irekitzen, eta horren barruan jokatu beharra zegoen. Herri Batasunakoak ez beste alderdi guztietako liderrek kontsideratu zuten bere muga eta guzti nahiko aurrerapen ekartzen ziola gure Herriari Estatutoak, eta heldu behar zitzaiola. Honela erantzuten zion Garaikoetxea jaunak, «Ere» aldizkariak egindako galdera bati: «El Estatuto es una puerta abierta a competencias amplísimas para el país, si se llega a una interpretación extensiva, como logicamente debe ocurrir. Y las competencias en materia económica y financiera son lo bastante importantes como para poder llevar a cabo una política de reconstrucción económica».

Gehiago zabal batez atera zen baietzua Estatutoa, hauteskunde au-

tonomikoak egin, Eusko Legebiltzarra osatu eta Eusko Jaurlaritza lanean jarri zen. Bere muga guztiekin, eta horien artean konpetentziak lortzeko zeuden zailtasun gero eta haundia- goak. ARGIAko elkarrizketa batean Eugenio Ibartzabalek esaten zuen bezala, arazorik haundiena Estatutoa eta Espainiako normalizazioa batean egin beharra zen.

Krisi sakona eta konpetentziak urri

Krisi ekonomiko ikaragarri batekin batean hasi da lanean Estatutoa. Lankide Aurrezkiak aztertu zuen ondo krisiaren neurria, eta bere ondorioetan planteatzen ziren beharrezko inbertsioak urtean larehun mila milioi ingurukoak ziren. Konpetentzia haundiak behar zituen, beraz, Eusko Jaurlaritzak. Batetik Euskal Herriko naziotasuna berrantolatzeari ondo heldu ahal izateko eta bestetik krisi ekonomikoari eta langabeziari fre- nua jartzeko.

Eta hor izan da Espainiako egoerak

Estatutoa mugatu duen momentua. Gobernuan zegoen UCD ia egun batetik bestera desagertu da, eta bi errealitate sakonagoak. Batetik, nazionalitateen esistentzia onartu de- nean, berriz ere uniformatu behar zi- ren autonomiak, «café para todos» deitu zutena. Euskal Herriko Estatu- toaren konpetentziak mugatu nahi dira, beste komunitateen maila ber- dinean jartzeko. Eta bestetik, milita- rren presioa. Izan diren konspirazio eta presio diferenteak otsailaren 23an azaldu ziren argitara.

Horren ondorioz etorri dira LOA- PA, LODE eta beste legeak. Batetik

Donostiako Euskadi Irratia:

SORGIN AFARIA

Egunero, gaueko 9etatik 10ak bitartean.

SORGIN AFARIA. Kulturaren inguruan moldatutako programa.

Honako **MENU** honekin:

— Euskal eta Euskadiz kanpoko literatura. Idazle, obra irratirako egokituak, esames, esaera zahar....

— Pertsonaiak. Famatuak, eta gure afariaren bidez famatuko direnak....

— Kultur, politika, gizarte eta zientzi mailako gaiak, mahai inguruak...

— Idazle plazaratu gabeontzat aukera: zuek bidalitako ipuin, olerki, bertso eta are nobelak ere moldatu eta anteneratzen ditugu.

— Kultur mailako informazio puntual, azkar, seguru, zabal, zehatz eta behar bezalakoa.

Plater guztiok, humorez zipriztinatuak zerbitzen dira, egunero, **SORGIN AFARIA**n.

BAINA

Sorgin Afariak, guztion artean egindako programa izan nahi luke. Horretarako,

— Era guztietako sortze lanak

— Era guztietako ideiak (zer egin, zer kendu, nola...)

— Era guztietako kolaborazio eta laguntzak (herrietako eta auzoetako kultur informazio, estudio-lana....)

BEHAR DITUGU

DEI lehen bait lehen, (943) 42.36.30 telefonora, edo

IDATZ Donostiako Euskadi Irratira. Andia kalea, 13. 7garren. Eta batez ere,

ENTZUN egunero
SORGIN AFARIA

konpetentziak ematea frenatu eta bestetik lehen emandako konpetentziak zehazten hasi direnean aurrera-pen guztiak inpuñnatu, konstituzioan ez direla kabitzen esanaz. Hori gertatu da Ikastolen Legearekin, Euskara-ren Legearekin, eta abar.

Estatutua aldatu?

Etzenike kontseilariak azaldu zuen publikoki eta prentsaren aurrean PNV-ko gidariak posibilitate hori ere aztertzen ari zirela. Arrazoia Martin Ugaldek eman zuen: «Guk botatu genuen Estatutua ez da hau, aldatu egin digute; eta zerbait pentsatzen hasi beharko da». UCD-ko agintariak baino xuhurrago presentatzen ziren PSOE-koak Komunitate Autonomoari konpetentziak emateko orduan, beti sozialistekin gauzak erre-zagoak izango zirela uste izan bazen ere.

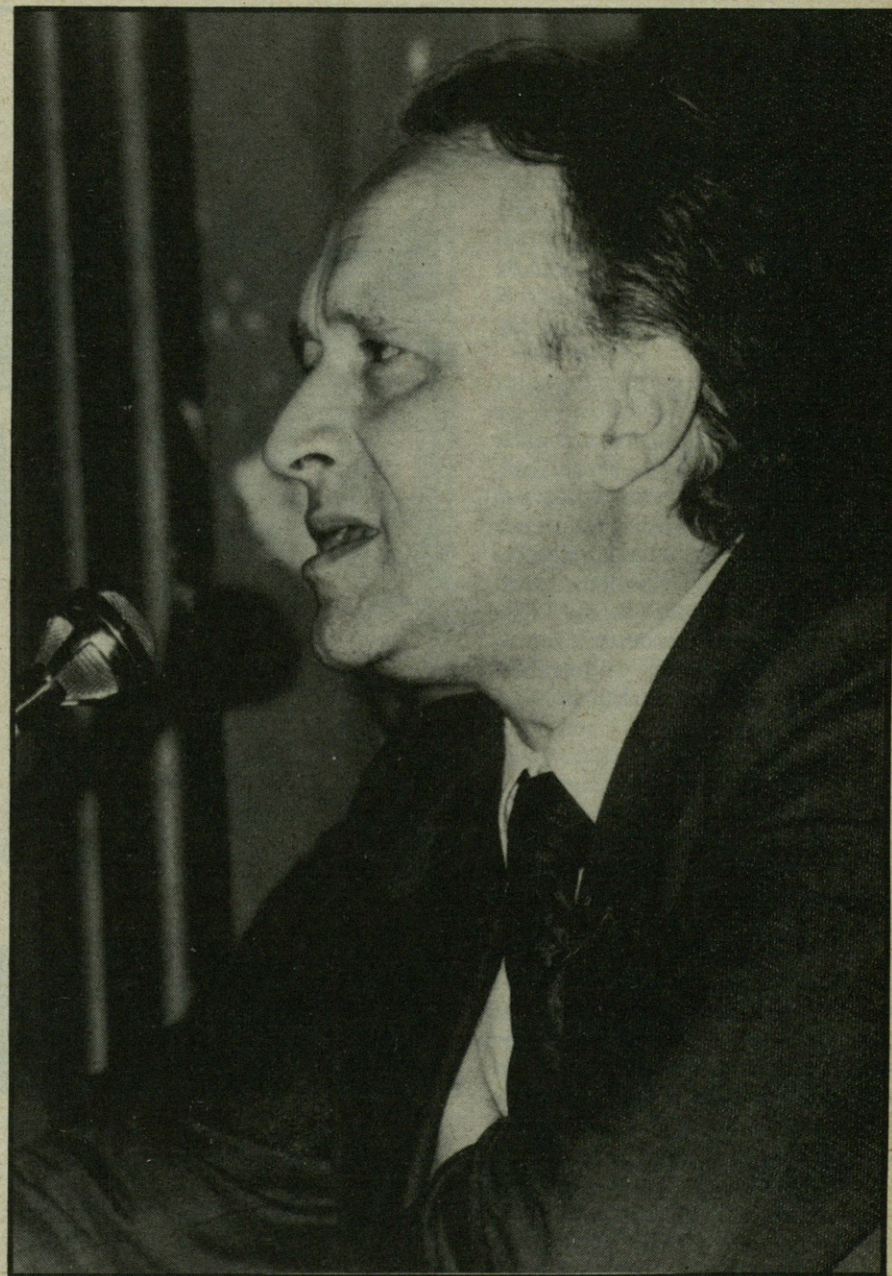
Estatutua aldatzea posiblea PNV-ko mailarik gorenetan aipatzen zen. Xabier Arzalluzek deklaratu zuen LOAPA onartua izatearen posibilitateaz: «Eso quiere decir que nosotros tendríamos que replantearnos hasta qué punto este Estatuto es tan válido como creíamos en el principio para la solución de unos problemas concretos».

Gero Tribunal Constitucional delakoak LOAPA atzera bota du PNV-ren argudioak onartuz. Baina beste era batera ekin dio gobernu sozialistak: Gasteizko Legebiltzarreak ateratzen dituen legeak inpuñnatzen ditu, Tribunal horren beraren aurrean. Ikastolen legearekin eta euskara-ren legearekin gertatu dena hori da.

Hala ere, kontatzen zen gauzak hola ateratzaren posibilitatearekin. Estatutua letra puntu askotan ambigua da, kontsentsua lortu behar zelako, eta denek zekiten horren aplikazioa indar erlazioak markatuko zuela.

Uholdeek autonomia ere harrapatu.

Aurtengo abuztu bukaerako uholdeak izugarritzko tragedia izan dira Euskal Herriko ekonomiarentzat. Hainbeste milaka milioitako galerak altxatzeko denbora luzea joango da. Baina uholdeen aspektu ekonomikoak maniobrabilitate ahalmena gutxitu dio Eusko Jaurlaritzari, Madrildiko gobernuarekin konpondu be-

harra beharrezkoa bihurtu du.

Uholde honek estali zuen aurreko ixkanbila guztia. Batez ere banderen gerra deitu zenarekin sortu zena. Estatutua eta kontsentsuaren bidetik abiatzeak berekin zekarren Espainiako bandera konstituzionala ere eta bere erregulazioa onartzea. PSOE-k militarren presioagatik, jarrera oso gogorrek hartu zituen. Tolosakoaren ondoren, PNV-k bere garaian utzi zuen argi bere jarrera aurrerantzean zein izango zen, Errenderin eta abarretan sortu zen istilua.

Baina PNV-k Bilbo bezalako herrietan erdibideko aukera bat hartu nahi izan zuenean, PSOE askoz ere aurrerago zihoan. Banderaren arazoa txorakeria bat izan zela esatea ez di-

rudi egoki, baizik eta PNV-ren kasuan maniobrabilitate leku txikia geratzen zaiola. Gobernuaren komunikatuak ere hala zion: «los símbolos pueden esclarecerse y hacerse respetar oficialmente, pero su asunción real, emocional y popular es lo más importante, que ve detrás de los símbolos lo que entiende que aquellos respetan...»

Ezer emateko prest al dago Madril?

Azken denboretan eten gabeak dira Madrildik ezer ez digutela eman nahi esanaz politikoek egiten dituzten deklarazioak. Arzalluzenak eta Etxe-

nikerenak adibidez. Problema da estankatzen ari dela egoera

Uztaileko editorial batean halazion DEIA egunkariak. «La evidencia de que los socialistas se inclinan por la descentralización, aunque esté disfrazada de lenguaje autonómico, debe suponer la puesta en marcha de la proposición que en su día hizo el consejero Etxenike de reformar el Estatuto, con todas sus consecuencias».

Baina erreforma egiteko beste indar erlazio bat egon beharko luke, eta hori ez da oso garbi ikusten gaur egun. Irtenbidea zaila da beraz. Estatutoa interpretazio estutik hartzen badute, eta hala hartzen dutela dirudi, zenbat transferentzia gehiago eta zein neurritakoak falta dira etortzeko? Militarra dago atzetik, eta LOA-PArekin lortu ez zena beste inpugnazio eta legeen bidez lortzen dute. Madrilgo Parlamentuan ez dute horretarako oztoporik.

Eta kapitaina hil zuten.

Behin baino gehiagotan irten da kalerara PNV bere masak mugi eraziz biolentzia kondenatzeko. Baina oraingoan bazuen beste zentzu bat. Estatu osoan antolatutako kanpaina baten barruan egiten zen. PSOE oso urruti zihoan, militarrek bultzata beti, militarrei eta eskuinari protagonismoa kentzeko presaz. Bilbokoan «Contra ETA-Con el Ejército» ezarri nahi izan zuen lema. Baina ezin izan zuen, ez zen asumiblea.

Baina kanpaina urrutiago zihoan eta DEIAk hurrengo egunean, editorial batean, matizatzen zuen nola Euskal Herrian kontrako kanpaina zabala zebilen Estatu osoan.

Kapitainaren heriotzak ekarri dituen ondorioak askoz lehenagotik prestatuak zeudela denek dakite. Eta «Legedi Antiterrorista» bateratua prestatu dutenean ez da Eusko Jaur-laritzarekin ezertarako kontatu. Lehen ere, ZEN plana egin zenean, kontatu al zen ba, «informatzeko» besterik?

Egun hauetan izan da terrorismoaren aurkako lege berrien eztabaida Madrilgo Parlamentuan, baita Gasteizkoan ere. Eta PNVk beti bezala defenditzen du neurri polizialekin batera neurri politikoak ere behar direla, ez dagoela bestela konponketarik. Joseba Azkarragak «Euzkadi» astekariko orrietan negoziazioa eskatzen zuen.

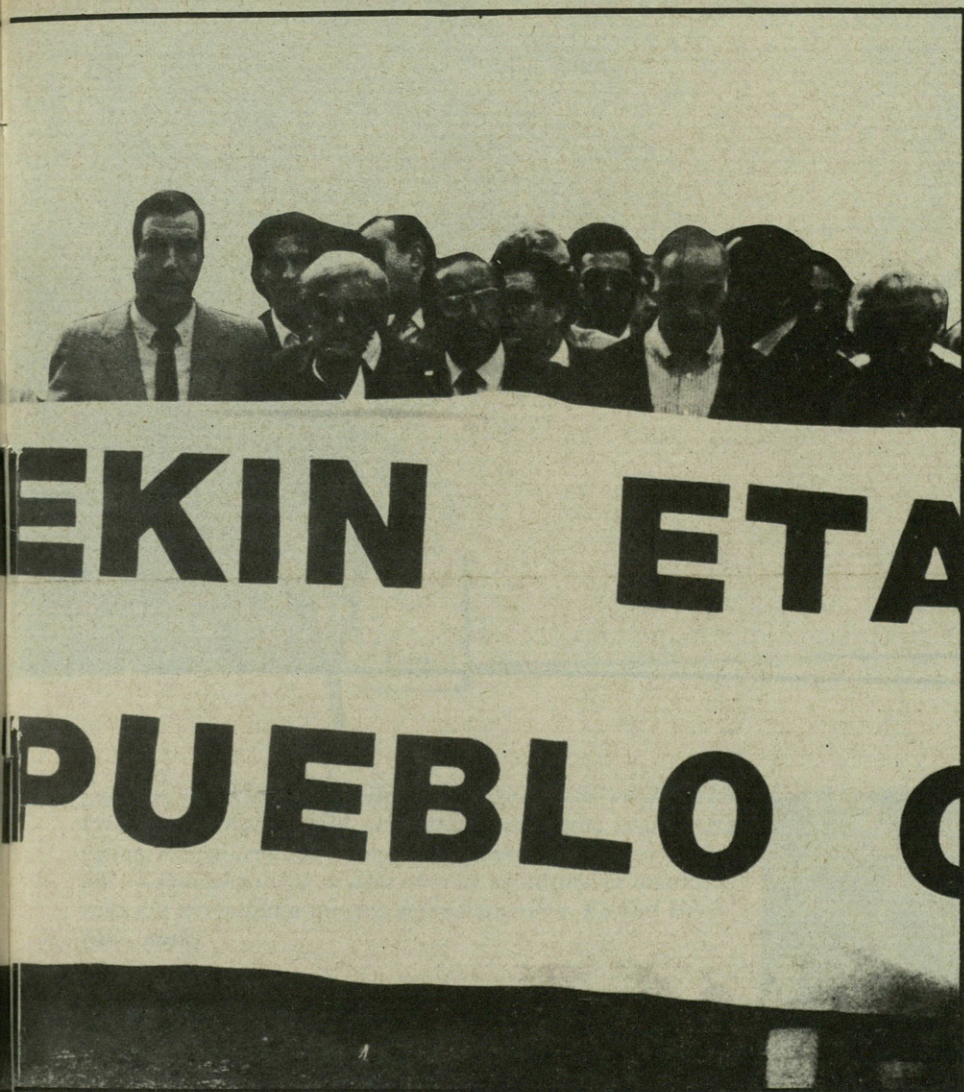
Gerra zikina hasi da.

Baina eztabaiden gainetik, Espainiako poliziak bere gerra aurrera daralma. Bi errefuxiatu tolosar desagertu dira, Larretxea justu libratu da bahitua izatetik, asko gogortu dira torturak, eta abar. Argitzen ari da zein kondiziotan lan egingo duen hemen-

dik aurrera Espainiako poliziak.

Horrek sortzen duen tentsioaren agerpena eman du DEIA egunkariak azaroaren 6-an igandeko editorialean, «Entre dos fuegos» deituan. Alderdiaren kezka agertzen du, sozialistak Ibañez Freire eta Martin Villaren akats berdinak egiten hasi direlako. Eta eskatzen dira konpetentzia gehiago, edo terrorismoaren kontrako konpetentzia guztiak Eusko Jaur-laritzaren esku uztea.

Azken hau ez dela gertatu mundu guztiak daki. Baina badago PNVrentzat garrantzagoa bihurtzen ari den beste errealitate hau: poliziarren gehiegikeriak kontrolatu ezin ditutenean, jendearen bistan gero eta gehiago harekin konprometitua ageri dela. Joseba Azkarragak negoziatu beharraz behin eta berriro hitz egiten du, baina gero Barne arazoetako departamenduak Espainiako poliziarekin negoziatu behar du, baina oztopo batekin, kontrapartidarik ez dago.

Arazo larrienak

Kontrapartidek ematen diote zentzua edozein negoziaketari. Eta kontrapartida horiek sekula ez materializatzeak jartzen du urduri hainbat. Estatutua kontenidoz betetzerik ez da lortzen, egiten diren aurrerakada txikiak Madrilek inpugnatzen ditu eta arazo sakonak, benetan kontrapartidak mereziko lituzketenak, ekonomiaren kontrola edo Nafarroaren arazoa, ez dira ikutu ere egiten.

«Nafartarrek nahi duten bezain laister sartu daitezke Komunitate Autonomoan» zioen Eugenio Ibarzabalek. Baina abertzale bat ezin da horren zai egon. Irakaskuntzarena zintzilik dago. Esan behar da Etxenik Uztailen bere deklarazioak egiteko izan zituen motiboak ez direla aldatu, betetzen ari dela orain dela lau urte Garaikoetxea Lehendakariak aipatzen zuen beldurra: edo Estatutua aplikatzen zela era zabal batean eta orduan urrats funtsezko bat izango zela Euskal Herriaren Autogobernuarentzat edo... «aquí se podrán hacer muchas cosas si no se le quiere coger la vuelta al Estatuto, interpretandolo de una manera restrictiva. Eso sería un desastre, y nos

llevaría a una situación peor que la actual».

Beraz, Madrildik kontrapartidarik ez badago, eta hemen, nahiz eta hitzez kondenatu, gaineratzen ari den errepresioa geratzeko posibilitaterik ez bada, zer gertatu da bitartean? Indar erlazioa aldatu dela, militarrek «carta blanca» daukatela. Madrillgo prentsak ala erakutsi du. Gobernadore sozialistek ala erakusten dute.

Gerra zibila ebitatu.

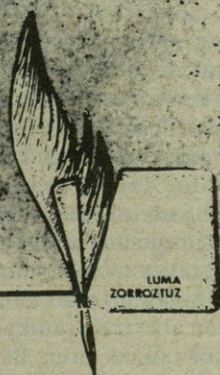
Abertzaleen gainera golpe gogorradator. EGIN itxi nahi dutela behin eta berriro esaten ari dira, Herri Batasuna ilegalizatu nahi dutela, alderdi horretako buruak kartzela bidean daude, Xabier Erauskin kartzelan dago jadanik, preso politiko euskaldunen egoera ikaragarria da...

Estatutua egin zen garaian Espainoilei laguntzeko neurria eta presa zuten abertzale radikalekin haserretzekoa txikiak ziren. Baina gaur egun, erakunde autonomoak gero eta gehiago identifikatzen dira Madrilen agintzen dutenekin, eta haiek beren aldetik ez dute ematen biolentzia onartu zutenekin enfrentatzea errentagarri bihurtuko lukeen kontrapartidarik.

Une oso pelagrosoa dela mundu guztia konturatzen da. Joseba Azkarragak Felipe Gonzalez kritikatzeko du eta negoziatzea eskatzen du, esanaz KAS alternatiba bera ere negoziagai dela. Garcia Mateachek DEIAN hala dio: «No puede hablar hoy el ayer clandestina «Isidoro» de querer desdramatizar la vida política y social de Euskadi, cuando estamos sufriendo una autentica invasion policial tanto en Euskadi sur como en el norte».

Azterketa sakon bat egin beharra dago, eta hasi behar da. Balio al du gaur egun esateak, Joseba Azkarragak dion bezala: «Considero que a través de las vías políticas, que hoy todavía están abiertas, se puede recuperar la razón de ser de este pueblo y su identidad. A través del diálogo, la negociación, del acuerdo, etc..., podemos conseguir muchísimo mas que aquellos que lo intentan por la violencia»?

Puntu honetan, tentsioa hain gora iritsi denean eta Euskal Herrian bizi-modua hain gogor dagoenean, nahi eta nahiezkoa dirudi abertzaleen arteko azterketa. Nora goaz eta nora heldu nahi dugu?

ZESARRI ZESARRENA

J.R. Etxebarria

Sarri, arerioen hitzak kontutan hartzekoak dira, kontra egiteko baino ez bada ere, edo berak beren sareetan eror erazteko. Horregatik oso arreta handiz irakurri ditut, ez nire laguna ez nire errege ez den Esapiniako Juan Carlos erregeak, Urriaren hamabian, ezagutzen dudan jairik arrazistenaren bihotzean, esandako hitzak, hizkuntzari buruzkoak batipat. Berak honela esan zuen bereari buruz: + La lengua que hablamos es nuestro destino. Un idioma no es solo una forma de hablar, sino, sobre todo, una forma de ser que determina irrevocablemente una cultura -. Horrela mintzatu zen. Horregatik idazten dut euskaraz.

Esaldi hoiek hunkitu egin ninduten, errege batek esanak. Baina, zer da erregea? Zer erregetasuna, era desberdinetako pertsonak oldeka erregea goraipatzen duten uneon? Zeren, itxuraz, errepublikazale-ohiak, eurokomunistak, nazionalista-antzekoak, guztiak erregezale bihurtu baitira.

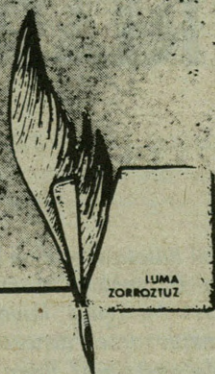
Adierazpen-askatasuna erabili egin behar da

Kiroletan oso garrantzizkoa da saiatzeara, entrenamendua egitea, bestela denborarekin muskuluak zurrundu, karrotatu

egiten baitira, alferturik; eta egoera horretan luze irautean, ia konturatzeke, lehenagoko ahalmen zaluak motelduz eta desagertuz doazela ikusten dugu. Makinak ere ondo olioztatuz erabili ezean, ugertu, herdoildu egiten dira, neurritz kanpora eta garaia baino lehen zaharkituz. Buruko ahalmenei dagokienez ere, antzera gertatzen dela uste dut, eta landu ezean, pentsatzeko ahalmena, kritikarako ahalmena, irudimena, sormena, ugertu egiten dira.

Adierazpen-askatasunak arrisku berbera daukalakoan nago. Azken bolada honetan, hau dela, bestea dela, unerik egokiena ez dela, gauzak pausoz pauso eta traumarik sortez gabe lortu behar direla, eta antzeko argudioekin, pentsalariak eta idazleak autozentsura itzelaz zigortzen dituzte beren lumak, aintzinako zilizioekin egin ohi zenaren modura, arazo hau informabideetan agertzen diren eritzi-artikuluetan somatzen delarik nagusiki.

Politikaren bidezidor izkutuetan barrena abiatzean, itxuraldaketa ikusgarriak gertatzen ari dira. Horrela, lehenago errepublikazale amorratuak zirenak, errege horren miresle bihurtu dira; konstituzioa salatzen zutenek, onartu egiten dute; eta abar. Nik neuk uste dut ordea _ideien munduan ari naiz lerro hauetan_, erregearen mitoa sortzen ari den une honetan, Espainiako erregea ideien gainetik jarri nahi duten

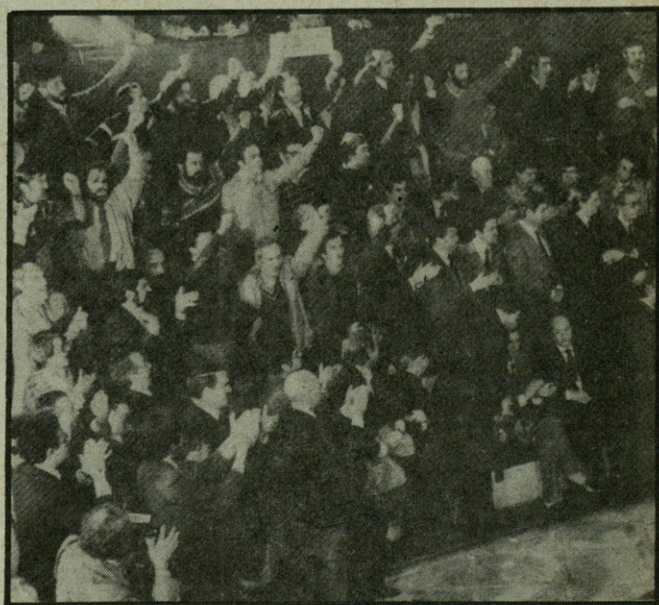
garaian, oso kirol sana delata eta burua gazte edukitzeko ariketa ezin hobea dela, erregetasunari buruz txarto hitz egitea, errege-irudirik ez onartzea, pentsatuz beste eskubide asko baino lehenagokoa dela erreinu-egiturarik ez onartzea-rena eta errepublika-aukera defenditzearena. Euskal Herri-rako, noski.

Errege-izaeraren aurka, gauza asko

Sarri pentsatu izan dut errege-izatearen esanguraz eta beti ere txarrerako, ezin uka. Zeren eta zer demontre dira gaur eguneko erregeak? Aintzinakoen oinordekoak, ez? Eta haiek ez ote ziren izan haundiki edo jauntxo batzu, herriaren lanaren fruitua zergaz zurruputzen zutenak, horrela beren armadak mantentzeko eta horien bidez zerga gehiago kobratu ahal izateko? Ez ote zituzten legeak beren gogara ezartzen, beren boterea mantentzeko bideak lege ezarriz? Ez ote zituzten gerrak sortzen albokoen lurak lapurtzeko, alegia, konkistatzeko? Eta, zer esanik ez, pagatzen zuena, azken batez, beti zen lanean zebilen herritarra. Lurren kolonizazioak erregearen lurak zabaltzeko lapurretak eta triskantzak ez ote ziren izan? Zenbat gerra, tortura, heriotze, lapurreta,.... ez ote den egin erregoen aginduz?

Hori denori, historia da. Eta hori jakinda, erregetasuna errespetatu eta maitatu? Tira! Eskubide historikoetatik, erregeenetatik esan gura dut, mintzatzen direnean sentitzen dudana lotsa, neurtezina da, benetan.

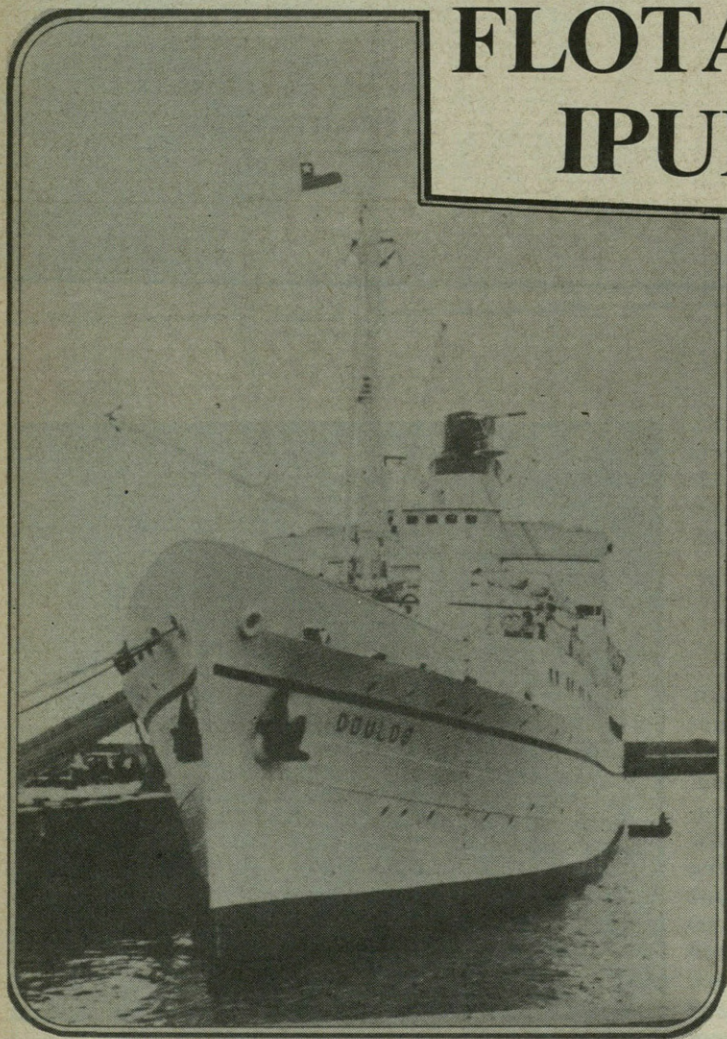
Eta ba da gehiagorik; adibidez, hau. Beti gabiltza esanez, pertsonak ez direla beren jatorriaren kausaz diskriminatu behar, hots, jatorria gorabehera aukera berberak eduki behar ditugula. Bestetik, ondo dakigunez, edozein ofizio edo ogibide ikasi egiten da, lanean, ikasketa luzearen ondoren bada ere; pertsona batzuk balio izaten dute eta beste batzuk ez edo ez hainbeste. Zenbait gauzatarako inutillak samarrak gara eta ez da ezer pasatzen; baina, hori bai, lan konkretu batetarako ez da onartzen horretan inutilla denik. Kasurako, ezin da ingeles-izultzailea izan, ingelesik tutik jakin gabe. Beno! Ba, ba da

ofizio bat, inutilla izanda ere onartzen denekoa, jaio behar den lekuan jaioz gero, eta horixe da, hain zuzen, errege ofizioa. Dena den, honekin ez dut esan gura, guztiak inozoak eta inutillak direnik, izan daitezkeela baino. Badaezpada.

Esandakoa esan ondoren, eta gehiago ere uste dut gainera, ulertzeko dateke ni neu erregezale ez izatea. Eta horrelakoak zaretenoi, gehienok, agian ariketa psikiko gisa, zera gomendatuko nizueke, hau da, egunero ohetik altxatzean batzuk gorputz-flexioak egiten dituzten modura, goizero **Ni ez naiz erregezale, Ni ez naiz erregezale** lauzpabost aldiz errepikatzea. Oso zentzazio freskagarria da. Halaber, komenigarria da, beste esaldi hau ere beste horrenbeste aldiz ahozkatzea: **Espainiako erregea Francok ezarria izan zen**. Lauzpabost aldiz egunero, gosalduta aurretik. Indulgentziarik ez duzue irabaziko, baina oroimena ez zaizue herdoilduko. Ez horixe!

«DOULOS», EDO PARADISU FLOTAGARRIAREN IPUINA

Beste bisitari guztiak kubiartatik bidualtzen dituzte, baina gu kazetari bezala agertzen garenez, beste leku batetara, barrura. Untzi honek barrutik hotel bat dirudi: moketa, zurezko altzariak... Harrera-gelan, neska gazte eta apaindua aurkitzen dugu: Puerto Rico-koa da, urte bat darama untzian, bi egiteko asmoz. Lehen ikaslea zen.

— Nola sartu zinen untzi honetara?

— Ezin dizuet kontatu, bozeramaleari galdetu, Juan Daniel Espitia-k kontatuko dizue nahi duzuen guztia.

Telefonoz deitzen du eta handik

gutxira Espitia jauna agertzen zaigu. Aurkezpenak egin ondoren, bere ganbarotera eramaten gaitu. Ganbarote txikia baina ongi antolatua. Neska baten fotoak betetzen ditu hormak. Espitia jauna, txikia, betaurrekoduna, berritsua, ikasle enpolloiaren itxura, aurpegi sinpatikoak jartzen saiatzen da. «Public relations»-en roiloa menderatzen du.

«Duela hamasei urte eta ikasketa biblikoak sakondu nahian -Eliza Ebanjelikoaren hildotik- eta lan hau mundutik zabaltzeko tresna egoki bezala,

untzi batetan ibiltzea bururatu zitzagun. Ez gara ez Mormoiak, ez Jehova-ren Testiguak, hauek sekta faltsuak konsideratzen ditugu. Orduan, nola lortu untzi bat? Bada, otoitzean hasi ginen eta horrela lortu genuen gure proiektua gauzatzea. Biblian esaten dena praktikan frogatu nahi genuen. «Eska ezazue eta emango zaizue», «Bila ezazue eta aurkituko duzue». Eta egia da, funtzionatzen du, errealtate bat da. Sei urtetan errezatu ondoren, eta inori ezer eskatu gabe. Funtsean, jendeak errezatuz, lagunak eta familia-koen bitartez lortu genuen lehen untzia, LOGOS izeneko, hau baino txikia-koa. Eta hau ikusi eta gero, eta oso erraza zenez, bigarren untzi hau esku-artzeko otoitzean hasi ginen».

«Jainkoarentzat untzi bat erostea txiste bat da»

Azalpen hauek harrituta utzi gintuzten. Batez ere, untzia-aren tamaina ikusi ondoren. Beraz eta gauzak gehiago zehazteko asmotan, diru iturrietaz eta, informazio orrietan agertzen den, «Liburu onak guztiontzat» (GBA) elkarteaz galde egin genion.

«Ez dago ezberdintasunik, gauza material eta espiritualen artean. Lotuta doaz. Bibliako Jainkoak mundu materiala ere ukitzen du. Gauzak honela, jende askoren emaitzekin, e.a. Jainkoa, berak esaten duena egia bada, orduan, Jaikoarentzat untzi bat erostea txiste bat da. Hau ikusi egin dugu. Bera da diru hau ekarri duena, guk ez diogu inori eskatu. Jende askok, 2-3 mila pezetakoko emaitzak eginik eta horrela. Gero, eguneroko gastuei aurre egiteko, liburuak salduz 30a ateratzen dugu».

Untziaren kubiartan ikusi genuenez, 4.000 bat liburu dute salgai, gehienbat, umeentzako edo erlijio liburuak. Liburu debekaturik duten galdetu genionean, baietz esan zigun, batez ere, pornografikoak.

Untzi honen tripulazioa, bestalde, 300 pertsonak osatzen dute, 30 estatu desberdinetakoak, eta gehienak 19-25 urte bitartekoak.

«Doulos» untzia, garai batetan, italiar turismo konpainia batetakoa zen. Eta erosi eta berritu ondoren, mundutik ibili dira. Gehienbat, Hegoamerika eta Karibetik, gero Europaruntz etorri dira.

Hegoamerikatik ibiliak zaretela eta, nola ikusten duzue hango egoera soziopolitikoak, eta hango elizaren konpromisoa?

«Bada, Jesukristo gure jaunak egin zuen bezala, gu ere justiziaren alde gaude, alegia pobrearen, umezurtzaren eta alargunaren alde. Guzti hau biblian dator, bai eta «Lanik egiten ez duenak, ez dezala janaririk izan», eta hau ez da Marx izeneko horren asmakizuna, hauek, Pablok Ebangelioetan esaten zituen. Arazoak ez datza egoera sozio-politikoan, jende askok baietz uste duen arren, Bibliak ezetz dio eta gu honekin ados gaude. Arazoa gizonaren bihotza da: Egoismoa, errebeldia eta buruaskitasuna. Adibidez, azeritxo bat hartzen badugu eta bizi den oihanetik atera, erresidentzia berri batetara eramanez, berdin berdin segituko du kiratsa botatzen, glandulak kentzen ez dizkiogun bitartean. Beraz, ingurua aldatuz, egiturak aldatuz, azeritxoa, azeritxoa izango da beti. Adibide hau zuzenean aplika dakioke gizonari».

Juan Daniel Espitia, edo Jainkoaren "zorabioa".

«Pinochet-ek ongi ulertu gintuen»

Erantzun hauek, gero eta harridura handiagoa sortzen dute guregan. (Egia esan, barregura eusteko kristoren ahaleginak egiten ditugu). Edonola ere, beste galdera bat zuzentzen diogu: Porturen batetan, untzia atrakatzeko prolemarik izan duzue inoiz?

«Bai. Adibidez, behin Txilen geundela, Santiago portuan egotearren, 1.400 dolar kobratzen dute egunero. Eta guk, noski, ez genuen diru hori, eta Pinochet presidentearengana jotzea erabaki genuen, laguntza eske. Hango jendeak, zoratuta geundela esaten zigun, eta hala ere, Pinochetekin 25 minututako solasaldia izan ondoren, ez Santiagon bakarrik, baizik Txile guztiko portuetan sartzeko baimena luzatu zigun.

Beste behin, Trinidad y Tobago irlan, 1.979an eta denbora gutxi zela, Jim Jones burua zeneko sektan halako suizidatze kolektibo gertatu zena, eta haren beldurrez edo, ez ziguten sartzen utzi, bueno, sartzen bai, baina ez gure ekintzak bilakatzen».

Zein tokitan izan duzue bisitari gehien?

«Gure recorda Ecuador-eko Guayaquil portuan lortu genuen, han egun bakarrean 12-14.000 bisitari izan genuen».

Elkarrizketa hau bukatu ondoren, eta jada arratsaldeko seiak zirelarik, afaltzeko gonbitea egin zigun Espitia jaunak (bertan ordu horretan afaltzen baitute). Ezezko diplomatikoa eman genion, elkarrizketa hau transkribatu behar genuen eta.

Halere, joan aurretik, untziari begirada orokor bat eman genion. Hango errestauranteak lujozko baten itxura osoa zuen; ia beterik zegoen.

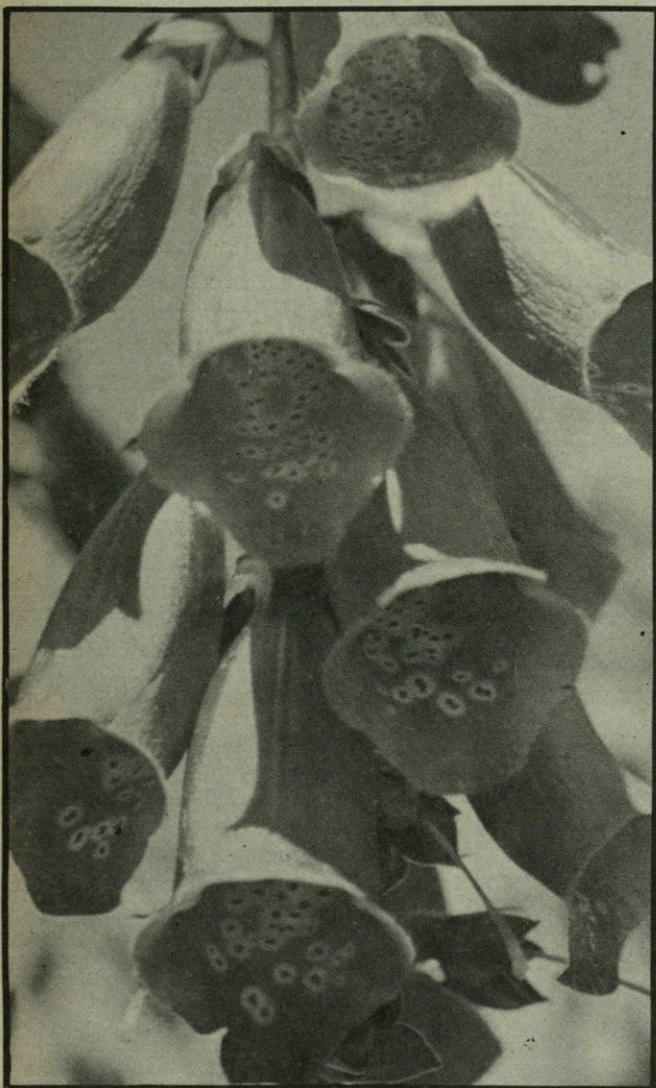
Eta azkenik, untzi zuriaren eskalatik beheruntz gentozela (branka aldean «Doulos» -grekoz, esclabu- izena ongi markaturik-, «Viva la gente» taldearen idoologia eta «Vacaciones en el mar» filmearen bizimoduaren nahaste moduko bat zela komentatu genuen gure artean.

Zoriontsuak heurek!

Antton AZKARGORTA
Karmelo LANDA

Loreak eta intsektuak, elkarrentzako sortuak

Landareek, arnasten dugun oxigenoa berritzeaz gain, makina bat zerbitzu eskaintzen dizkigute: Janariak, papera, jantziak, zura, sendagaiak... eta bai udako egun eguzkitsuetan gerizpea ere. Hala ere, landareen artean loredunak dira nagusi, eta berauek intsektuenganako preferentzia eta aiherra erakusten dute.

Kukupraka izeneko loreak (*Digitalis purpurea*) puntuzko bideak ditu intsektua nektarioetarantz gidatzeko.

Loreak ordurarte, Jainkoak gizonaren gozamenerako kreaturiko munduaren apaingarritzat jotzen baziren ere; XVIII. mendeko amaieran, intsektuei begira sortuak zirenaz ohartu zen Sprengel alemaniarra. Izan ere, lorea eta intsektua zeharo moldaturik daude bata bestearentzat, denok dakigunez: Loreak bere nektarrereko azukrea opesten du eta bai proteinaz joria den polena ere; intsektuak, era berean, landarearen superbizipena zihurtatzen du, polena lorerik lore eraman bezala heuren ernalketa eragiten bait du.

Loreek ere badute sexurik

Loreen biologia sexualak aniztasun itzela duenez, ez da betebeharrak erraza zenbait lerrotan laburtzea: Espezie batzutan, lore arrak eta emeak landare bereberetan egoten dira, edo desberdinetan beste espezie batzutan; lore hermafroditikoak ere ez dira arraroak izaten, berauek autoernaldu egin daitezkeelarik. Hau da, landareek irtenbide ugari aurkeztu diote ugalketaren arazoari.

Baina, hori horrela den arren, gehienetan lore batek bestera bidali behar da polena, eta intsektu batek egiten du garraio hori kasu guztien 90ean. Gertaera hauek aintzinatik ezagunak dira. Jadantik asiriarrak bazekiten zelan lagundu Naturari. Hori lortzeko, datil-palmondoen infloreszentzia arrak, lore emeen

gainean astintzen zituzten, modu horretara baldintza naturaletan sekula ere ekoitziko ez ziren uztak erdiesten zirelarik.

Poleneraino iristeko bideak

Sprengel-ek egindako aurkikuntza zera zen, intsektuaren aditasuna gune interesgarrietarantz (hots, polena dagoen lekuetarantz) erakartzeko loreak dauzkan seinalizazio-sistemak idorotea, alegia. Hitz bitan esateko, erleak segitu behar dituen nektariorantzko bideak, mekanismo-sare batez markaturik daudela. Batzutan, puntutxoak eratzen dira lorearen bidezidorrok; bestetan, lorearen kolorazio orokorrarekin bortizki kontrastatzen duten lerro konbergenteak, edo orbain koloredunak izan daitezke. Halaber, inongo seinalerik ez egotea gerta daiteke. Badago ere, usaimenezko seinaleren beste sistema bat, baina gure usaimen-ahalmena hain murrizta izanik, ezer gutxi da horretaz eza gutzen dena.

Edozein modutara, «ezti-seinaleok» ikerketa saken objektu bihurtu dira. Hala ere, Frantzian, Bonnier ospe handiko botanikaria, Animalia eta Landare-Erreinuen arteko harremanak direlako ideia deuseztatzea-ri ekin zion; bere experimentuak gezurtatuta daude gaur egun. Bai, zeren, azken urteetan aurkikuntza deigarri bat burutu bait da alor honetan. Ezti-seinalerik gabekotzat jotzen ziren lore asko eta asko, izpi ultramo-

ELHUYAR

9. TOMOA, 4. ALEA 1983

rez fotografiatu dira, eta zer eta klitxeetan seinalizazio-sistema nabariak agertzen direla. Argazkiok, intsektuak lorea nola somatzen duten adierazten dute.

Egitan, badakigu erleak zelan ikusten duten. Horretaz aritu da urte luzeetan zehar ikerle alemaniar eta austriarrez osaturiko ekipoa. Horiei esker, badakigu erleak kolore gorria somatu ezin duena eta bai astigmatikoa eta miopea dena ere; oster, ultramorea somatzen du kolore berdearen osagarritzat. Hau da, gure begietaz ikustezinezkoak badira ere, erleak kaptatu egiten ditu loreak dituen seinale ultramorea.

Loreen eboluzio luzea

Beraz ba, lorea intsektuentzat moldatua dela

baiezta daiteke. Dena den, elkarrekiko moldapen hori ez da betidanikoa; bestalde, ez da beti horren gogobetekoa izan. Lehen loreak Mesozoiko aroaren erdi alderantz agertu ziren lurrazalean, orain 150 miloi urte gutxi gorabehera. Ezaguturiko lehen polen-ale fosilak, ur-azuzena eta magnolia tankerako landaretakoak dira. Garai hartan, ez zen intsektu poleneztatzailerik existitzen, eta koleopteroak, hots, kakarraldoak, arduratzen ziren zeregin horietaz. ahal zuten hobekien.

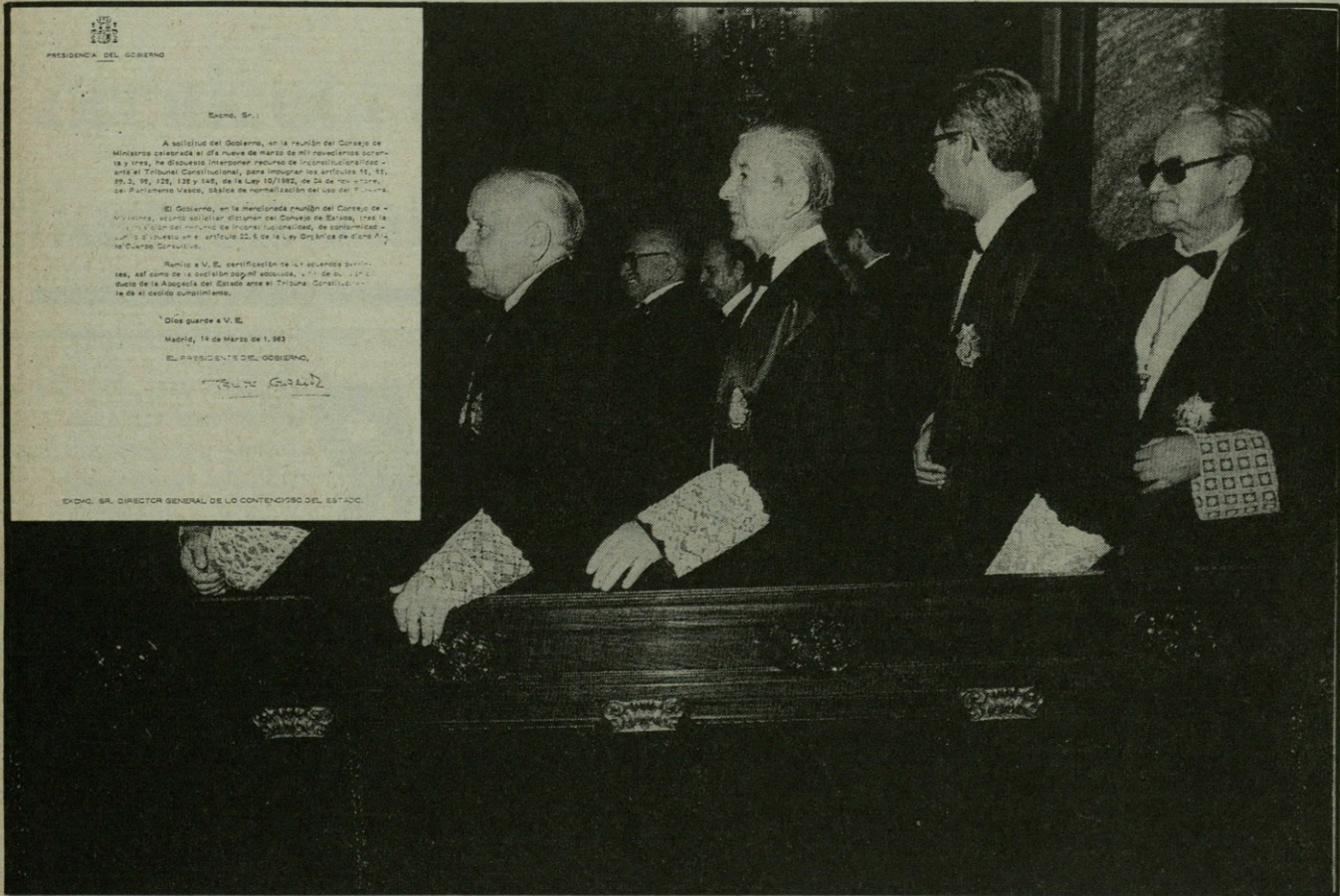
Aro tertziarioaren hasieran agertu ziren lur zabalean lehen intsektu poleneztatzaile aproposak, erleak alegia, orain dela 70 miloi urte. Harrez geroztik denbora ez da alferrik igaro, eta gaur egun sinestezin dirudien harmonia, eboluzio paralelo luzeak ekarri du, zeinean izaki biek elkar eragin bait dute, bien bizimoduak zeharo kateatu direlarik.

Intsektuak gizakiaren zerbitzupean

Hala ere, intsektuen zeregin poleneztatzailea ez da interesgarria biologoentzat soilik, baita agronomoentzat ere, zeren fruitu eta aleen ekoizpen gehienak intsek-

tuaren ekintzapean bait daude. Modu honetan esan dezakegu, ezen erleak agrikulturari eskaintzen dion plusbalia, bere ezti —eta argizari— ekoizpena baino hamar edo hamabost bider handiago dela. Izan ere, ikerkuntza agronomikoetarako zerbitzuak dituzten estatatu guztiek, diru-mordo dexenteak erabiltzen dituzte honelako ikerlanetan, are handiagoak intsektiziden erabilera abusiboak ondorioztatu dituen triskantzen ostean.

Kepa ALTONAGA

1983ko martxoaren 30-ean Eusko Legebiltzarrean, Madrilen egindako txosten hau jaso zuten.

Madrileko ministro kontseiluaren iritzia, eta arrazoiak

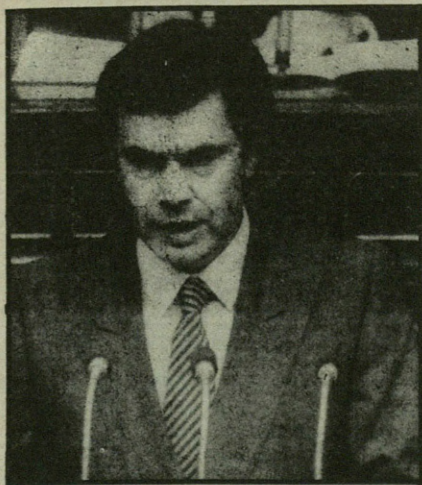
Zergatik inpugnatu du Madrilek Euskararen Legea ?

ARLANTZ

Madrilen egindako txosten lodi bat eskuratzeko aukera eduki dugu, eta horrelako berriak herriaren esku eta zerbitzuan jarri behar direlako, laburpen haundi bat, gure komentarioz osaturik agertzea erabaki dugu.

Euskarari kaltea guk, EHE-koek, egiten diogula diotenek, ez dabilta suerte haundiarekin azken garai honetan. Beraiek sortu zuten «Euskararen erabilpena Arauazkotzeko Legea», guk ahulegi zelakoan kritikatu genuen, baina PSOE-k Madrilen inpugnatu egin du. Orain dela egun batzu, Ikastolen Legea ere inpugnatu egin die PSOE-koek, guk salatu bakarrik egin genuen.

Euskal Herriko alderdi politiko batzuk. Lege hau onartu eta bultzatu nahi izan zuten. Alderdi hauek hain zuzen ere, joan den martxoaren 30-ean Eusko Lege Biltzarrean sartu zen «Madrileko Iritzi» hau ezagutu zuten orain dela 8 hilabete. Ez dute kaleratu, ez dute jendea mobilizatu, ez dute ezer egin, beraientzat gordetzea ez bada, eta herriari garrantzi hau duen informazioa, ez iritsi araztea ez bada.

Txosten honek Madrileko Ministro Kontseiluak, «Euskararen Legea» zergatik antikonstituzionalizat jotzen duen agertzen du. Oso zabala da, 40 bat orrialde, eta bi zatitan dago, kritika orokorra bata, eta artikuloka egindako kritika bestea.

Besterik gabe goazen hastera. Esan beharra dago, gauza batzuk oso zailak direla itzultzeko eta nahasterik egon ez dadin, erdaraz agertuko ditugu batzutan.

Legearen kritika orokorra

Hasteko arrazoi filosofiko-ideologikoak agertzen dira txosten honetan, batez ere arrazoiketa juridikoekin nahasirik daudelarik. Adibide gisa, erdararen beharra horrela defendatzen dute: «Denontzat hizkuntza bat edukitzea, eta Espainia osokoa izatea, ikus pundu askotatik logikoa da, eta arrazoi garrantzitsuak aipatzeagatik, hauek esango genituzke:

«a.— Edozein hiritarrek, Estatuko beste edozein hiritarrekin komunikatzeko posibilitate osoa eduki behar du, arazo linguistikoa ez dute muga izan behar».

Inposatu behar denean edozein arrazoiak balio du, Belgikan, Suizan, eta beste herri askotan, bi edo hiru hizkuntza desberdin erabiltzen du

jendeak, askok ez dakizkitez biak, eta ez dago horrelako planteamendu inperialistarik. Flamenko askok bigarren hizkuntza inglesa dute eta ez frantsesa.

«e.— Era berean, bizi lekuz aldatzeko duen eskubidea, arazorik gabe egiteko aukera eduki behar du, eta beraz bere lana, eta aktibitateak, inolako muga linguistikorik gabe betetzeko askatasuna eta medioak behar ditu».

Zoritxarrez, ez du esaten toki batean bizitzitzeko duen eskubideak bete ahal izateko lana, eta danetatik jarri behar zaiola pertsonari, eta ez inperialismoko forma ezberdinetan erabili, emigrazioa lekuko.

Bestetik, ezin baldin bazaio inori muga linguistikorik jarri, lana lortzeko, inglesa ez litzake baloratu behar, eta baloratzen da. Inglesa baloratzen bada, askoze gehiago baloratu behar litzateke euskara jakitea. Marginatzea hauentzat herri zapaldu baten hizkuntza baloratzea da, eta Estado zapaltzaile baten hizkuntza baloratzea, herri baten maila kulturala goratzea...

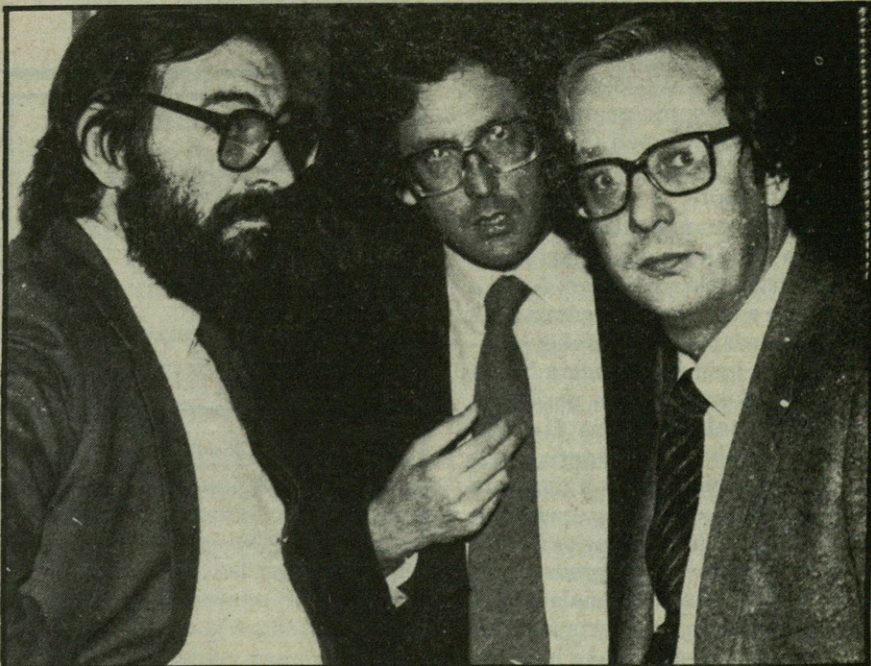
«E.L.» bi aldetatik kritikatzan dute orokorki, alde batetik, «lege honen prezepto batzuk benetan anbiguoak dira, eta interpretaziorako zehaztasun batzu jarri behar dira. (...) batez ere Konstituzioarekin bat etorriko ez litzatekeen interpretaziorik gerta ez dadin». Eta bestetik, «Komunitate Autonomoak ez dituen konpetentzian sartzen delako».

*Konstituzioa egiten ari
zen bitartean, ez zen
pentsatu linguistikako
gaia,
konpetentzia-gaitzat jo
zitekeelarik.*

Aurrerago, arazo linguistikoari buruz Estatuto eta Konstituzioak diotena aztertzen du. Bi edo hiru zati atera ditugu, eta zera diote: «**Oraingo Estatutoak, eta ez adibidez II Errepublikakoak, muestra gisara 1936-ko Estatutoko 7. art., ez dio ezer koofizialitatearen arazoari buruz (...).** Edo «b.— Era berean, gai honen tratamenduari buruz, Euskal Herriko Estatutoak, 6. art., **Titulo Preliminarrean agertzen da, baina + Euskal Herriaren Konpetentziak — dion I Tituloan ere ez da ezer aipatzen, Komunitate Autonomoari maila honetan dagokionari buruz ez da ezer aipatzen.**

(...) Konpetentzien banaketari buruz hitzegin zenean, Konstituzioa osatzen ari zenean, gai linguistikoa edo hizkuntza ez zen agertu konpetentziak eduki zitzakeen sujeta bezala — . Puntu honetan gauza ikaragarri konplikatzan da, eta azken finean, hizkuntza ez dela Komunitate Autonomoaren konpetentzia eskusiboa dio. Azkenik eta kritika orokorra bukatzeko, eta artikuloz artikulok kritika hasi baino lehenago, balantze gisa zera dio: «Gai

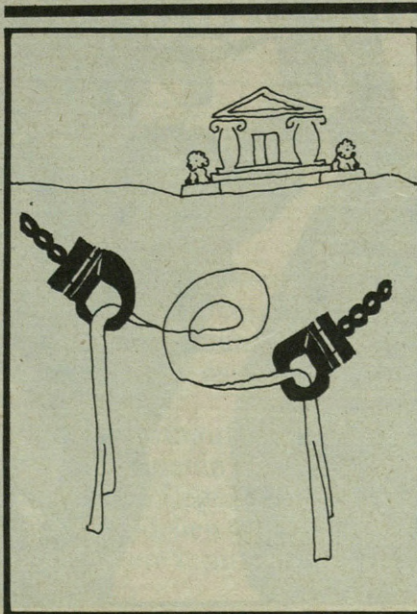
*Lege hau benetan
anbiguo da, eta
interpretatzerakoan
arazorik sor ez dadin,
zehaztasun batzu eman
beharra daude.*

Linguistikoari buruz Konstituzio eta Estatutoaren arteko tratamendua osatzeko, hizkuntzarekiko markatzen diren behar eta eskubideen estensioa eta naturaleza aztertu beharrak daude, hain zuzen kontsiderazio hauetan —euskara jakiteari ematen zaion estensioa, erdararen erabilpenaren murrizketan— kokatzen baita E.L.-ren inkonstituzionalitatea». Guk EHE-koak beraz, beldur ginen Lege honen bidez euskara inoiz normalizatuko ez zelako, eta hara non Madrilen Lege honek euskara gehiegi bultzatzen duela, eta erdara gehiegi baztertzen duela iruditzen zaien. Argumentazioa, aurrera doa, eta berehala, Konstituzioak erdara denon hizkuntza dela esan ondoren, jakin BEHARRA dugula esaten du, eta aldiz, euskara, NAHI bada. Hau zen EHE taldearen oinarritzko kritika, eta horra zer dion Madrilek: « (...) Erdararen berezitasun hau, espainol guztien hizkuntza delakoan oinarritzen da, eta Estatuko hizkuntza ofiziala da (...). Beraz euskara, Euskal Herriko hizkuntz propioa dela esaten denean, nazionalitate honen hizkuntza berezia eta pekuliarra dela ulertu behar da, baina honek ez du kentzen beste zentzu batekin, erdara ere Euskal Herriko hizkuntza propioa denik, nahiz eta ez pekuliarra izan, baizik eta —comun— a Nazio Espainolari dagokionez; horregatik hain zuzen, konstituzio espainola gai linguistikoei dagokionez, ez da Suiza edo Belgikarena bezalako, bertan ez bait dago Estatu osoko hizkuntza ofizial bakarra, eta Estatuko herritar gutien hizkuntza berbera (...)».

Esan beharra dago beste Estatu haue-
tan egoera hau ez dela beti horrela izan, denborarekin, eta konfliktu linguistiko gogorrek direla medio gaur horrela daude, baina ez da prozesu natural bat izan, hemen izan ez den bezalaxe. Arrazonamendu horri jarraituz zera diote: «(...) Komunitate Autonomo batetan, espainolaz kanpo, hizkuntza ofizialen bat badago (aurreroko arrazoiak direla medio) ezin daiteke erabiltzeko eskubidearen ondoan jakitearen beharra jarri erdararekin bezala— (...) Eta hain zuzen erdara Nazio guztien hizkuntza delako, posible da ondoan jakiteko beharra jartzea. Konstituzioan behar hau agertzen delako, botere publiko guztiak ziurtasun osoz esan dezakete denek ezagutzen duten hizkuntza dela. Ondorioz Erdara hutsez botere publikoek egindako aktua-
zioa, behar konstituzionala lagunduaz, ezingo da inoiz diskriminatzaile-
tatzat jo. Aldiz, beste inolako hizkuntza-
rik jakin behar denik Konstituzioak ez diolako, Komunitate Autonomoko Lurraldeetan ezin daiteke esan hizkuntza hori jakin behar denik, nahiz eta koofizialitatea eduki, eta beraz beste hizkuntza horretan bakarrik botere publikoek egingo lituzkeen ekintzak edo aktua-
zioak, diskriminatzaile-
tatzat jo daitezke (...)».

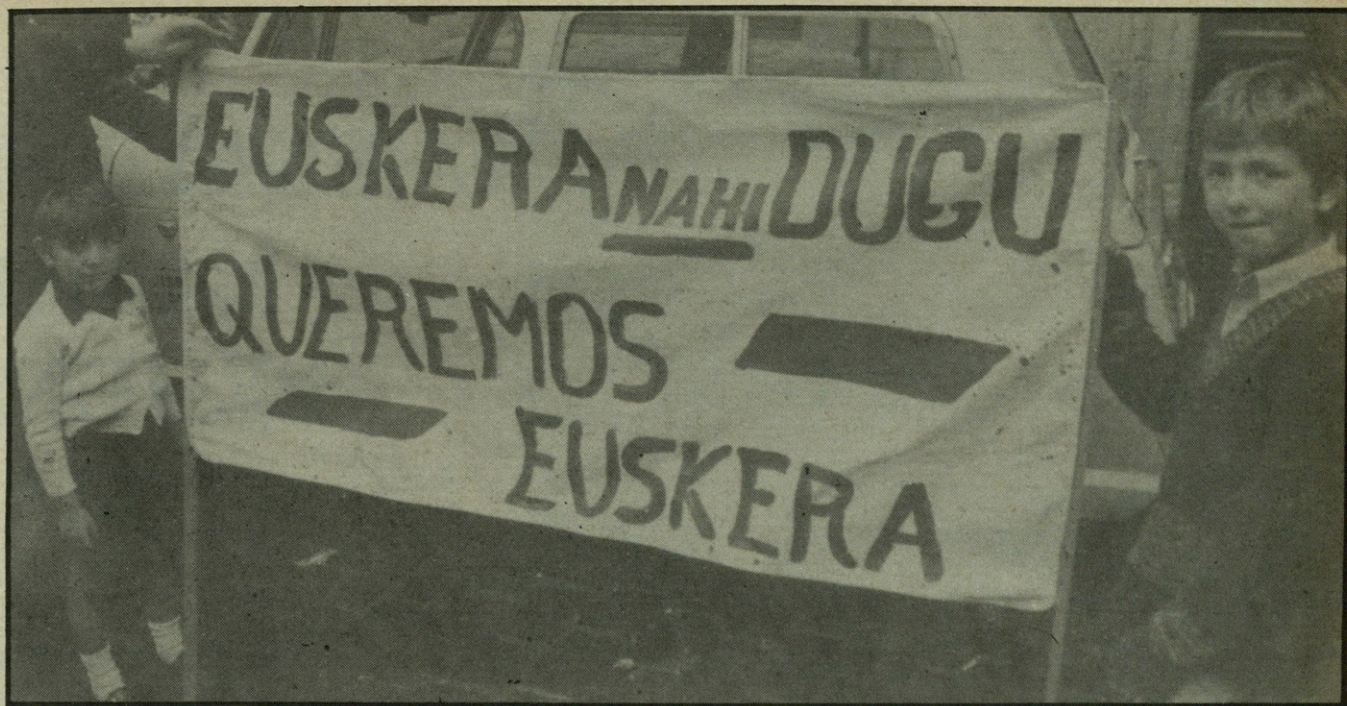
*Lege honetan, euskara
jakiteari ematen zaion
estensioak, eta
erdararen
erabilpenaren
murrizketak, bultzatu
du, lege hau
inkonstituzionalizat
jotzea.*

Arrazonamendu hau jarraituz gero, denok, Estatuko 35.000.000 edo diren biztanle guztiak euskara, katalana, gailegoa, eta erdara jakin arte ezin daiteke hemen ezer egin. Beraien arrazonamenduak demostratzen du marko juridiko honetan ezin daitekeela benetako politika linguistiko seriorik aurrera atera. Benetako borondatea balute, Hizkuntza bakoitzari eskubide territorialak eman beharko lizkiekete, eta eskubide pertsonalak mantendu; era honetara Euskal Herriko hizkuntza ofizial bakarra euskara izango litzateke erdara eskubide pertsonala delarik, eta Estatuan lau hizkuntza ofizial egongo lirateke, Sui-
zan bezala.

Legearen zenbait artikuloren kritika

Bazegoen —euskara herri bateko biztanle gehienek jakinez gero, eta beraz euskara bakarrik erabiltzeak inor baztertuko ez zuela jakinez gero, soziolinguistika azterketa bat egin on-

doren, erakunde publikoek euskara erabiltzeko eskubidea dutela— zion artikulo bat. Horra zer dioten honi buruz: «ez dago garbi Komunitate Autonomoak bere buruari ematen dion fakultate bat den, edo korporazio lokalari eskaintzen zaion eskubide bat den, halaz ere, erdara Estatuko botere publiko guztien hizkuntza ofiziala denaren kontra dago (...) Real Decreto 1.111/79 tiene el carácter irrefutablemente básico que dimana de ser mero trasunto del artículo 3.1 de la Constitución española: no hacer posible la exclusión del castellano en la actuación de los poderes públicos — . (...) Hizkuntza hau (erdara) erabili beharra administrazio mailan, botere publiko guztiei dagokien zerbait da, baita gorpazio lokalak, eta + soziolinguistikako azterketa — batek ez du hizkuntza hau ez erabiltzeko justifikazioa ematen — . Aurreago zera dio, ikuspuntu horretatik Herria (Municipio) kolektibitate bat bezala azaltzen da, baina eskubide linguistikoa, eskubide fundamental guztiak bezala, pertsonaren eskubidea izan behar du, eta beraz onartuez gero, neurri batean euskara ikastea derrigorrezko bihurtzen da, + zeren eta ez litzateke aski izango biztanleak, herri horretako biztanle guztiak euskaraz jakitea, baizik eta Herri horrekin harremanetan sartu nahi duen guztiak jakin beharko bait luke (...) — .

Ez dute hitzez esaten baina Espainia osoak euskaraz jakin arte ezin daiteke horrelako erabakirik hartu, Ceutako batek (espanola baita) Oregako uda-

larekin harremanetan jarri nahiko bala diskriminatua sentituko bait litzateke.

Beste artikulu garrantzitsuetako bat, euskararen balorapena lan postuak lortzeko, batez ere administrazio publikoari dagokionez. Bertan administrazio publikoan edo lan postu publikoetan euskara baloratuko zela zioen. Horra zer dioten: Justiziari buruz, beraz hemen Magistratuak, Epai-gizonak, orain bizi bizian da goen sekretarioen arazoa, sekreta-

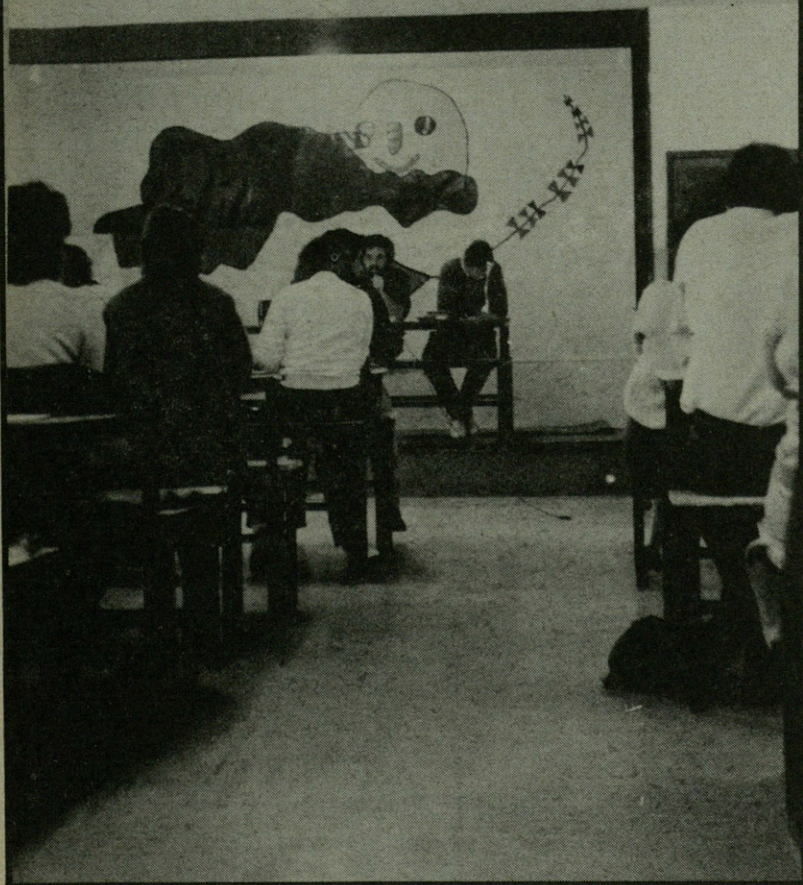
Euskara, Euskal Herriko hizkuntza propioa dela esaten denean, nazionalitate honen hizkuntza berezia eta pekuliarra dela ulertu behar da, baina erdara pekuliarra ez bada ere, Euskal Herriko hizkuntza propioa da.

rioak... + Euskararen normalizazioa justiziako administrazioan, aurrera atera daiteke, estatuko organoen baimenarekin bakarrik. Era berean, Legisladore estatutario bakarrik dagokio, justiziako administrazioan euskararen koofizialitatea erregulatzea — . Beraz justiziako aparato mailan euskararen

normalizazioa ez da gaurko, beraien eskuetan bait dago azken erabakia. Azkenik eta bukatzeko, administrazioko funtzionarioen euskalduntzeari dagokionari buruz arituko gara. — Hizkuntz koofiziala ezagutzea, botere publikoei dagokien zerbait da, eta ez bertan lan egiten duten guztien behar bat. Funtzionario euskaldunen porzentai bat onartuko da, botere publikoek duten betekizun hau lortzean, baina, ezingo da inolaz ere langile guztiei, funtzio publikoa betetzen duten langile guztiei euskara esijitu, adibidez, irakasleak, desproporzionatua izango litzateke, helburuari dagokionez, behar hau denei inposateza, hau horrela izanik, ez bait da mugatzen bakarrik eskubidea batzuri, baizik eta euskara ez dakiten denei kentzen bait zaie eskubide hau, Konstituzioko: 14, 23.2 eta 139.1 artikuloen kontra joanaz, eta estatutoko 6.3 artikuluen kontra joanaz — .

Ikusten duzuenetaz tonon honetan doaz, 40 folio, guk tokirik ez dugu eta zati interesanteenak gure ustez behintzat kaleratu ditugu. Ez dugu eza gutzen orain Ikastolen estatutoaren aurka jartzeko zein arrazoi dituzten, baino espero dezagun, gure herriko alderdi batzuek, informazio iturria duten alderdiek hurrengoan garbiago jokatuko dutela, besterik ez bada estilo honetako laburpenak azalduaz. Euskararen arazoa da, eta denon artean bakarrik aurrera aterako dugu. Denon partizipazioa lortzeko, eta partizipazio hori behar den bidetik joan dadin, herria informatu beharra dago.

EUSKAL ESKOLA NAZIONALAK LEHEN URTEAN MART

Prentsaren bidez jakingo duzue, jendea EEPA-koak Jardunaldiak antolatzen zirenen, eta bertan Ikastoletako jendea pibatutako jendea bildu zen. Beraz, irakaskuntza sektore horretakoak STEE-EILAS, eta beste batzuk berriz PEC-koak etortzeko ziren baina arazo etorri, nahiz eta Durangon, bertan maten borrokaren berri jaso.

ARGIAkoek ere bertan izan ginen, na, bertan jasotako parte interesatu

EEPA—REN IHA DURAN

EEPA-REN SORRERAREN HISTORIA

Ikastolak sortu zirenean, eduki zuten arazorik larriena, ekonomikoa izan zen batez ere ilegalitatean sortu zirelako. Garai hartan ikastolen helburua irakaskuntza euskarak ematea zen. Ez gara gehiago luzatuko garai haietaz baizik eta Euskal Erakundeak martxan jartzen diren garaian hasiko da gure azterketa. Euskal Erakundeek ikastola legalizatzea proposatu zuten, eta ikastola batzu gorputz juridikoa lortu zuten. Bide horretatik prozesu luze bat ematen da, eta ikastola asko sendotzen da. 1981 urtean ikastolen

konbenioa kaleratzen da eta ikastola gehienek izenpetzen dute. Batzuk gustora izenpetu zuten, eta beste batzuk hemen gauden batzu, gure gustokoa ez bazen ere izenpetu behar izan genuen. Hilabeteko epea eman zitzaigun, firmatu ahal izateko, eta, benetan ez zen denborarik utzi, inolako eztabaida seriorik planteatzeko. Esan beharra dago, halaz ere, konbenio horrek gure arazo ekonomikoei lasaitasun piska bat eman ziela. Hain zuzen ikastola gehienak diru zorrez itota geundelako, firmatu genuen konbenio hori.

Konbenio hau firmatu genuen askok, Euskal Erakundeak ikastolen

arazoari benetako irtenbide bat emango ziolakoan geunden, eta itxaropen haundiarekin gainera. Izenpetu ondoren zai egon ginen, eta asko itxoin behar izan genuen.

Zer lortu genuen konbenio hori firmatzean? Gauza onik ez. Konbenioak guraso eta irakasleen artean etena sortu zuen. Ondorio zuzenak hauek izan ziren, alde batetik ikastoletan lan egiteko, irakasleak Eusko Jaurilaritzako oposizio batzu pasa behar ditu, eta gero soldataren arazoak gurasoei konpondu. Hau horrela izanik, berehala sortzen hasten da istilua guraso eta irakasleen artean.

Bestaldekik konbenioa firmatu ge-

OLA PUBLIKO NALAREN RRATSAK TXAN

ue, joan den aste buruan, Durangon
latu zituztela. 200 bat pertsona bildu
endeaz aparte, eskola trasferitu eta
Bertako guztiak ez ziren halaz ere
oak bakarrik, AEK, EHE, Adarra,
tu bertan ziren. Kataluniatik CE-
a azken momentuan ezin izan zuten
rtan egon ginenak Katalunian dara-
giren eta hemen azaltzen dizpegu-
santienak dira.

ARDUNALDIAK ANGON

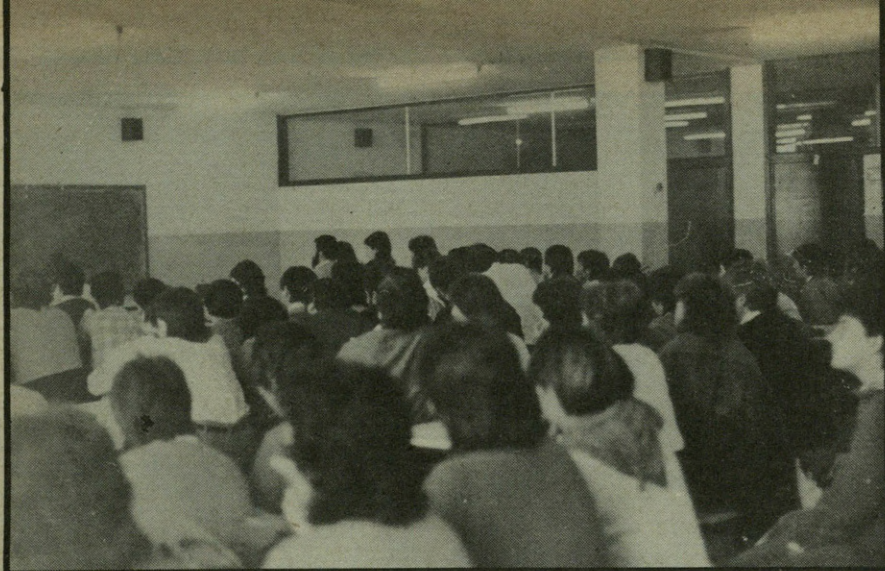

nuenean, Eusko Jaurilaritzak plan ze-
hatz bat edukiko zuelakoan ginen, eta
bide bat zabalduko zelakoan ginen.
Bide hori, Euskararen Normalizazio-
rako Planaren ondorio bat izango ze-
lakoan ginen, ez ikastolaren aldeko
plan bat. Denbora asko pasa zen eta
eskolaurrerako subentzio haundiago
batez kanpo, ez zenr ezer gehiago
egin. Gertakizun hauek, erantzun fal-
ta horrek, planteamendu eza horrek,
kezkutzen ginduen, eta ikastola mun-
duan genbiltzen batzu ikastolaz ikas-
tola mugitzen hasi ginen, gu bezala
arazo honetaz larriturik zeudenekin
bilerak egiteko, iritziak eta asmoak
elkarri emateko. Hor, eta horrela sortu
zen EEPA mugimendua.

EEPA-REN GAURKO IRAKASKUNTZAREN EGOERAREN AZTERKETA

Hiru motako zentroak daudela
ikusten dugu: ikastola, pribatua, eta
transferitua. Pribatuak gehienak dira,
eta subentzionaturik daude, eta gura-
soak ordaintzen dute. Transferitua,
lehen estatalak edo nazionala deitzen
zirenak, eta azkenik ikastolak, gura-
soen menpe daudenak, subentzioak
lortzen dituztenak, eta irakaskuntza
euskaraz ematen dutenak. Euskaraz
diogu eta ez euskara, oso diferentzia
garrantzitsua.

Azken urte hauetan sekulako ara-
zoak eduki ditugu, eta pentsatzen du-
gu, gure haurrak euskaraz ikasteko
duten eskubideari erantzun behar
zaiola, baina ez gaur egun ematen di-
ren baldintzekin. Euskara gure Hiz-
kuntza Nazionala bada, horrelako es-
kubidea eduki behar dugu. Euskararen
presentzia irakaskuntza mailan
zabaltzekin. Euskaraz gure ghetto bihurtzea.
Euskarak eskoletan benetan sartu be-
har du, Euskal Herria berreuskaldun-
du nahi badugu behintzat. Euskara
beste eskoletara eramateak arazo bat-
zu sortuko dituela badakigu, eta guk
bide bat eskeiniko dugu, baina Euskal
Erakunde publikoak hor baldin ba-

daude, eta zerbaitetarako balio badute, arazo honi irtenbide bat proposatu behar diote, edo desagertu. Irtenbidea, gure irtenbidea, Euskal Herriko Eskola Nazionala martxan jartzean datza.

EEPA-k NOLA IKUSTEN DU EUSKAL ESKOLA PUBLIKO NAZIONALA

Alde batetik demokratikoa izan behar duela pentsatzen dugu, hau da bertan erakunde guztiak parte hartu behar dute. Pluralista izan behar du, hau da ez da itxia izan behar baizik eta ahalik eta zabalena. Hau diogunean, batez ere ideologiari buruz ari gara. Dohain, eta dohaina diogunean, ez dugu esan nahi zubentzioak lortu behar dituela, baizik eta Gobernuak ordaintzea. Eta noski inolako zalantzarik gabe euskalduna.

ZER PROPOSATZEN DU EEPA-K IRAKASKUNTZA MAILAN

Betidanik pentsatu dugu, ikastoletan nazional edo transferituetan bezala, badaudela gauza onak eta txarrak. Hau kontutan edukirik, guk bietan dauden gauza onak batu, eta eskola berri bat sortzea proposatzen dugu. Hau da sare bat sortu, sare bakar bat.

Nortzuk sartuko lirатеке sare horretan? Nahi duten ikastola guztiak. Hau da inolako baldintzarik gabe, nahi duten ikastola guztiak. Guk Gobernuari irakaskuntzako plan bat burutzea eskatu behar diogu, ez ikasto-

lantzako plana, baizik eta irakaskuntzarako plan bat, gure ustez bada ordua.

EEPA-koek bi puntu minimo beharrezkotzat jotzen ditugu, bi hauetan biltzen baita ikastolez nortasuna: euskara. Hau da, euskaraz ikasi eta ez euskara ikasi. Eta bestea, irakasle eta zentroetako beste pertsonalaren lanpostuak mantentzea. Batzuk ezina dela diote, beste batzuk berriz baietz, posible dela. Guk mahai inguru batean eseri eta elkarrizketak hastea eskatzen dugu, epeak, baldintzak... Patrimonia Eusko Jaurlaritzara pasatu ko litzateke.

EIKE eta EEPA erreforma bidean?

Saku bakar baten barruan, eta erreforma barnean. EIKE eta EEPA sartzen baditugu, eta baten alde edo bestearen alde eztabaidatzen hasten bagara, eta hor mugatuaz, konturatu gabe bide okerrean sartuko gara, eta galduko gara horretan.

Argiako azken aldizkarian, gure herrian nahiko zabaldurik dagoen iritzi bat agertzen da, eta zera da, bai EIKE eta bai EEPA erreforma bidean daudela. Gure ustez oso inportantea da zera esatea: garbi dago Madrid eta bai Bascongadasetako Gobernuak ikastolen etsaiak dira. Zergatik? Garbi dago. Ikastolak sortu zirenean, Euskal Eskola Nazional gisara sortu zirelako, eta guk orain nahi duguna zera da irakaskuntzaren prosezua, Euskal Eskola Nazionalaren bidetik abiatu, edo bideratu.

Beraz EEPA ez da erreformismoan erortzen, EEPA-k ondo bideratzen du arazoa. Baina EEPA lehen pauso bat besterik ez da, eta lehen pausoa ematea erreformismoa bada, konforme gaude, baina ondo bideratzen du arazoa Euskal Eskola Nazionalaren hildotik.

Erreformismoaren berezitasunetako bat, erregionalismoa da, hau da, Nafarroa eta Ipar aldea kanpoan uzten duen borroka. Hau da EIKE-ren puntu beltzenetako bat, eskola erregionalista bat egiten bait du, Eusko Jaurlaritzak ezin bait du ezer egin, ez Nafarroan eta ez Ipar aldean. Bide horretatik Euskal Eskola Nazionalaren bide guztiak itxita geratzen dira. Borroka beraz ez

dago PNV eta PSOE-ren artean, biak eskola erregionalista batekin konformatzen bait dira. Euskal Herriaren zatiketarekin. Guk lehen urratsa eman nahi dugu Euskal Eskola Nazionalaren bidetik. Bestaldekik badakigu, Euskal Eskola Nazionalik ez dugula benetako Estatu Nazional bat gabe, ez daukagu Euskal Gobernu bat gabe. Beraz lehenengo urratsa ematen ari gara, baina EEPA-k duen alderdi garrantzitsuena hori da. Esan daitekeen gauza defendagarriena beraz, arazoa ondo bideratzen duela da.

Beraiek nahi duten jokoan sartuko bagina, hau da erreformismoaren jokoan, gurasoekin ez dugu zer egin, ezin bait dira ezta alderatu ere EIKE batek eta EEPA batek eskeintzen duena. Hortik entzuten dena, hau da: «gu EIKE edo EEPA-ren gainetik gaude, eta nahi duguna Euskal Eskola Nazionala da», hori denok dakigu, baina orain zer egin behar dugu, nondik bideratu behar dugu prozesu guztia? Hor dago gure borroka une honetan, eta zalantzarik gabe esan dezakegu, EIKE-k arazoa bide okerretik konpondu nahi duela, eta EEPA-k lehenengo pausoa eman badu ere, arazoa ondo bideratzen duela, bide onetik doala. Egia da EEPA-k soluzio definitiboa ez duela ematen, ezagutzen ditugu gure hutsuneak, eta gainera kontziente gara. Orain EIKE onartzea, gure prozesu nazionalaren bidean atzerakada haundia ematea da.

ARLANTZ

ikastolen arotik euskal eskola publikoaren arora

GORRITXO

Arazoa plazan dago. EEParen alde agertu ziren batzuk. EIKeren alde beste zenbait. Hirugarren batzuk EEParen asmoekin bat zetozela baina ikastolak «orain» behar zituztela soluzioak eta EIKE izan zitekeela dirua eskuratzeko biderik azkarrena nahiz eta EIKeren proiektuarekin bat ez etorri.

Bitartean PSOEek hartu du iniziatiba, eta lehen Euskararen Erabilera Arauzkatzeko Legea («Euskararen Legea»)-rekin egin zuen bezala, Gasteizkoek egindakoari errekurtoa sartu diote Madrilen. Hainbat eta hainbat artikuluz ez omen da konstituzionala.

Guztiok espero genuen gauza. Eusko Jaurlaritzak ere bazekien inkonstituzionaltzat joko zutela. Halaz eta guztiz ere EIKeren «esperantza» zabaltzen jardun da. Jakin «alternatiba» horrek ez zeukala aterabiderik eta hori zabaldu. Orain «Madrilen dena atzera bo-

tatzen digute» esatea besterik ez zaio geratzen. Hori egitea, J. Atienza Madrilgo gobernuak Euskal Herrian daukan delegazioko partaidearen hitzetan, hauteskundeei begira egindako probokazio bat besterik ez da.

Hemendik, euskaldunen artetik, beste kritika asko ere egotzi zaizkio EIKeri: irakaskuntzan bi sare sortzearena, ikastola bakoitzeko eraketa eta antolaketarena daukan mugaketa territorialitate aldetik, eskola-pribatu eta estatalentzako soluziobiderik ez dakarrelako.... e.a., e.a.

Bi aldetatik izan da beraz kritikatu EIKE proiektua, PSOEren aldetik, eta euskaldunen aldetik. Bi kritika arras diferenteak. Garbi dago PSOEek ez duela euskal eskola publikorik nahi. «Euskal» den ezer ez du nahi Madril.

Bestalde aurrera doa EEParen alternatiba. Aurrera pauso handi bat eman da Durangon izandako

ihardunalditan asteburu honetan. Luzarora begira dator alternatiba hau orain jada soluzioak eskaintzen hasit a. Ikastolek beti ezagutu duten bidetik gainera: denak kontra, guk egin eta egindakoa defenditu, gero gehiago egiteko borrokatu. Ez eskatu, eta, «ez digute eman» burua makurtuta etxera bueltatu. «Oso gaiztoak dira Madrilen», hori bagenekien betidanik. Alde batera utzi hori eta abia gaitzen soluzioen bila. Larria da ikastolen egoera. Larriago oraindik pribatu eta estataletan euskarak daukan tokia. Baina helburua garbi, Euskal Herria euskalduntzea eta haur guztiak euskaraz ikastea, behar adina neurri gogor hartu behar da. Ikasle, irakasle, guraso eta herri guztiaren kontua da hau. Inor ezin da kanpoan geratu.

Bide berri bat ireki da ikastoletatik euskal eskola publikora doa-na.

Ibili beharra dago.

KORRIKA URTE OSOA ETA ORAIN ESPRINTA:

Abenduaren 3tik 11-ra, Euskal Herri osoa Korrika.

Joan den urtean bezala aurten ere, AEK KORRIKA antolatzena da Euskal Herri osoan zehar. Urtero bezala euskararen inguruan emango den ekintza nagusietako bat izango dugu. Oraindik gauza konkretu batzu aidean daude, baina halaz ere beraiekin lehenengo elkarrizketa egiteko asmoz jo dugu, eta han aurkitu ditugu, AEK-ko KORRIKA sailako arduradunak.

ARGIA.- noiz, eta non hasi eta bukatzen da aurtengo KORRIKA?

KORRIKA.- aurten KORRIKA Ipar Aldean, Baionan hasiko da Abendua-

ren 3an goizeko 9tan, eta Bilbon bukatuko da, Abenduaren 11-ean eguerdiko 12etan.

ARGIA.- baina abenduaren 3a baino

lehen zein lanetan ari zarete KORRIKA antolatzeko?

KORRIKA.- KORRIKA ez da egun batetik bestera prestatzen den ekintza bat. Herri guztietan, KORRIKAko lan taldeak aspaldi antolatu dira, eta bertan herrietako kultur eta talde politikoak lanean ari dira. Zentzu horretan esan genezake KORRIKAren parte ikusgarriena, jendea korrika euskararen alde ikustea bada, aurrez

lan haundia egiten da. KORRIKA herri guztien partizipazioz ateratzen da aurrera, eta AEK bultzatzailea eta antolatzailea da.

ARGIA.- joan den urtean Iruñean hasi zenean, giro ederra egon zen, bertako jendeaz aparte, ingurutako jendea agertu bait zen. Aurten Baionan nola-ko giroa espero duzue?

KORRIKA.- giro ona izango delakoan gaude, bertako jende multzo eder bat bilduko bait da. Gainera, hemendik ere autobusak antolatzeke asmoa badugu. Ipar aldean esan beharra dago, giro ona dagoela, eta interes haundia-ekin hartu dutela KORRIKA. Gu baino aurreratuago daude antolaketa mailan.

ARGIA.- zein asmo dago, joan den urtean haina kilometro egiteko?

KORRIKA.- bai, AEK-k zazpi herrialdeetan funtzionatzen du, eta horrexegatik hain zuzen, KORRIKA Euskal Herriko herrialde guztietatik pasako da, edo behintzat nagusiene-tatik. Ezina zaigu herri guztietatik pasatzea baino berriz diogu bailara nagusietatik pasako garela.

ARGIA.- ba al daude KORRIKAn zehar egun bereziak, hau da giro aldetik edo?

KORRIKA.- egia esan herri bakoitzak ahal duen guztia antolatzen du, orain ordua dela eta beste mila arrazoi direla

medio toki batzuetan bestetan baino giro gehiago izango da. Halaz ere egun berezi bakarra, azken eguna izango da.

ARGIA.- egun berezia Bilbon FERIA de Muestrasen izango da?

KORRIKA.- bai, 20.000 metro karratu dauzkagu, FERIA, eta bertan zentralizatuko ditugu ekintza guztiak. Ez da beraz joan den urtean bezala kalean izango, eta pentsatzen dugu 20.000 metro hauekin aski izango dugula.

ARGIA.- lema «Euskaraz eta Kitto» jarri diozue, AEKren filosofiaren ondorioetako bat al da?

KORRIKA.- beste erakunde batzu, EHE-k adibidez, horrelako kontzientziazko kanpainak egin izan dituzte eta gurea ere kontzientziazko kanpaina bat da.

ARGIA.- giro aldetik nola ikusten duzue aurtengo KORRIKA?

KORRIKA.- joan den urtean baino asko ze giro hobea. Gure artean inoiz baino giro hobea dago, eta baita lan egiteko gogoia. Kanpora begira, edo kanpoko giroa gure ustez joan den urtean baino hobegoa.

ARGIA.- joan den urtean alderdien aldetik jokabide desberdinak izan ziren, PNV-ek adibidez ez zuen bultzatu. Aurten?

KORRIKA.- gobernuarekin hitzegin da, eta aurten ez da gure kontrako

posturarik agertuko. Nafarroako Isaban, bere herrian Etxenike Jaunak korrikari nahi duela adierazi digu. Ez dugu uste kontra egingo duten.

ARGIA.- kontzientziazko kanpainia helburu nagusia bada ere, zein dira beste helburuak?

KORRIKA.- beste helburuetako bat dirua da, eta bi atal daude. Bata, Ipar aldekoa, eta Nafarroako gure egoera nahiko larria da, han ez bait dute hementxe bezala subentziorik lortu, eta beraz batez ere haiek languntzeko erabiliko da sortzen den etekina. Bestalde-tik, horrelako kanpaina batek diru asko balio du, eta gasto hauek ere tapatu beharrik daude. Bigarren mailako helburua bada ere, Nafarroako eta Ipar aldeko egoera ikusirik dirua garrantzitsua da.

ARGIA.- joan den urtean, Euskal Eskola berrien sorketak eman al ziren KORRIKArekin ondorioz?

KORRIKA.- nafarroan eta batez ere Bilbon eman zen batez ere fenomeno hau. Bertan parte hartu zuen jendea AEKAn integratu da, eta bide batez euskararen munduan sartu dira.

ARGIA.- aurten ikasleko kopuruen aldetik gorakada haundi bat eduki duela AEK-k entzun dugu.

KORRIKA.- bai egia da, batz bestehuneko hogeit eta hamarrekoko iguera bat eduki dugula esan genezake. Guretzat dato hau oso garrantzitsua da. Gure ustez batez ere bi arrazoi daude honen oinarrian, bata antolaketa aldetik zabaltzen ari garela, eta kalitate aldetik ondo gabiltzala. Halaz ere oraingo iguera honi ere ondo erantzun behar diogu.

ARGIA.- badaramatzazue urte batzuekintza hauek prestatzen, eta urtero jendea biltzen da, KORRIKA antolatzeke. Zerbait pentsatu al duzue, jende honek KORRIKA garaian bakarrik lan egin beharrean urte osoan euskararen alde lan egin dezan?

KORRIKA.- egia esan soluzio horiek aurkitzea benetan zaila izaten da. Esan beharra dago toki batzutan gertatu dela fenomeno hori, eta batez ere Euskaltokiak sortzen ibili da jende hau. Batez ere Bilbo eta Bizkaia inguruan eman da.

KORRIKA antolatzeak Euskararen inguruan mugitzen den talde eta pertsonak elkar ezagutzea laguntzen du. Hau da talde intersektorial horien oinarria, eta aurrera begirantz funtziona dezaten, bertan dauden guztien lana da. Garbi dago jarraitzea ideala litzatekela eta horrantz bultzatu behar dugula jendea.

JO

Baionatik-Bilbora

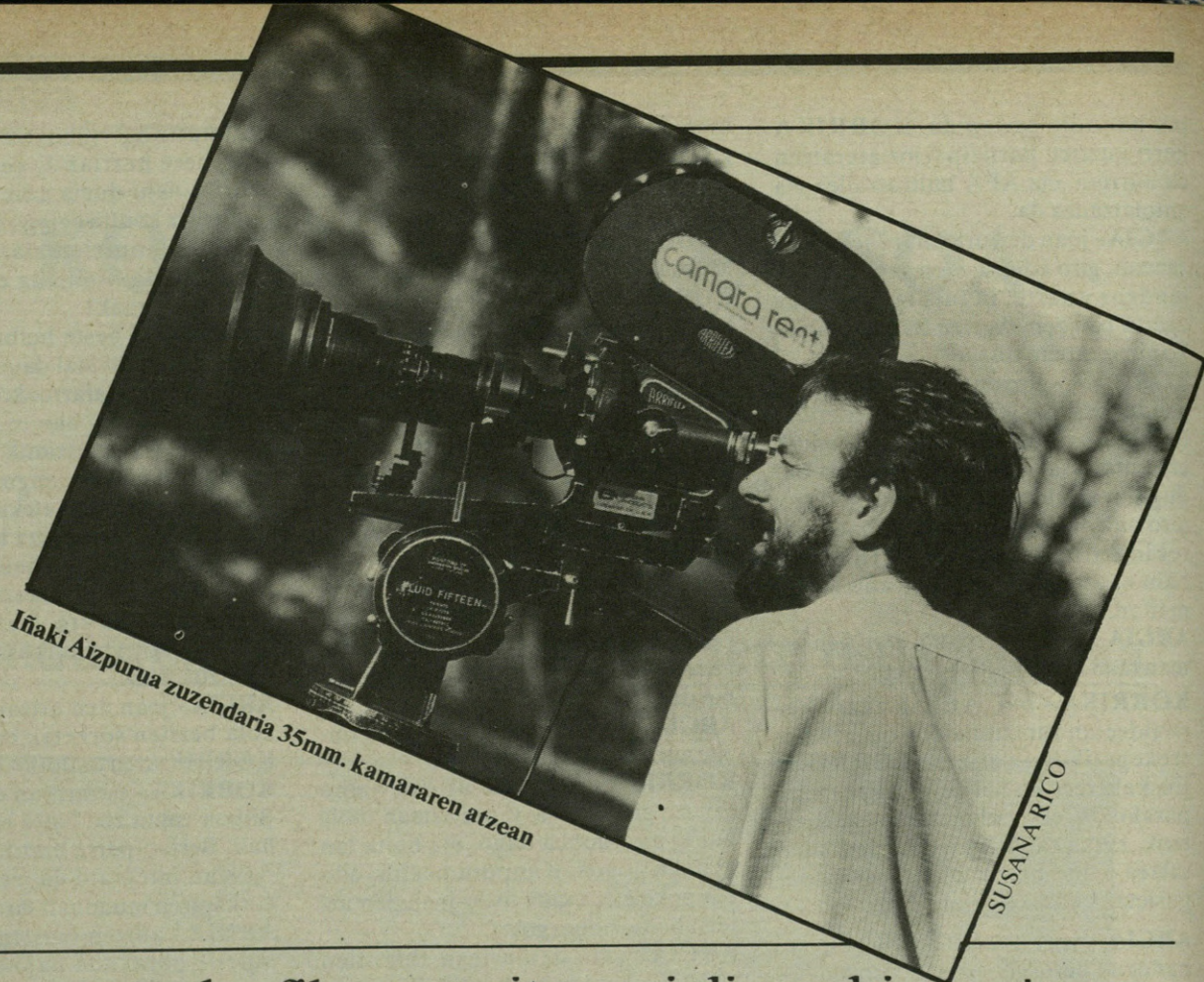
1983go abenduak 3tik 11ra

hemen
korrikaren
lagun bat.

Euskaraz
eta Kitto!

Euskararen Alternatiba Herriarra

Iñaki Aizpurua zuzendaria 35mm. kamararen atzean

SUSANA RICO

«Erreporteroak» filma egiten ari direnekin solasean

Euskal Herriko zinemagintza zuzpertzten

L. BASTIDA

Azaroaren hamahiruan, guk ARGIA EGUNA ospatzen dugun egun berean, jende pila bat bildu nahi dute Zizurkil. «*Han bertan jarri beharko dituzute mahaiak*» bota digute. Arrazoa, Joseba Arregi torturapean hil zuten ETAko gudariaren gorputza, Zizurkil, bere jatorrira iritxi zeneko eszenak filmatu behar omen dituzte. Ezin dutela filma egiteko duten presupuesto urriarekin produktore haundiak egingo luteken eran extra pila bat kontratatatu eta hor ari dira buru belarri, han eta hemen hortara prestatuko litzatekeen jendea bilatzen. «*Kriston mogida duk, bostehun bat pertsona behar dizkiagu plazak bete itxura har dezan, ea orduko giro hura lortzen dugun*».

Bi hilabete daramatzate rodajea. Rodaje astun eta nekagarri batean, «*Gertutik ezagutzen ez duenak ezin jakin zer den hau, egunero pila bat jende handik honera eramane beharra, tresnak hartu goizean goizetik, eszenak antolatu, behin eta berriz errepikatuz, jendea leher egin dagoenean animoak altxatzen ahalegindu*». Eta hau egunero, egun batean bai eta hurrengoan ere bai, «*bi aste gehiago eta rodajea bukatua izanen dugu*». Eta aurpegia pizten zaie ilusioa. Ez dira lanak hortan bukatuko, montaia, soinu, mu-

sika eta abar antolatu beharko dituzte, baina rodajea bukatzea beren helburua gertu daukatenaren seinale izango da. Luzemetraia bat egitea ez da aurrerantzean burubero zeudenean amesten zuten ideia bat, errealtate bihurtuko da.

«Xoxa gutxi eta lana ugari»

Iñaki Aizpuru eta Juanjo Landa dira proiektua burutu eta aurrera eramatearen lana beren gain hartu dutenak. Gidoia ere beraiek burutu zuten. «*Gidoiaren ideia eta lehen egitura bai, guk egin genuen, aurrerantzean Iñaki Uriaren laguntzarekin kontatu badugu ere, azke-*

nean hiruron arteko lana izan da aurrera atera duguna». Hasiera-hasieratik aurkitzen omen ditu Euskal Herrian zinema seriotasun batekin egin nahi duen edonork, herri hontan tradizio-rik ez izateak dakartzan arazoak. Gidoi egilerik ez dago. Pelikularik egiten ez den herrian ezin gidoiegielerik arkitu. «Azkenean zu zeu hasten zara, ideia bat, zuk zeuk bizitako esperientziaren bat edo, paperetara eramaten. Gero, noski, idazten iaioa den norbait aurkitu, gidoiak dituen bete beharretara prestatu, hortik gidoi teknikoa prestatzera...» Prozesu guztia oso luzea da, noski. Eta hori guztia euskaraz egin nahi denean askoz ere zailago. «Bai, gidoia ia erabat euskaraz egina da. Noski pelikulak errealista izan nahi duenez euskaldunak eta euskara ez dakitenak agertzen dira, eta kastellanozko zatiak ere ba ditu, baina ia guztia euskaraz egina izan da». Eta euskaldun idazleen artean gidoirik egin duenik ia ez da aurkitzen. «Denok dugu ikasi beharra, eta benetan euskal zinema bat sortuko bada, ihardunean ikasiko duen jendearekin lan egin beharra dago».

Bi zinemagile hauen aurrean, beren esperientzia kontatzen diguten elkarrizketa atsegin honetan ezinbestekoa da zinemari buruz normalean dauden usteak eta errealitatea, hemengo errealitatea, bata bestearen aldamenean jartzea. Holliwood ez dagoela Euskal Herrian bagenekien lehenetik ere, baina hortik hauek dabilzan eran ibiltzera ere badago puska bat. Zinema industriari ohizko diren langi-

Urbian, lau protagonistak lanean

SUSANA RICO

le kopurutik bostetik batera ere irixten ez direla, bakoitzak berari dagokion lanari beste lauena leporatu behar dio, eta ezin bestean, egunak denontzat ordu berdinak bai ditu, imajinazioz, lan ahalmenez eta ilusioa tresneria bihurtuz bete behar dira diruak ematen ez ditun bitartekoak.

ARGIAkooi ez zaigu egoera hau ezezaguna egiten eta ezinbestekoa zaigu horrela proiektua aurrera ateratzen ari direnen lanak begi onez ikustea. Beren ilusioak kutsatzen gaitu. Zeren beraiekin egun oso bateko rodajea ikusi ondoren, jo ta ke alde batetik bestera, nola ibiltzen diren mila arazo

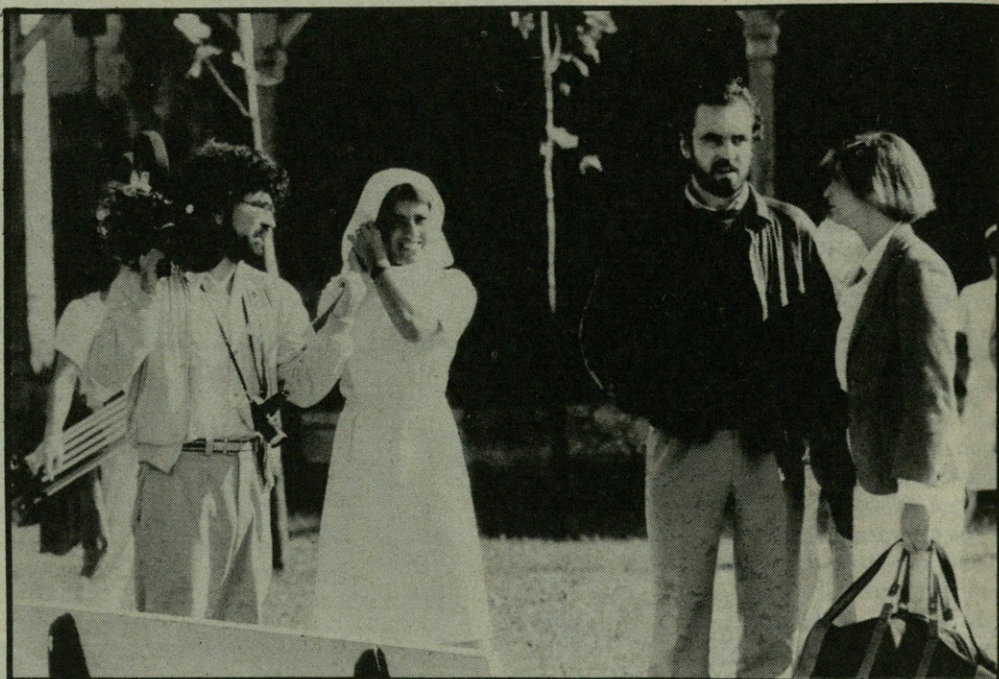
kontutan hartu beharrekoak, batzuei agindu bat, besteei aholkua, kotxe bat lortu behar dela eta lortu, anbulantzia bat orain, itsas ontzi bat gero, eta azkenean orain erabat zatikatuta ikusten dena gero pelikula batean bilduko dutela konturatzekoak liluratu besterik ezin.

«Erreporteroak»

Hernaniko seme «Zapa» zena hil zuteneko eszenak filmatzen ibili zirela bagenekien, Joxeba Arregi gorputz Zizurkilera ekarri zutenekoa egin behar dutela datorren igandean orain jakin dugu, Guardia zibilekin kontrol faltsu bat eratzen ibiliak direla ere norbaitek kontatu zigun. Eta horrela-ko gisako eszenen aldame- nean, Karlos Argiñanoren jatetxean makinak sartu eta ibiliak zirela, Zorroaga psikiatriko bihurtu zutela egun baterako, Urbian art- zai txaboletan ere filmatu dutela jakitean, nahaste bo-

rraste horri zein historik ematen dion haria ere jakin nahi izan dugu. Eta galdera horren aurrean gidoiari buruzko zehastasun haundirik emateko prest ez daudela iruditu arren atera diegu zertxobait. «*Historia zera da hasten zaizkigu euskal herrian telebistarako eta erreportai filmatuak egiten dituzten bi erreporteroren bizitza, bata kamara eta bestea soinuaren tekniko, elkarrekin bizi dira pisu batean, eta 80-81 urteetan kokatzen da hixtoria. Herri honetan ohizko diren gertaerak filmatzera behartuak daude, eta gertaera horiei maiz aurpegi eman beharrak bien arteko hartuemanak kutsatzen ditu, eritzi mailan kontraesanak sortuz, eta beren lanari buruzko jarreretan ere desberdintasunak sortuz. Hala ere trama honen inguruan eta beren lanak beste zentzu batekoak ere izaten direlako, adibidez telebistatik artzaiei buruz edo horrelako erreportaiak eskatzen dizkietelako, badaude beste gertaera batzuk, telebistako bi periodistekin dituzten harremanak eta abar. ... eta abar».*

Bi erreporteroren lanak Juanjo Landa eta Sebe Diezek eramaten dituzte zeluloidera, eta neska biak Monika Rico eta Isabel Egizabal ditugu. Sebek sei urte egin omen ditu antzerki munduan, baina zineman denak dira berriak. Are gehiago bigarren mailako paperak eta extren artean ere, antzerki mundutik etorritako bat edo beste baldin badago ere denak estreinatzen dira zine munduan. Zinean esperientziarik ez duen jendearekin lan egiteak dakarren arazoetaz galde egin diogu zuzendariari, Iñaki Aizpuruari, eta berak esperientzi falta hori ilusioz eta lanean jartzen den borondatez ordezkatzan dela esaten digu. «*Gure presupuestoa (hogeitabost miloi inguru)*

SUSANA RICO

Psikiatriko batera joaten dira erreporteroak beren lana betetzera

«Euskal zinema nola indartzearen planteiamendua ez dago batere garbi, ez gobernuaren aldetik eta ezta ere zinemagile garenon aldetik»

Euskal Herriko zinemagintza

oso urria da beste proiektu gehienekin alderatuz eta ezinezkoa litzateke hau burutzea alde batetik hasiera hasieratik ideia berarengandik hasi, gidioa eta prestakuntza guzua horren arauera egin izan ez bagenu eta bestetik inguratzen zaigun jendearen borondatearekin kontaktuko ez bagenu. Argi dagoelako guk ezin dizkiegula beste produktoreek eskaini diezazkioketen baldintzak eskeini». «Horrelako proiektuen inguruan sortzen den jendearen zaletasun eta lan borondatea oso garrantzizkoa da».

«Erreporteroak» ez da hala ere aurtan egin den euskal zine bakarra, beste hiru behintzat eginak daude edo bukatzen. Angel Amigo produktoreak aurkeztutako «Albaniaren konkista» Donostiako zinemaldian ikusteko aukera izan genuen eta bukatzekotan daude Imanol Uriberen «La muerte de Mikel» eta Pedro Olearen «Akelarre». Eta ez da txantxetako urte betean lau pelikula egite hau, areago euskal zinemaren zuzpertz nabarmenaren seinale dugu. Hasiak dira euskal zinemaren «boom»-ari buruz hitze-

giten eta egia baldin bada ere «boom» hontaz gehiago hitzegiten dela Madrilen hemen baino, eta horrek interes komertzialak atzean izatearen zailtza sortzen du, lehen hastapenak besterik ez direnak nahastu eta bonbo bidez haundi nahiean erortzeko arriskua sortzen da. «*Hor kriston*

*«Orain distribuidorearekin ditugu
prolema, haiek diote euskaraz
azaldues gero, nahiz eta subtituloak
jarri ez dela deus salduko. Eta arazo
horri Euskal Gobernuak erantzun
beharko lioke»*

arriskua dagoela usten diat: gauza baten edo eginkizun baten haundikerian erortze horrek ez liguke luzarora onik ekarriko _esaten digu Iñakik_, hainbesteko presu- puestoa baldin badago ahalik eta gehiena zabaltzea kome- niko litzateke, modurik one- nean itxurazko pelikulak egiteko. Gobernuaren dirua gutxi bada presupuestu han- diko pelikuletan sartzea as- takeria iruditzen zaidak. Eta ez doa hau atake bezala, bai- zik arrisku bat azpimarrat- zeko».

Beste kultur motetan ere agertzen den kezka bat na- barmentzen da zineman ere gaur egun. Bai antzerkian

eta beste zenbait arlotan hazkunde arazo bezala sort- zen dena, eta une berean bi bide bata bestearen aurka- koak sortzen dituen. Batak poliki, azpitik hasita, unean uneko ahalmenak eta ahal- men profesionalak ahal den lekuan bilaturik, hemen ez bada kanpoan, proiektu haundi batean zentratzea, hori eredu gisa hartuz, ho- rrek sortuko litzukeen bal- dintza komertzial eta imajin

motakoak ingurua zuzper- tuko lukeenaren itxarope- nez. Bi bideen aurrean au- kerarik ez dutela aitatzen digute aurreko biak «Guk aukera bakarra izan diagu eta hortik tira behar. Espe- rientzia piskat bagenian, me- dioak urri. Pertsonal aldetik ere gutxi zegoen hemen, baina geure arteko jendea aukeratu diagu eta jende horrekin funtzionatzen ahalegindu. Geroak esango dik itxurazko produktoa ateratzen dugun ala ez». Diru kopuru txikie- kin eta pelikula askotan lan egingo duen jendearengan jarri behar da itxaropena. «Euskal zineman jaiotzen ari den gauza bat ikusten diat. Oraindik ez dakigu zeintzuk diren pelikulak egiteko gau- za. Hori berezi beharra ze-

gok. Orain berriz, gobernu- ko presupuesto guzia pelikula batek edo bik jaten badiate, gainerantzekoak, pelikulak egiteko kapazitatea duten elementuak baztertuta gerat- zen dituk. Eta oraindik gero- nen artean jakin gabe gabiltzanok... jende hori au- keratzeko posibilitate gutxi zegoen. Eta posibilitate hori zabaldu beharra zegoen. Bai Donostian, bai Bilbon, Iruñean, Gazteizen... jendea bazegoen zinea egiteko kapaz- dena, eta posibilitate hori presentatu ez zaiona. Zer- gaitik ez horiengana iritsi eta posibilitate hori zabaldu?». «Dena dela ere, luzemetraia egiteko posibilitate gutxi izango dituk urtean zehar... baina kortometraiak ere hor zeudek. Ni mundu horretatik natorrek. Poliki pausoka ikusten diat nik abiatzeko modua».

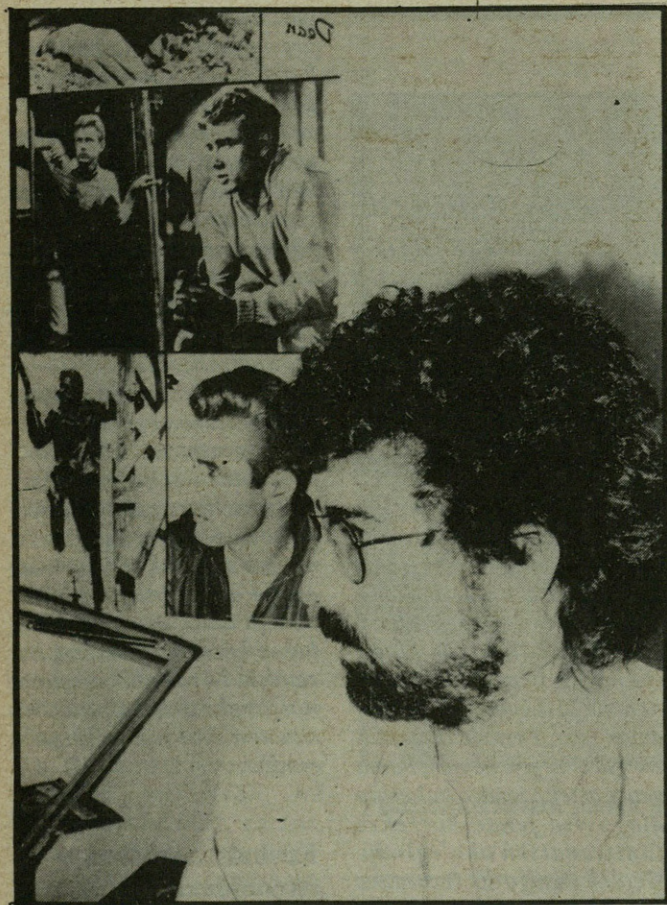
**Euskal zinemaren
irtenbideak**

Iñakik eta Juanjok beren gidoia eta lan programaketa prestatu ondoren Euskal Jaurlaritzarengana jo zuten subentzio eske eta beren presupuestoko 25 inguru lortu dute bide hortatik. Ar- gi eta garbi azaltzen dute bestela proiektu hori ezinez- koa zutela. Euskadin peli- kula baten errentabilitatea nahiko problematikoa dela- ko, bai luzemetraietan eta bai laburmetraietan. Eta beste batetik oso zaila da produktora batek horrelako proiektuetan inbersio haun- dirik egitea. «Erreporte- roak» dela eta izan zuten es-

Lan eta lan beroak hartu dio Iñaki Aizpurua zuzendariari

SUSANA RICO

Atzeko aktorea imitatu nahi ote du Joan Jok?

keintza nahiko serioa Madrilgo produktora baten-gandik. Baina berehala hasi ziren baldintzak: Papel garantzizkoak profesionalek egitea, ezaguna den norbait sartzea errepartoan, gidoia aldatzea azken batean... , eta noski azkenerako beren proiektorearen ezaugarri nagusienak, hemengo jendearekin egitea eta.. Hankaz gora zihoazen. Azkenean aportazio pertsonal batzuek bilatu, kredituak, eta Jaur-laritzaren subentzio laguntza.

Gobernuak dirua banatzerakoan kriterio zehatzik baduen galdera egin diegunean honako hau erantzun digute: «Gobernuak esaten dik ematen duen subentzioaren parterik handiena hemen geratzeko dela. Parte tekniko nahiz artistikoa hemengo izan dadin eskatzen dik, gehien batean behintzat. Iru-ditzen zaidak gobernuak euskal zinemagintza bultzat-

zea oso garbi duela printzipio bezala. Baina hori zehaztu eta konkretatzeko orduan gauzak ilun dauzkatela dirudi. Donostiako azken zinemaldian bilera bat egin genian kultur ordezkariarekin eta han garbi ikusi huen tunel ilun batean gaudela; ez dakigula nola konkretatu euskal gobernuak ematen duen diru hori eta euskal zinema nola indartzearen planteiamendua ez dagoela batere garbi. Ez gobernuaren aldetik, eta ezta ere gure aldetik».

Bilera horretan Amigo, Eloy de la Iglesia, Rafa Treku, eta bera izan zirela zinemagileen aldetik —esaten digu Iñakik— eta gobernuaren aldetik Aingeru Zabala eta Jose Mari Velez de Mendizabal, azken hau Eusko Jaur-laritzaren kultur sail arduraduna. Eta «énfasis handia jarri zitzaion presupuesto haundiko pelikulak egiteari, munduko merkatu horretarako, bainan beste bi-

lera baterako gelditzetik aparte ez zen bide garbirik azaltzen. Baina garbi zegok horrelako pelikulekin ateratako diruak ez duela emango azpiegitura sortzeko adina—, + Pelikula horien diruarekin ez duk lortuko jende eta teknika aldetik dagoen defizitari erantzutea; —eranstean zion Juan Jok— litekeena da baten batek pelikula handiak egitea eta ondo saltzea eta estudioak eta dena montatzea... baina ze jendearekin bete behar duk estudioa?, Madrilgo jendearekin? Maila bat eman behar zaio pelikula bati komertzializatzeke. Baina kanpoko jendea ekarri behar al duk beti hori lortzeko? Hasi beharko diagu ba hemengo jendearekin lanean».

Pelikula euskaldun bat

Beren asmoa pelikula gehien batean euskaraz egitea zen, protagonistak euskaldunak jarri zituzten eta bertan agertzen diren herritar zenbaitek ere euskaraz egiten dute bere saioa. Errealitatean gertatzen den eran adibidez telebistako bi neska periodistak erdaldunak izanik beraiekin hitzegiterakoan eradarara jotzen dute bi erreporteroek. Horrela zentzu errealista hori mantendu nahiean eta gainera ahal den euskara gehiena plazaratzeko erdarazko subtítuloekin moldatu nahi zuten pelikula. Baina euskara komunikabideetan sartzen den guztietan gertatzen den eran arazoak berehala agertzen dira: «Orain distribuidorearekin ditugu prolemak, haiek diote euskaraz azalduz gero, nahiz eta subtítuloak jarri ez dela deus salduko». Eta gai horri gobernuak erantzun beharra adierazten digute, «Gobernuak egingo duen legean hori kontonplatu beharra zeukak nahi eta nahi ez. Orain kopia bat osorik euskaraz eskatzen dik. Baina berak ez dik distribuituko kopia hori. Gorde

bakarrrik egingo du. Artxibatu. Baina orduan euskara distribuzioan non gelditzen da? Ondo zegok pelikula egiterakoan languntzea baina kopia euskaraz egin eta ez bada distribuituko? Subtítuloekin ere ezin bada distribuitu... Espainiako legearen antzera jokatu behar ditek. Hau da, pelikula estranjero bat jartzeko ez dakit zenbat espainol jarri behar da. Hori da legea. Bestela ezingo dituk euskarazko pelikulak distribuitu».

Oso kezkatuta ikusi ditugu alde horretatik, euskaraz nahi zuten distribuitzea eta gero eta zailago ikusten dute, eta gainetik pelikula beraren esanahia eta egitura aldatu egiten dira hein batean behintzat aldaketa horrengatik. «Euskarazko zinemaren soluzioa estruktura maila guztietan planteatu beharra dago: bai produzioan, bai distribuzioan eta bai exhibizioan. Hor nahaste handia zegok oraindik, distribuidore eta exhibidoreen artean ere. Bazirudik inork ez duela kontrolatzen, ez eta saltzen diren sarrerak zenbat diren jakin ere. Tranpak egiteko posibilitate haundiak daude... Agian distribuidore eta exhibidoreei ere subentzioak eman behar zaizkie euskarazko pelikulak zabal ditzaten. Baina deus ere egin gabe dago. Planteiatu besterik ez da egin oraindik».

Kezka horri ezin irtenbiderik aurkitu eta errabiaz aitortzen dute horren aurrean duten ezintasuna. «Gure pelikula distribuidorearengana pasa ondoren iadanik gure eskutik ihes egiten du, eta hor ezin dugu guk ezer egin».

Bitartean hor diraute tekniko eta extrak hurrengo eszenak prestatzen, batzuk guardia zibilez jantzirik, beldur eta guzi sortzen digute euskaraz hitzegiten entzuten diguten arte: «Ez ahaztu guardia zibil papera egiten dugunok ez garela egitazkoak aitatzen —esaten digute— bestela gero herrira joan eta auskalo! —

ANFETA MIÑAREN poemagintza

Mikel ANTZA

Rock/Roll

Rokanrolaren inguruan bi topiko erabiltzen dira klitxe modura.

Bata, negozio itzela dela; bestea, bizitzeko modu bat dela. Biak onartzen dira kontraesanean dauden egi bezala. Egunerokotasunak adierazten eta bizierazten digun txarkeriaren salbabide bezala erabiltzen den rockak ez du gizartearen hortzetan erortzea beste erremediorik.

Xabier Montoiaren poema liburuari hasera ematen dioten bi poemek, prologo gisa ezartzen dute liburuaren «filosofia» edo «sinismena»: poetarentzat historia hasten da «David Bowiek ilea moztu zuen/ egunean». (rokanrola). Eta istoriak kontatzeko beharrezko da «... zenbait droga, jakina» eta «...

derrigorrezko tresna bakarrak/ gazteen gorputz lirain eta narritagarriak/ izaten dira» (eta sexoa).

Horrela abiatzen gara maitasun minean barrena.

Liburua hiru ataletan banatua dago, bakoitza musika talde, edo musiko bakar baten abestiko zita batekin anuntziatua.

Paisajismo urbano itogarri batetik maitasunaren magalera ihes egiten du poetak, maitasun hori altxor bezala konsideratuz, eta poeta rockeroa izanik, maitasun horren altzora doanean «edertasuna lokaztu» dezake, bere kantek bait daramate gizartearen zama eta zarama.

Drugs

Garai modernoan haseran drogek idazleengan izan duten eragina nabaria da. Drogen garrantzi hori

areago da garrantzitsu rock kulturaren inguruan dabilzanen artean.

«Anfetamiña»k rockaren ikurra darama, eta orainarte poema solte batzutan antzematen zen kutsua bete-betean dakar euskal literaturara. Hori dateke agian liburu honen aportaziorik argiena. Rokanrol minez bezainbat dago droga minez egilea, eta drogen erreferentziak konporaziotan erruz erabiltzen dira, kasi arruntki. Liburuaren izenburutik hasita. «Hire ipurdiko putzak hashiseko lurrin deliziosoekin bakarrik izan ahal ditun alderatuak». «Gau honetan/ hitz gardenezko lerro bat esnifatuko nuke». «Opiozko goxotasunak gelditzen dira urrun». «Belarrezko zoria»...

Horrela, droga bidaiako lagun preziatu bilakatzen da, rock kanta bat bezala, edonon topa daitekeena. Baina ez oso argikiro poemak inspiratuz, gehiago da paisajearen beste elementu bat.

And Sex

Baina azken finean, benetazko mina edo salbabidea, maitasunarena da. Eta ez rockarena, rocka agian da autopistako deskantsu-zona bat. «Maitasuna/ gorrotoa baino iheskorragoa» dela esaten duenean poetak, badirudi tentaldi bati ihes egin nahi diola, eta rockaren errepikagarritasuna erabiltzen du bere poema kontundenteetan, batez ere negar egiteko, errepikagarritasun horrek daukan balio dramatikoak azken puntaraino erabilituz.

Isiltasun eta iluntasun artean, blues bat, rock lapurtu bat, kanta txiki bat, «hil dezagun elkar/ sekula bukatzen ez den heriotze batez», itxoiten igarotzen diren orduak, eta liburu osoan zehar bizimodu bat adieraztea. Hala ere, kontraesana poemetan bertan ageri da, poema samur, harrigarriki samur baten ondoren, gogortasuna dator, eta hor dabil.

Bukatzeko, nahiz eta bere bizitza rock rollak salbatu zuela esan, azken atalean agertzen diren poemak panorama guztiz gogaikarria erakusten dute. Agian «Poetak ez dira salbatuko» esaten duelako. Eta negar egin ondoren, liburuak «Badut problema bat irtenbide bakoitzerako» ilun batez bukatzen delako.

Eta liburua sex-pistols-i dedikatzen dio Xabier Montoiak, rocka deusezten saiatzean beste korrote bat, punk-a, sortu zuen taldean; era berean, munstro asetzitz irensten ari den bizitzeko era berri bat.

Egileak «hitzaurrea edo»n esaten duena kopiatuz, hor bukatzen da Xabier Montoiaren poemagintzaren lehen kapitulua, hortik aurrera zer gertatu?

Iparraldeko mugimendua, nahasia baina bizia

MANEX PAGOLA: «GAZTEER SEGI»

**ASTEMA
TXINABERRI**

«Egia da beraz jauna, nik ditudala hogenak...» kantaren letra hauek oroitzean, banalitate baten esatera gindoazen; hots, denbora iragana zela parrastaka.

Éz hainbestearino, ororen buru. Halabaina, kanta horren egilea beti kausitzen bait dugu abertzale lanetan, ezin akitua, nahiz eta ez izan gehiago kantari.

Manex Pagola: kantaria, kultur gizona, militante politikoa. Iparraldeko mugimenduko bi belaunaldien arteko azken lokarri bakarretarik, gazteekin kultur aste antolatzen parte hartzeera ausartzen dena, AEKren lokalaren aurretik doalarik barnera sartzen dena dudatu gabe; gu bezalako gaztetxoekin, gaurko egoera politikoz eta bi belaunaldien arteko hausduraz solastatzera, kafeko terrazan jartzen dena. Baldin eta argazkirik ez baduzue hartzen... izan ere, debekatu egin zigun argazki kamera erabiltzea.

ARGIA: hi, Manex, Iparralde honetako bi belaunaldirekin, bi jenerazione-rekin ibilia haiz: ezagutu hituen atzokoak, «Enbata» politikoa bizi zen denbora, EHAS Iparraldekoaren esperientzia, eta beste sobera guti bezala ikusten haugu gaurko abertzale giroan ibiltzen. Zer diok hemengo zahar-gazteen arteko hausdura horretaz?

MANEX PAGOLA: gai zaila duk egiaz, behar dik halaere nolabait trenkatu. Iruditzen zaidak gure gizartean eta abertzaleen arteko gizarte honetan —izan daitezen abertzale maltsoak, bipilak ala gogorrak—, badela hor halako eboluzione bat bezala. Konpara nezakek eboluzione hori etxe parteei. Abertzale heldu batzuek uste ditek haiek berak direla hemen abnertzalegoaren sortzaileak. Eta, sortzaile direnez gero, jabe direla. Haien esanetatik joan beharko luketela ondokoek. Beraz etxeko beste haurrideek, beste seme alabek. Uste diat hori ez dela bate-re xuxena. Arrunt posesiboak duk ikusmolde hori.

ARGIA: «Ateka»n, politika aldizkari berrian tratatzen ditek gai hori...

MANEX PAGOLA: irakurri diat «Ateka»n agertu den artikulua, delako «atzoko eta gaurko» abertzaleak. Badituk hor, nik esan behar banu gauza zuzenak; zinez, ez diat uste zaharrek eta gure jenerazioneak eskua gazteei pasatu dienik... bere nahitara. Eta hor

baduk huts bat, iduri-ta konfidantzia-rik ez dela gaztetan egiten ahal. Krisisa bat bezala.

ARGIA: aintzinekoen belaunaldi hori karrikako bizian, borrokan, ez da agertzen. Non zegok bada, hire ustez? Zergatik ez da agertzen?

MANEX PAGOLA: abertzale horietatik batzu, badiat uste, etsituak direla. Utzia ditek bazterrerara. Aitortu behar dik aintzinekoen mogimendu hori ez dela sekulan biziki azkarra izan. Eman dezagun «Enbata», ez dizkik sekulan momentu berean larogei militante ukan, epe batetan. Alta larogei militante ez duk aintz, eta horietan ere badituk etsitu dutenak. Gogorregi delakoan, edo ez dutelakoan ikusten nora ari garen; goxoago delako bazterretik so egoitea, utzi ditek borrokaren parte bat.

Esan dezaket utzi dugula ere, ez baitugu jakin lotura egiten gazteagokoein, baina ere, memento berean sortu baitira halako eraikidura batzu, bai kulturen, bai ekonomian... esan nahi diat ikastolak. Hemen, eta beste frango. Modu honetako lanek jende

pila bat irensten ditek. Beharbada. Ni horrela konstlatzen naük. Gazteekin ez badira ibiltzen adin bateko abertzaleak, menturaz beste zerbait ari direla...

ARGIA: halaere hori gauza aski berria duk, azken hiru urtetakoa; zeren lehen, Mitterrand-ek irabazi aurretik, sozialistek poderea eskuratu aitzin, ez zian hainbeste nabari delako hausdura. Edozein manifestapenetan gertatzen huen zeinahi adinetako jendea ikustea. Orain ohartzen gaituk militante horiek beharbada beste lan mota batean ari direla. Ez diat uste jende guzia egoiten dela deusik egin gabe.

Aipatzen hituen «Herrikoa» eta hala-koan, ekonomia mailako esperientziak, eta gainerakoak; nolaz desagertu ote dituk bada horiek errebendikazio eremutik?

MANEX PAGOLA: behar dik ere esan, adin batean, jende bat ari zena bada bost, hamar edo hamabost urtez, aintz gau galduz eta horrela... Gero, uste diat badela abertzale mogimenduan, jende helduen artean, badela multzo bat kartak sobera joiten dituen oraingo boterearekin, Mitterrand-en boterearekin. Eta kurio-koa dena, iduritzen zaidak kontradikzioe-hau altxatzekoa dela, bizi izan baitut neuk, hauxe duk: orain Mitterrand-en eta sistemaren alde jo dutenak deplauki, duela zazpi urte, Mitterrand beraren kontra hituen, EHASen garaian.

ARGIA: kontra zirela diok, baina kontra zein alderditatik?

MANEX PAGOLA: 1974ko bozkaldian, Frantziako Presidentea aukerat-zeko, EHASEk, lehen itzulitik beretik deitu zian ezker bozkatzera. Huts historiko bat egin omen genuela esan zitean! Oroitzen naük, Abeberri eta holako batzuek, Jakes Abeberri hain zuzen esan zidana: «ez dakik Manex zer hutsa egin duzuen hola bozkaraziz, ezker bozka erazirik lehen itzulian be-rean». EHASEk noski.

Pundu ttipi bat duk baina, orain jende hori bera gobernuatiarrekin erdipurdi bezala zegok, Mitterrand-en sistema horri buruz zegok, eta ez hainbeste gaztek eramaten duten militantziarekin... gero badkite dosage sabante bat egiten orokilakoa egin nahiz. Erakustera ematen dik enetako, gauzak gehiegi konplikatu gabe, zaharrek edo zaharragokoe gaztetan konfidantzarik ez duteka. Esaten ditek gate horien kalmatuko dire «gu ere horrel izan gara, ez dakite politikan aski, guk badakigu», eta asko gauza. Hori konfidantza eskasa duk, nik horrela iksuten diat.

«Jendea heldu dela ere, bai ikastolara, bai gau-eskolara, bai kantaldietara, bai biltzarretara... ez nian nik ere usteko horrela gertatuko zenik, duela bost urte esate baterako».

ARGIA: beharbada, sozialisten irabazte horrek ireki duen bide bat duk, agerian ez ziren desberdintasun politikoak errebelatzea, argitzea... Gis-card-en denboran, denak batuak gintuan, iduriz denak gauza berarentzat ari, eta molde berdintsuan. Hor bide batzu zabaldu baitira mintzetzeko eta eztabaidatzeko, solaskide bat aurkitu baitute alderdi sozialistarekin, batzu joan dituk solastatzera, eta, gazteek errefuxatu ditek tratu hori. Zebahr-bada, nahitara edo ez, PSak errebeladore bezala jo dik. Zenbait joan dituk, eta besteak egon dituk, beste politika bide bat bilatuz, arunt ongi definitua ez dena eraman nahiz.

MANEX PAGOLA: konpreñitzen diat dioan hori. Esan nezakek aspaldi entzuna dudan gauza bat obratzen ikusten dudala. Txillardegik eta atera

«Herri hau bezala gakatua, giltzapetua den herri batean, mahainean jartzea eta mahain inguruak muntatzea gure manatariekin, beti ondoriorik gabe geldituko duk».

gazteriarri. Ez duk errex gazteagokoei eskua pasatzea; gu ere gazteak izanak gaituk. Guk ere orduan hartu dizkiagu gauza batzuk. Oroitzen nauk denboran Labeguerie eta Ibarrondo feuratu gintuela «Ikas»eko biltzarretik, berak ohartu gabe... haur tzar batzutat hartzen gintuen.

Gazteriak oldar gehiago badik, abertzaleek ez ditek nahi ukan eskua pasatu; konfidantza egiteko gaia ba-

ARGIA: beraz, borroka armatuaren papera ere ikusten duk hik horretan?

MANEX PAGOLA: bai. Bistan duk Iparraldean borroka armatuaren sortzeak gauzak tiran ezartzen dituela. Gogortzen dituela. Bai gobernuaren aldetik, baita abertzaleen artean. Batzuk, abertzale gehienetan, halako mesfidantza batek hartu dizkik, bel-dur batek; beste eskema batzu ekartzen baititu borroka molde horrek. Ez

«Abertzale heldu batzuek uste ditek haiek berak direla hemen abertzalegoaren sortzaileak. Eta, sortzaile direnez gero, jabe direla».

zuten kazeta batetan, ez zaidak gogoratzen zein zen, baziotean behar zela lehenik iraultza egin; gero zela egiti politika. Eta, nik uste diat, orain hemen Iparraldean, gertatzen dena dela, ezkerak ematen diola halako libertate baten ilusionea, iraultza bururatua dela, orain politikan hasten ahal direla euskaldunak... eta adineko jendearentzat errexago duk mahainean jartzea. Politikan aritzeko mahainean jarri behar dik. Aldiz, gazteria ez duk mahainean jartzen!

ARGIA: hik diok abertzale mugimendua ez dela sekulan orain bezain azkar izan, nehoiz ez duela orain bezainbat jende bildu, eta, halaere aipatzen huen eskasia ikaragarri bat bazela abertzale mugimenduan, identitatearen eskasa.

MANEX PAGOLA: ez nauk batere akort teoria horrekin. Hori Herrian ez dela horrela. Jene batek, mintzo nauk beti ene balaunaldiko abertzalez, iduri likek erlojua gelditua duela hamar urte lehenago. Ez ziotek eskua pasatu

zelarik, ez ditek nahi ukan. Pentsatzen ditek eliza batean bezala, haiek dutela egia bakarra, besteak zerbait ari direla baina haien lanak identitate bat falta duela, direkzione bat, ikuspundu argi bat eta nik dakita zer...

Hemen hasadura «Enbata» giroko jendetik etortzen duk. Bestaldean gauza berdintsua gertatu huen egun

ditek onartu. Ez ditek ere eztabaidatu gauza hori. Sekulan ez ditek abertzale horiek muntatu agerian edo, behar bezalako debate bat, eztabaidatzeko. Hastetik edo aski laster kontra agertu dituk. Eztabaidatu gure borroka bide hori positiboki on zenez.

ARGIA: beharbada delako abertzale

«Irudi likek erlojua gelditua duela hamar urte lehenago. Ez ziotek eskua pasatu gazteriarri».

batez PNVrekin, «EKIN»eko gazteek, beraz geroago ETA sortu beharra zutenek, eskatu zutelarik hau eta hura kanbiatzea, berritu behar zela eta oldartu behar zela. Eta zaharrek ihardesten ezetz, halaber segitzea aski zela eta lana egitekotan haiekin betan ari behar zela... Iparraldean gauza hori ber bera ikusten diat.

horiek borroka armatuarengatik dituk kale borrokatik aparte gelditzen? Beste gisan lan egitera lehiatzen?

MANEX PAGOLA: herri hau bezala gakatua, giltzapetua den herri batean, mahainean jartzea eta mahain inguruak muntatzea gure manatariekin, beti ondoriorik gabe geldituko duk. Denbora galeraztan zigutek. Jende batek ikusi ditek hori gazterian, hain segur, eta menturaz adinekoak ere badituk horretan, ikusi dik bide horrek nehora ez zuela eramaiten. Borroka armaturik ez zenean, ez huen baitezpada jende ainitz joaiten abertzalegora. Borroka armatua denetik, jende lehenago bezainbat heldu duk. Esan

«Bistan duk Iparraldean borroka armatuaren sortzeak gauzak tiran ezartzen dituela. Gogortzen dituela, bai gobernuaren aldetik, baita abertzaleen artean».

nahi baita, ez duela orokorrean borroka armatuak jendea urruntzen, euskaldun gauzagaritik, baizik garbitzen dik alorra, eta bidea...

Hori ikusten dudan gauza duk. Gero, nik zer diodan borroka armatuaz beste zerik duk. Ni, hastapenean, kontra ninduen. Orain ez diat deusik esaten ahal. Ez nauk segur bidea hortik dela, baina orain hobeki konprenitzen diat bide hori ere izan dadin. Ikusten ditut jendeak ere hobeki konprenitzen duela, praktikaren borbax, baitu orain kasik hamar urte borroka armatua lotua dela hemen...

ARGIA: diok ez dakiala hori den bidea ala ez; baina, gauza hori gertatzen bada zaharretan, baduk jende frango gartzetan ere, azken udako gertakari-kin eta azken epoka honetan, dudan dagoneik. Gartzetan ere ez duk beti argi borroka armatuari buruzko postura. Berritikan, «Punto y Hora»n, bahuen artikulua bat izenburu honekin: «parón total». Iparraldean noski. Dena gelditua dela. Isilune ozen bat bezala bazegoela. Gartzetan ere jendeak ez dakiela norajo.

MANEX PAGOLA: dudan direnek behar liketek ikusi bestalde paperetan eta mahain inguruetan, biltzarretan eta jinkoak zekik zertan oso legalki eginak direnetan —gainera mila aldiz eginik izanak dituk—, behar liketek ikusi horietan denetan zer aintzinat-

zen den. Orain ardietsi ditugun prusketan, esan zezakeagu purruskak direla, funtsean deusik ez baitira, ilusio errauts bat bezala, horiek borroka armatua bizi den garaian ardietsi dizkiagu. Ez diagu erraiten ahal zeri esker heldu diren. Bestalde ikusten diagu Assises Basques horietako zerak blokatuak direla. Ikastolek ardietsia ere zer duk eraman borrokak kontuan hartzen badira. Baina ez diagu esaten

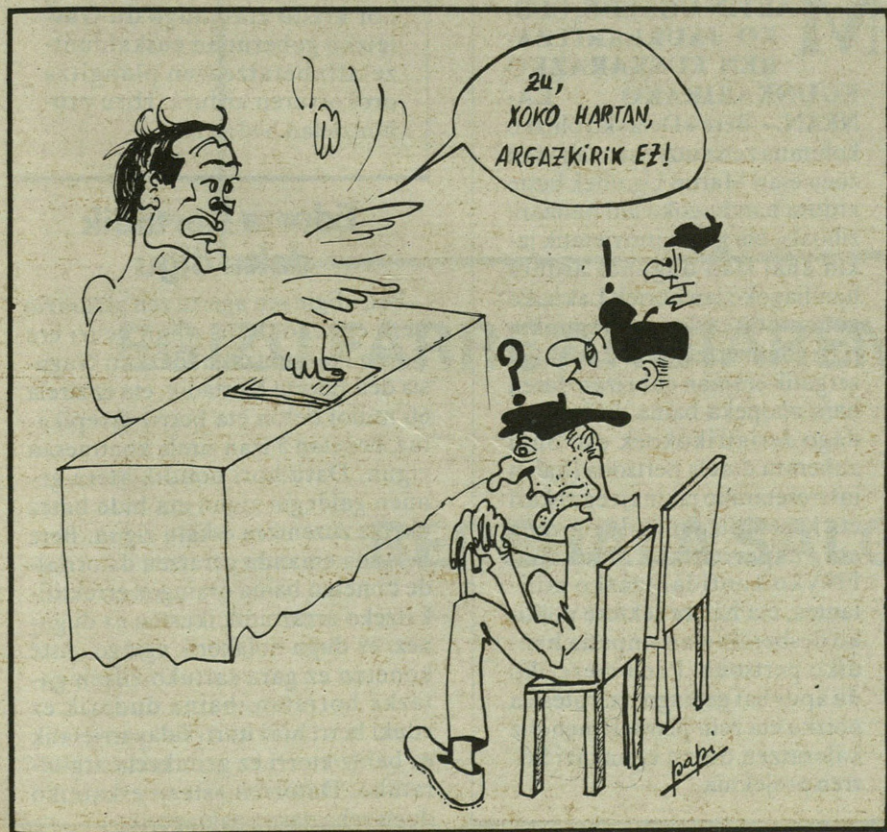
ahal konzertazio bidez erbait ardietsi dugunik.

ARGIA: gehienetan aipatzen da azken aldi hauetan borroka armatuak aintzina egin duen urratsa ez denez goizegi egin, badela identitate prolema bat, estrukturak ez direla ongi finkatuak, jendearen bilkoiz izanen direnak lanean ari erazteko. Horrelako jauziren egiteko baldintzarik ez dagoela...

MANEX PAGOLA: nik onartzen diat ikusmolde hori, eta jadanik entzuna diat. Berriz zioat borroka armaturik ez zen garaian ere jende gutti zela heldu abertzalegora. Biltzarre baten muntatzeko joaten ginelarik, izugarri zaila huen, eta lokalik ez aurkitzen eta nehor ez etortzen biltzarrera... Berdin kazeta baten saltzeko edota kantuan...

Uste diat badugula froga, joan dela aski denbora, borroka armatua izan eta ere jendea badela lanean ari. Jendea heldu dela ere, bai ikastolara, bai gau-eskolara, bai kantaldietara. bai biltzarretara... ez nian nik ere usteko horrela gertatuko zenik, duela bost urte esate baterako; bistan da borroka armatuak zailtzen eta gogortzen di-tuela gauzak, baina garbitzen ere duela bidea.

Pertsonalki uste diat izugarriko fe-dea behar dela borroka armatuan aritzeko; ondorioak jukatzea bat duk, besterik aldiz horretan aritzea ala la-guntzea. Orain arte arizan gaituk beti paperekin eta guti aurreratu diagu!

literatura

ZORTZI NOBELA PASA-TA "AZKUE" SARIRA AURKEZTUAK.

Mundutxo diruzale eta erdiustel hori apur bat gertutik segitzen duen edonork jakingo du euskarazko nobelen lehiaketetara aurkezten diren lanen kopurua ez dela batere ugaria izaten. Normalean bizpahiru edo gehienez lau izan ohi da gai horietarako ohizkoa bilakatutako zifra. Halere, aurtengo "Azkue" sariarekin badirudi marka hori jo eta neurri handi samar batetara pasa egin dela. Izan ere, zortzi edo hamar izan dira tarte horretan azaldu direnak. Gogorra dezagun sariaren kopurua ere ez zela nolana hikoia (800.000 pta.koa), eta aurtan han hementika idazleei entzundako asmoengatik eta, bazegoen halako inpresio bat nobelen produzioak gorakada itzela jasoko zuela alderditik.

literatura

JOSEBA SARRIONAN-DIAREN IPUINAK, AURKI KALERA.

Berak pertsonalki egin ezinean, badirudi bere ipuinek bederen Durangoko plaza ikusi ahal izango dutela aurki, Abenduaren 8an hasita egingo den Azokarako listo egongo da eta. Oso anuntziatua zegoen liburu hau, zeinean Sarrionan azken ipuinak bilduko diren, eta itxuraz azken zuzenketak egin ondoren inprimategira eramateko azken urrats tipia baino ez omen da geratzen «Elkar» en eskutik emango da argitara eta prebisioek ez badute huts egiten bere orrialdeetan zehar kausituko dugu eguberrian dastatzeko moduko ainitz irakurgai.

euskal kulturaz

Sabin

TXU TXU MU TXU KA

instituzioak

MARTIN UGALDE, EUSKO JAURLARITZAREN EUSKARAZKO EGUNKARIRAKO LANEA.

Bere «Deia»ko ohizko kolumna zena utzi zuenean esan zuen esan Martin Ugaldek beste ardura handiagoko lan batetara zihoala, eta geure iturrietatik jakin ahal izan dugunez ardura handiagoko lan horiek Lakuako gobernutik euskarazko egunkari bat bultzatzea dira. Ez dakigu zergatik eraman nahi izan duten hain ahopeka baina dudarik ez dago Jeriatrikokoek oso ongi aukeratu dutela pertsona (haien interesetarako jakina): egunkari eta kazetaritza munduan izena eta esperientzia daukana, PNVko konfidantzazko militantea, eta halere sektore politiko desberdinetan sinpatia handiko pertsona. Pena mereziko du apur bat gehiago itxarotea ea noizko eta zein planteiamenduz kaleratzen duten egunkari horren projektua.

euskalgintza

TXABARRI GALTZAILE 'HABE'RI BURUZKO KONTZEPZIO-BORROKAN.

Ez da izugarritzko sekretuz gordetako esamesa garai batetan HABEren egitasmoa zena eta projektu orijinal haren parte nagusia erabat paralizaturik aurkitzen dela tirabira gogor batzuren ondoren. Izan ere, Gasteiztik etorritakoek inposatu dutenez HABE erakunde piloto bat besterik ez da izango, epe motz batetan behintzat orain dagoen horretara mugatuko direlarik. Amatiñoren padrinajeaz eta Txabarriren babesaz sortutako projektua, aitzitik, askoz anbizioagoa zen eta experimentazio-zentru bat baino areago zihoan. Azkenerako, Gz. de Txabarri babes nahikoarik gabe eta Etxenikeren asmo tinkekin aurkitu da eta bere horretan etsi behar izan du, guzti horrek sinesgarritasun eta fidagarritasun mailaren jaitsiera ekarri diolarik, bistan da. Orain problema da, HABE ez bada, nor kristo eramango du Gasteizko gobernuan euskalduntze-alfabetatzearen plangitza orokorraren ardura. Hiru probintzietan bederen.

Edorta Kortadik deitu digu

Bai, «Egin» en agertu zen aklarazio bera egiteko deitu zigun geuri ere Eusko Ikaskuntzako Idazkari Nagusia den Edorta Kortadik, eta ez zirela 60 milioi behin eta berriz errepikatuz, benetan 5 izan zirela kontraesan zigun. Datu hori nondik atera genuen galdegin zigun eta bide batez okerra zuzentzea eskatu zigun. Bere bertsioa emanda geratzen da orrialde honetan baina oraingoz errektifikatzeko arrazoinik ikusten ez dugunez, ez dugu holakorik egingo. Aste honetan ez gara sartuko zifren gatazka horretan, baina dudarik ez eduki berri hori iturri fidagarrietatik ez balitz etorri ez genukeela argitaratuko. Datorren astean eskainiko dugu zehaztasun gehiagorik.

**ARGIA EZ DA BROMATAN HARTZEKO
BAINA LIBURU FARREGARRI BAT EGIN
DIZU**

ARPA JOTZEN

EGIZU FARRE ARGIAREN KONTURA

BEREHALA SALGAI

Consuelo Gomez, tapizgilea

BURUA ETA ESKUAK EDERTASUNA SORTZEN

+ *Denbora luzea pasako da geure ideiei jarraitzeko behar dugun indarra bildu baino lehen* — (Oswald Spengler: *La decadencia de Occidente*)

Consuelo, Corin, Gloria eta Lori-ri

Koldo SAN JULIAN.

Massa kulturean zeharo murgildurik dagoen gizarte honetan, plastifikatutako imajinak transmititzen dizkizuten videoak, gure ingurunea eta errealtatea nolako den esateko beldurra daukaten — eta pilaka sortzen diren — hitzak, azkenean ezertxo ere ez esateko, inolako imajinaziorik gabeko — eta hauek ere plastikozko — pelikulak, beren ipurdia aulki bati itsatsirik — metaforikoki hitzeginez — bizi diren pertsonak... Gizarte kaka kikildu honek, nahiz eta bere gogoaren kontra, ezin du ebitatu noizean behin pertsona batzuk agertzea, zeinek beren esku, imajinazio eta lanerako gogoekin (ez gara ari lana bizi-modu bezala kontsideratzen) artea sortu eta espre-satzen bait dute. Hau da Consuelo Gomez-en tapiz erakusketaren kasua. San Telmo Museoa egindako

erakusketa Urriaren 21an hasi zen eta hil honen 8an bukatu da.

Tapizak ez dira lauak eta ikaragarri handiak dira. Atentzioa deitu zidan lehenengo gauza zera izan zen, geurearen oso diferente diren beste espazio eta beste denbora batzutura nola eramaten zaituen eta horretarako daukan gaitasuna. Espazio eta denbora aintzina-koak, primarioak eta salba-jeak. Orduan, kontzeptu hauek lurteko lehen gizonaren oihu eta isiltasunekin nahasten ziren. Espazio-isiltasun haietan, denbora-oihu horietan bazegoen baitare tapiz hauen elaborazioan erabili diren materialak. Zientzia fikzioako egileak konfunditu egin ziren denboraren-makina eta kontu harekin, ez zitzaion sekulan ere otu nahikoa zirela esku eta buru batzuk, zenbait re-

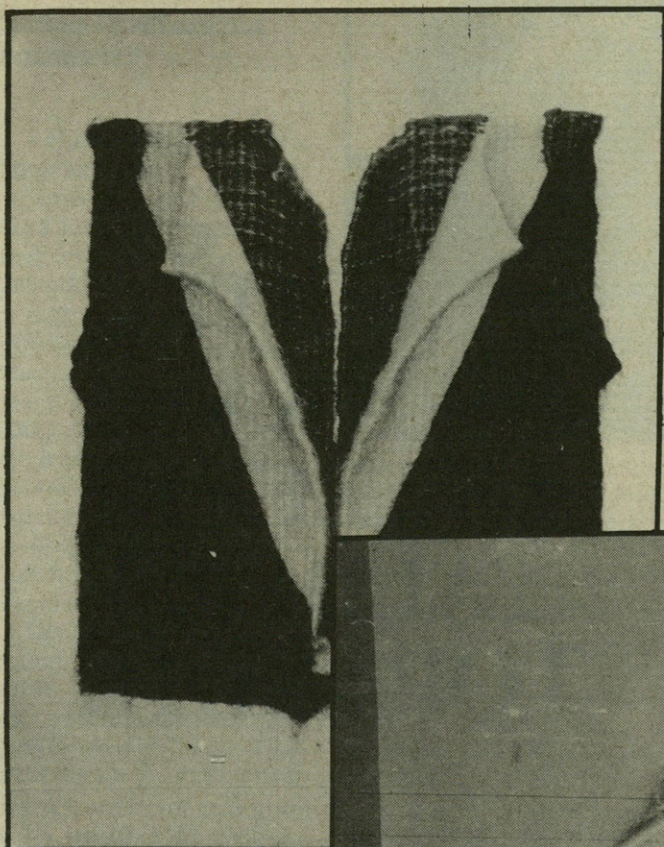
zeptore — botoi bati kalkatzeko beharrik gabe — geure denbora txotxolotik joan gitezen. Garai haietan asko erabiltzen ziren eskuak edozein eratako giza manifestaziotan. Gugandik oso hurbil dauden gaiak ikutu dituzte gainera esku eta buru hauek; errepresioa, ilargiaren bestaldea, maitasuna, itsasoa, arima biluzten amatasuna...

Baina gehien unkitu ninduen, tapizen lana eta elaboraketa ikusi eta miresteaz gain, zera izan zen, guziori berez bizi zenaren irudipena neukan. Forma berberaz jarrai zezaketen edota zenbait zoka mutur suetoan gelditu, hau da, hire bizitza erakutsitako obrek egin zezaketenaren esku zegoen, hik ikusi eta opinatu egiten huen bitartean. Olatu polit eder hark ez ninduen irentsi, ilargiaren alde ezkutua ez zen gorde eta errepresioek

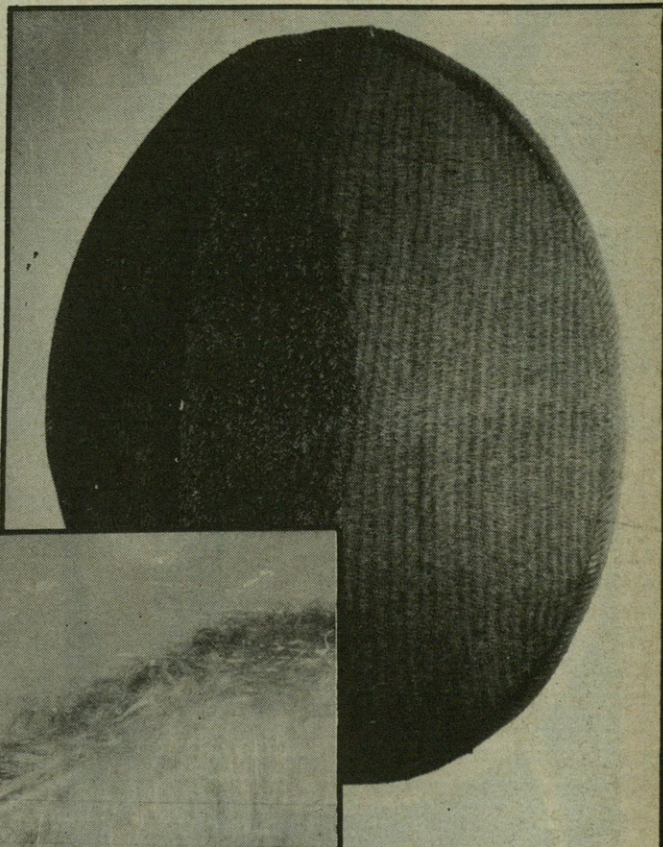
ez ninduten zapaldu. Emakumeen bibentzia bitxiak, maitasun eztanda baten lilura eta txitxiburduntzien grisak ez ziren ni mintzeko gauza. Obra orók — San Telmoko erakusketatik irtetzerakoan konturatu nintzen — badute zera arraro bat, sakona agian, emakume izakerazko irudienak. Nolabait ere erabatera definitu beharko banituzke tapizok, hitz bat baino ez nuke ukango: edertasuna.

Oharra:

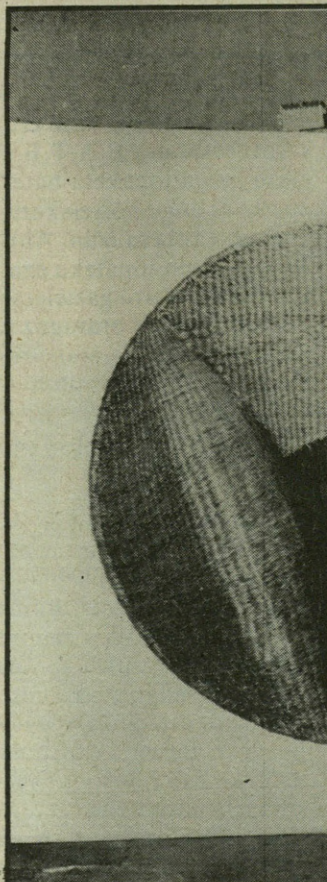
Lotsatzeko modukoa da Diputazio, Euskal Jaurilaritza eta Udaletxeko kultur sailek ez diezaioten komentatzen ahalegindu garen obrei laguntza ekonomikorik eskaini. Baina hauek dira ipurdia sillan itsatsitako gizartearen partaideak.

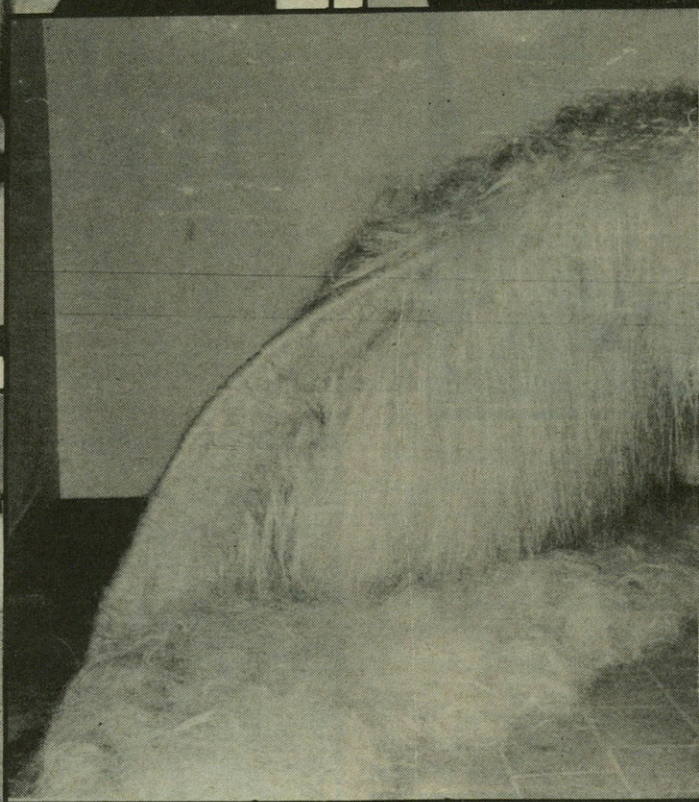
anima bilusten

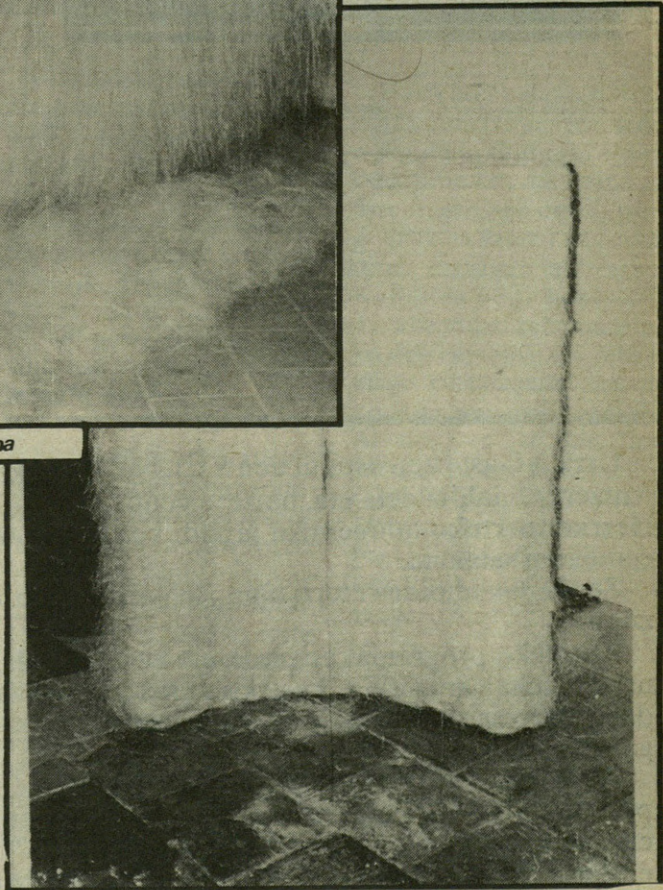
ilargiaren aurpegi ez kutua

errepresioa

uhina

lotsakizunak

TO! ANTZERKI KOLEKTIBOA PRESENT:
"ISOGAI UMILA"

Mak presss.

Urria n Gasteizen ospatu den VIII. Nazioarteko Antzerki Jaialdia dela eta, haizetu genuen Euskal Herrian bertako taldeentzat jaialdi bereizirik ez egotearen salaketa.

Zeudenak uholdea etorri baino lehen desagertu ziren.

Aparteko programakuntzarik ere ez dagoenez, urtean zehar antzerkia ikusteko aukera murrizta da, eta zeresanik ez euskarazko antzerkiaz ari bagara.

Azpeitiako udalak berri on batez bete zuen prentsa (ARGIAra bidaltzea ahaztu egin zitzaien, eta hain zuzen geu gara euskal prentsa, ala ez?): euskaraz aritzen diren taldeentzako lehiaketa bat eratu du.

AZPEITIA EUSKAL ANTZERKI TALDEEN TOPAKETA

Topaleku ezaren aurrean lehiaketa

Azpeitiako udaletxearen kultur sailaren eraginez sortu zen ekintza hau. Batik bat antzerki eta euskara mailan zerbait egiteko asmoa zegoelako. Bi arlo horiek bateratuz euskaraz aditzen diren antzerki taldeen artean lehiaketa bat eratzea iruditu zitzaien egokiena, ardura-dun batek adierazi digunez.

Bestalde, kultur sailekoek horrelakorik inon ez zegoela ikusi zuten eta Azpeitian bertan gisa horretako topaketa eratzeak giro bikaina sortuko zuela eritzi zioten.

Dena dela, Azpeitian ba omen dago antzerki girorik. Bertako «Antxieta» antzerki taldeaz gain, dagoenean, jendea erruz joaten omen da teatrori. Beraz, honoko honetan hutsune larriegia kurbritzera dator Azpeitian abenduan zehar ospatuko

den lehiaketa hori. Izan ere, «Antzerti» eta E.A.T.B.k eratu zuten topaketa batez aparte ez dugu horrelakorik ikusteko aukera izan. Antzerki taldeen topaleku ezaren egoera txarra gazteleraz aritzen direnek oraingoz h alakorik ez dutela esatearekin hobeki konprenitu liteke, ikusle go hipotetiko alde-tik horiek behintzat bentaja daramate eta.

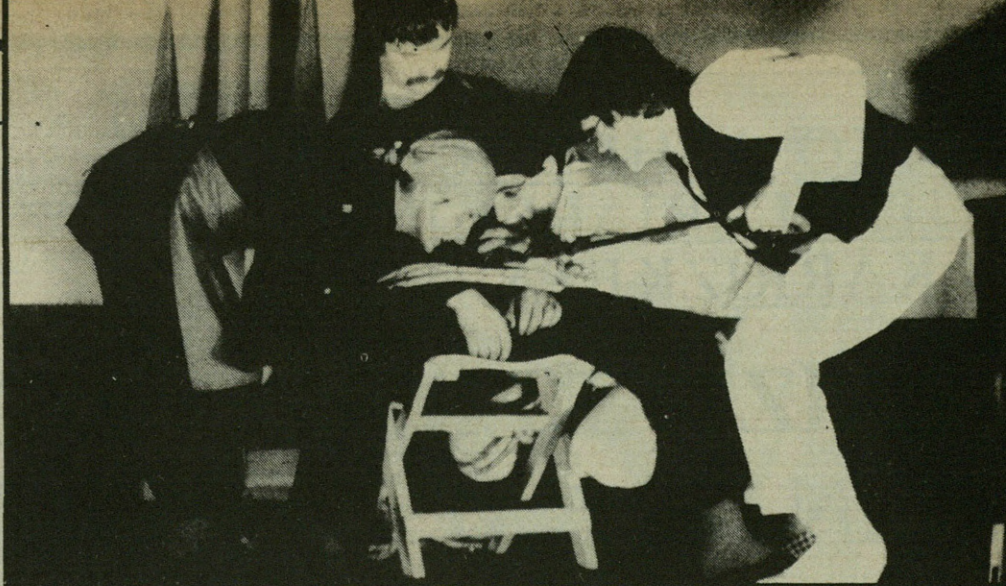
Beste arazo bat litzateke topaketa honi eman zaion karakterra, hau da, lehiaketa moduan eratzea, baina kontuan harturik udaletxe baten kultur sailak eratua dela ez dirudi bidezko horri punta ateratzen hastea dagoeneko. Besterik da Euskal Herriko zati honen ardura-dunei eskatu behar zaiena arlo honetan ere, alegia martxa apur bat, (ezin esan gehiago).

Badago Euskarazko antzerkia!!

Lehiaketa honetan parte hartzeko izen emate epea Azaroaren Sean bukatu da. Guk jaso informazioaren arabera badira zortzi euskal antzerki talde apuntaturik.

Kopuruarekin sortu zaie eratzaileei lehen oztopoa, hasera batean eta lehen urtea delarik, sei talderentzat soilik pentsatua bait zeukaten lehiaketa. Konponbidea itxura denez aurreselektzio batek ekarriko du, baina pena litzateke gabezia zexuka gabiltzanean «sobera» daukagula erabakitzea...

Izena eman duten taldeak hauek dira: Donostiako bi talde, ORAIN antzerki taldea, «Kuluxkaka» haur antzerkiarekin eta SEBASTOPOLEKO TITIRITE-ROAK «Artista izan nahi dut» obrarekin; Debako GOAZ taldea; Zarautzko LIZARDI antzestaldea

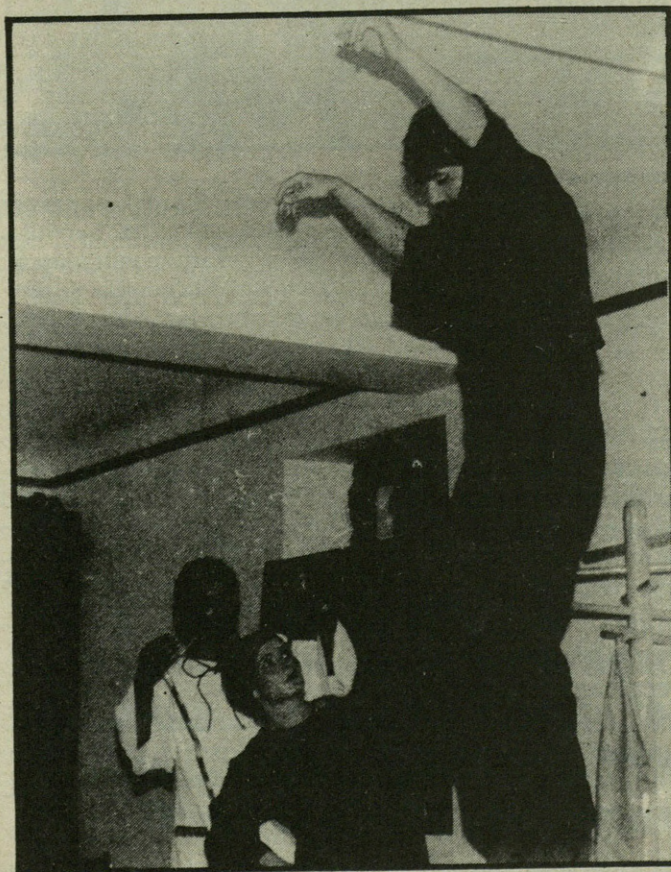
«Ezkundu ezin ziteken mutila» lanarekin; Azpeitia bertako ANTXIETA antzestaldea «Jokoa Nagusi» rekin; Alegiko INTXURRE; Ondarruko Kaminazpi auzoko TXO! antzerki kolektiboa «Isogai Umila» obrarekin; eta Baionako XIRRISTI MIRRISTI.

Azpeitian udaletxeak antzokirik ez duenez zinema batean ospatzekotan dira emanaldiok.

Ez dira -- Oscar -- rak, baina tira

Aipatu dugu sariketa bat dela, eta beraz zenbait sari emango da. Antzerki lan hoberenari emango zaion 100.000 peztako sariaz gain, badago gehiago. Aktore eta aktorea onenei 30.000 peza eta plaka bana. Zuzendari, eta Dekoratu eta jantzi onenari ere 30.000 peztako sari bana.

Guzti honekin, Abenduan zehar Azpeitia euskal antzerkiaren hiriburu bilakatuko zaigu. Eta esperientzia ongi aterako balitz urtero kontuan hartzeko fetxak lirateke abendukoak, bai antzestalde eta baita zaletuentzat. Eraberean interesgarri eta beharrezkoa litzateke horrelako esperientziek bide eman zezaten beste ekintza mota batzu eratzeko betiere antzerkiaren inguruan.

Eratzaileek beste sari bati ere garrantzi berezia eman nahi izan diote, bertan sortutako lan hoberenari 50.000 peztako saria emango zaio. Sariez gain taldeak izango dute beste konpentsaziorik, Azpeitiako lehiaketara joateagatik soilik 50.000 peza emango zaio talde bakoitzari gastuentzako.

Sari guzti hauek erabakitzeko epai-mahai bat eratu da. Eta berri hau idazterakoan guztiz zehazturik ez badago ere, zenbait izen aipatu da, Mirentxu Murai, Txuma Lasagabaster, Jesus Mari Lekuona, Agustin Zubikarai, Xabier Lete, Labaien zaharra, Antzertiko norbait.... Baina esan bezala ez dira izen ziurrak, konfirmazio zai bait daude eratzaileak.

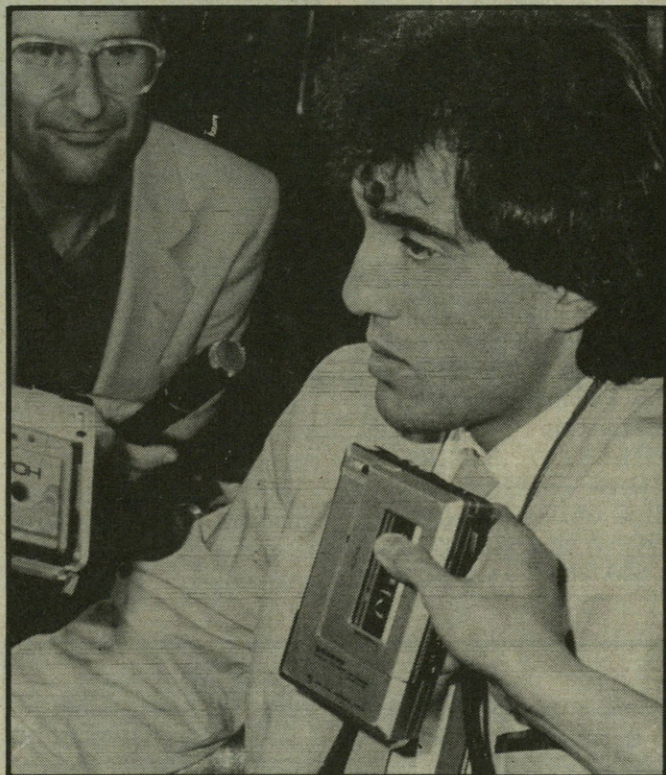
Abendu teatreroa Azpeitian

Hasteko ez dago batere gaizki zortzi izatea izen emandako taldeak, agian espejismo bat da, baina ez dirudi, gehiago dirudi programaketa ezaren ondorioz direla ezezagun talde asko. Kalitatea beste kontu bat da, abenduan zehar argituko den kalitatea, eta zehazkiago fetxa hauetan ospatuko dira sei emanaldiak: Abenduaren 2an, 3an, 7an, 9an, 17an eta bukatzeko, santomas egunez, 21ean ere, Donostiako tradizio piska bat itzaliari konpetentzi egin ez ospatuko da azken saioa.

Gero, epai-mahai finkatu gabe horren erabakiaren zai; eta bitartean euskal antzerkiaren muestra hori dastatzeko aukera Azpeitian. Honen berri gehiago izango duzue aurrerantzea. Hau ez da Hollywood, eta zer?

GOIKO, ATHLETIC-EKO FUTBOLARIAREKIN ELKARRIZKETA

«GAIZTAKERIAZ TRATATU IZAN DA GAI HAU HAINBAT KOMUNIKABI- DETAN»

Andoni eta Josu.

Irailaren 24ean, Nou Campen, Athletica, eta Andoni goikoetxea bereziki, liga txapelketako partidua jokatzeko ari zirela bertako jabearen kontra, Barcelona, Maradona kamillan ateratzerakoan Goikoren sarrera gogor baten ondorioz, Estatu mailako komunikabide guztietan gai nagusia bihurtu zen.

Baina Historia luzeagoa da, aurreko urtetik dator.

Argi dago, Athleticak edo eta maila berdinean Errealak, Barcaren konparatuz futbolaren konzeptio oso ezberdina dutela. Alde batetik, hemengo taldeak, bertako jendean oinarrituz, bertako taldeak potentziatuz, Herriak berak sentitzen dituen taldeak osotzen dituztela. Garrantzi handia du, bai, irabazteak, hori ez du inork ezeztatzen, baina euskal taldeen filosofia beste alor batzuetatik doa, lehenago aipatutakoak hain zuzen ere.

Bestalde, Barca bezalako taldeak ditugu Estatu mailan, edo eta hobeki esanda, futbol entresa hutsak, hau da: ez du inolako ardurarik nola irabazi, jokalaria ez dira zergatik herrikoak, katalanak, sentitu behar. Horrela, ontzat ematen dute ez bakarrik argentiar edo aleman bat izatea, baizik eta hortik gainera Estatu mailako zabalik dute. Denak balio du, Estatu futbol talde indartsuena lortzeko. Eta horrelako talde bat osatu ondoren, garaipenak eskatzen zaizkie, exijitzen zaizkie.

Gauzak horrela, Barcaren enpresa hutsak, Athleticaren kontra, herritik sortutako taldea, jokatu zuen Irailaren 24ean Bartzelonan. Eta horrela, ez zen jokalaria bat zauritu, Maradona, baizik eta 1.000 milioi pezeta izorratu zitzaizkien. Eta errudun bat behar zenez, zoritxarrez berarentzat, Andoni Goikoetxea-ri tokatu zitzaion. Arbitroak, partiduko aktan, ez zuen agresio hitzik aipatu. Goikoren sarrerak txartel oria merezi izan zuen bere ustez, baina Barca Estatuko talde indartsuena da, eta presioak berehala hasi ziren. Beraz, Konpetizio-Batzordeak 18 partidutarako Goiko baztertzea erabakitzen du. Athletica ez dator ados erabakiarekin eta errekursoa presentatzen du. Apelazio-Batzordeak zigorra gutxitu egiten dio, 10 partidutara; Athleticak ezetz, Kirol zigorretarako Batzorde Nagusiak, 7ra jaisten dio zigorra, agresio hitza mantenduz erabakian, baina hitz honi benetan duen

zentzua kenduaz. Eta orain, Athleticak aurrera jarraituz, Tribunaletara jo du.

Athleticarentzat, erabaki zuzena argi zegoen: asko jota 4 partidu joku arriskugarria zela erabakiz.

Besteak beste, kalteatuak Athletic eta Andoni Goikoetxea bereziki.

Hona hemen Goikorekin izandako elkarrizketa.

Argia.— Nola izan da prozesua Barcelonako partidutik hona Maradonaren lesioa medio delarik?

Goiko.— Barcelonako partidua jokatu eta gero jende batzu kiroletatik at gertatutako gauzetaz mintzo ziren. Jokalari bat lesionatu egin nuen, munduko jokalaria onena baina ni bezala jokalaria bat, pertsona bat eta hor kirolen arlotik kanpo atera ziren gauza guztiak, dena manipulatu.

Hau denau Konpetizioko-Batzordea heldu eta justizia barik obratu zuten: geroztik, 18 partidutako zigorra «pasada itzela» zela konturatu zirenean, eta jendeak «canallada eta barbarie»tzat ematen zuela ikusiz ikaratu egin ziren.

Errekurritu eta 10 partidutara jaitsi zen santzioa baina hau ere bestialidadea zelarik, zeren agresioz akusatzen baitzidaten eta jokaldia ez zen horrela gauza arrunta izan zen baloia medio izanez zoritxarrez jokalaria bat lesionatuta gertatu.

Gero Kirol Zigorretarako Batzorde Nagusiak Konpetizioko-Batzordea eta Apelazioko-Batzordearen bidetik jarraituz eta hauen erruei begi itxiak eginez, santzioa laburtu baina hor ere agresioa izan zela esan zuten.

Nire ustez pertsona hauek deskalifikaturik gelditzen dira eta dimitidu egin behar dute, baina hemen ez du inork hortik kanpora joan nahi.

Bestaldetik, pertsonalki, lehenengo egunetan oso urduri egon naiz prentsakoei elkarrizketa bat egin nahi zutela eta, hoientzat prest denbora osoan. Baina hurrengo egunetan lasaitzen joan naiz. Futbolearen jolasten jarraitu dut Europako Txapelketan Lech Poznan eta Liverpoolen aurka eta oso arin pasatu zaizkit orainarte jolastu barik daramatzadan sei partiduko.

50.000 pertsona nire izena oihuka aipatzen egotea eta nire taldekideak lepoz altxatzea inoiz ahaztuko ez dudan momentua da

Argia.— Maradona kamillan atera zutenean geroztik gertatu dena gertatuko zenik susmatzen zenuen:

Goiko.— Hasieran ez, ez bait nuen uste ezer zuenik, gainera Victor eta Aleksankok lasai egoteko esan zidaten eta lasai gelditu nintzen kolpe bat bakarrik baitzen. Gero Javi nire logelara etorri eta «maleoloetatik» txarto zebilela eta operatu zutela esan zidan eta orduan konturatu nintzen lesioaren garrantziaz.

Argia.— Lech Poznan-en aurkako partidua izandakoan eta Konpetizioko-Batzordearen erabakia publikoa izan aurretik San Mames osoa eta zure taldekideak zure izena eta lepozgain altxatzeak zer suposatzen du jokala-

riarentzat, zer sentitzen da halako momentuetan:

Goiko.— 50.000 pertsona nire izena oihuka aipatzen egotea eta nire taldekideak lepoz altxatzea inoiz ahaztuko ez dudan momentua da. Argi dago Konpetizioko-Batzordeak hartu behar zuen santzioaren kontra zegoela hori, denek uste baitzuten zigorraren bat leporatuko zidatela nahiz eta legez kontra jo hori egiterakoan. Bestalde, nire aldeko jarrera hori ez zen inola ere izan jokalaria bat zauritu nuelako Catalunyako komunikabideek aipatu zuten bezala. Horrek ez du ez hanka ez bururik.

Argia.— Athleticak Kirol Zigorretarako Batzorde Nagusiak hartutako erabakiaren kontra joko du?

Goiko.— Bai, Tribunal Arruntarengana joko du. Nahiz eta zigorra bete Athleticak eta neuk argitu nahi dugu ez dela agresio bat izan nire izena eta klubarena garbi uzteko. Baita ere, Barcelonako eta Estatu mailako hainbat komunikabidek gai hau gaiztakeriaz tratatu dutela frogatzeko.

Konpetizioko-Batzordekoek deskalifikaturik gelditu dira eta dimitidu egin behar dute, baina hemen ez du inork hortik kanpora joan nahi

Kafea (ala akeita?)

Elhuyarreko: L. M. Bandres

Gaur egun Herrian eta inguruko herrietan bazkari edo afari on baten ondoan derrigorrezkoa dugu mama beltz hau edatea. Baina, zer dakigu edari honi buruz? Historia eta kondaira nahastu egiten dira, baina, zihur dakiguna zera da gure xikaraino heldu baino lehen bidaia luze bat egina duela.

Kafearen jatorria, dirudienez, Abisinian, gaurko Etiopian, dago. Han eta Kaffa deitutako lurraldean Kaldi izeneko artzaiak bere auntsak landare berezi baten hostoak eta fruituak jan ondoren alai eta zaratsatu jartzen zirela ikusi zuen. Orduan, berak gehiegi pentsatu gabe beste horrenbeste egin zuen eta berehala biziago eta arinago sentitu zen.

Baina inguruko elizgizonak ez zeuden lotan eta gertaera honen berri izan bezain laister ekintza horretan nola-baiteko pekatu ote zegoen ikusi ahal izateko fruitu horren infusioa gertatu zuten. Dirudienez, gustatu egin zitzaizen eta bestalde, goizaldeko otoitzaldi luze eta aspergarri haietarako logalea uxatzeko birtutea hatzeman zioten. Beraz, kafea onartua zegoen.

Beste bide batetik joanda, kafearen lehen aztarna literatura arabiarrean agertzen da. 900 K.b.l. Rhazes izendatutako fisikaren idazlan batean «gahway» hitza azaltzen da eta hau turkierako «kahveh»tik dator.

Kafearen historiari buruz beste kondaira bat badago oraindik, halaz ere eta hori kontatu baino lehen, nondik plazaratu zaigu euskaraz inoiz entzuten den akeita hitz hori? Herri batek, Euskal Herriak barne, gauza edo kontzeptu berri bat beste herri batetik hartzen duenean berarekin batera dagokion hitza ere hartu ohi du. Horregatik hizkuntza gehienetan kafea antzerako hitz batez edo bestez ezagutzen da. Beraz, nondik akeita?

Kafea 1675. urtean Ekialdetik Italian sartzen da lehen aldiz eta hemen gorabehera batzuk izan ondoren bere jatorri mahomatarra kontuan izanik kristauentzat debekatua izan zen. Debekazio hau Clemente VIII Aita Sainduak kendu zuen. Beraz, denbora-epe batean zehar edari hau debekatua egon zen Elizaren aldetik. Eta jendeak zer egingo zuen? Ba.... auskalo. Batzuek ez dastatu eta besteek gogo bi-ziagoz edan.

Baina goazen hitzarekin. Kintanaren Hiztegi Modernoari begiratzen badiogu akeita hitzari buruz honela dio: «Con esta palabra se designaba en un pueblecito de la Baja Navarra cierta infusión de hierbas medicinales; las mujeres del lugar, sin embargo, utilizaban este nombre como clave para llamar al café, que por aquél entonces estaba prohibido socialmente a las damas pero que ellas gustaban a escondidas con la ayuda del inofensivo nombre de akeita. De aquí, los amantes del euzkera garbija tomaron esta palabra de uso reducidísimo e impropio para intentar suprimir de la lengua la voz internacional kafe, derivada ésta del nombre de Kaffa, región de Etiopía donde la planta tuvo su origen».

Beraz, akeita gehienez ere kafearen izengoiti bat baino ez da. Edari hau sozialki eta agian Elizaren aldetik ere debekatuta zegoen garaietan, bere benetako izena estaltzeko bide bat zen. Gaurregun beldur horiek kendu badiugu, beraiekin batera, estalkia ere uxatu behar dugu: Kafea jalgi hadi plazara!

Baina lehen kafearen jatorriaren beste kondaira bat bazegoela esan dizuet eta benetan polita da. Gure Iparrereko auzokideen, hots, frantsesen chauvinismoa ezaguna da munduan zehar eta ikusi zer zioten (diote?): Kafe landarearen jatorria Frantziaren hego-ekialdean jarri behar da. Hango herri batean fraide batek irakurketari jo eta ke ematen zion eta behin batean llargiaren argia aski ez zenean aurrera jarraitzeko nekearen nekez begiak marruskatu zituen eta bere betileak

lurrera erori ziren eta hauetatik kafearen landarea sortu zen. Zer? ez al da polita? Nahi duenak sinets beza.

Kafearen historia pasadizo xeblebrez beterik dago. Joan Sebastian Bachen garaian Italiako itsasaldeko herrixka baten emakumeek beren senarren ahulezia sexualaren jatorria, ikerketa **sakon** batzuk egin ondoren, kafeari zegokiola ondorioztatu zuten. Protestak, nonbait, oso biziak izan omen ziren (ez da gutxiagorako, noski!) eta agintariekin eskua sartu zuten (gailan, ez beste inon). Honela, kafea debekatuta gelditu zen (ez dakigu honen ondorioz italiarrek esandako gaiari berriz ekin ote zioten ala ez: begira non eta ikerketa sakon bat egiteko gai garrantzitsu bat agertu zaigun) eta urte batzuk honela jarraitu zuen. Guzti hau Joan Sebastian Bach-ek kantata eder eta alai batean bildu zuen.

Bainan, historiak askotan atzera jotzen du. Esandako pasadizoa gertatu eta zenbait urte geroago nekazari batzuk aurkako ondorioa heldu ziren: beren uzta-bilketa zela eta etxetik urrungo mendietan epe luze bat iragan ondoren beren emakumeak zirika edo motibatzeak kafea oso gauza egokia zela, alegia. Beraz, arrazoia non zegoen edo dago? Dirudienez nekazariak arrantzaleek baino arrazoi handiagoa zuten. Baina, gaur eguneko ondorioak ezagutuz, kaferik gabe nahiz kafearekin emakumeak motibatzea badirudi ez doala i do horretatik, ez al da hala?

Munduan kafearen ekoizpena bi herrietan ematen da, bereziki: Brasil eta Kolombia. Lehenengoak guztia-
ren 35a ematen duen bitartean biga-

rrenak 15a ematen du. Gelditzen den gainontzeko 50a beste ehun herriren artean banatzen da. Beraz, gaur egun kafearen ekoizpenean Amerika da nagusi. Baina, kafearen Brasileko historia oso berria da: 1717. urtean Frantzisko Mello Palheta deitutako harama da portugesako ofizialak Guayana frantsesara zeredozer egitera joan zen eta itzultzean kafearen landarea Brasileran eramateko aprobetxatu zuen. Harrez gero, Brasilen landare honen hazkuntza izugarria izan da eta bertan dagoen kafearen landareen kopurua mundu osoko biztanleena baino handiago dela esan daiteke. Baina, ikaragarria dena ez da landarearen kopurua, horrek higitzen duen dirua baizik: aurreko urtean, 1982an alegia, Brasilgo Gobernuak kafearen bidez lortu zuen dibisa-sarrera 2.600 milioi dolar baino gehiago izan zen. Ez da koxka txarra, ez! eta pentsa dezakegun bezala xifra hauen inguruan mila interes desberdin mugitzen dira. Batzuek esan duteenez kafearen inguruan mugitzen den diru-kopurua petrolioaren inguruan dagoena baino handiagoa da. Baina, hala balitz ere herri petrolio-esportatzaileak guztiz aberatsak diren bitartean kafe-esportatzaileak beste aberastasun-maila askoz apalagoan daudela esan behar dugu. Zergatik? Hor dago ba galdera.

Hau irakurri ondoren gaurko bazkal ondoko kafea hartzerakoan pentsa ezazu hain normal edaten dugun marmala beltz horrek zure xikaraino heldu baino lehen bidaia luze bi bete behar izan dituela: bata geografikoa eta historiakoa, bestea.

**hurrengo
orriko
gurutzegramari
erantzuna**

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	K	A	X	I	X	•	G	A	U	Z	A
2	I	•	T	X	A	B	O	L	A	•	N
3	T	A	•	T	R	E	N	A	•	R	A
4	A	I	H	I	M	•	B	I	D	O	I
5	U	L	A	•	A	G	I	•	I	K	A
6	•	A	I	A	G	A	D	N	E	S	•
7	A	Z	T	•	A	I	A	•	G	E	I
8	I	T	Z	A	R	•	P	A	U	M	A
9	B	I	•	E	R	U	E	N	•	A	P
10	A	•	A	R	I	G	N	I	Z	•	A
11	K	I	L	O	A	•	A	M	U	T	S

KLASE ASKOTAKO TXARTELAK

Oiartzuar bat trenera zihoalarik, txartela ateratzerakoan ez zuen inola ere esan nahi nora zihoan:

— Emazteari ez zioat esan eta hiri esango diat...!

Lehiatilakoak ematen ez ziola ikusiz, lagun bati bilete zahar bat eskatu eta trenera sartu zen. Beti bezala, azaltzen da interbentorea, txartela eskatzen dio eta beste norbaitena dela ikusiz karraixika hasten da.

Zoro bat izango zela pentsatu zuen interbentoreak eta zegoenean utzi. Itzulitakoan, ea zer moduz ibili zen galdetu zioten. Eta gure Oiartzuarrak:

— Ederki motell! Tertzerako biletea hartu, segundana sartu eta primeran ibili!

— Alla kuida! Lagun batek eman dit.

XANO-XANO

Asko samar edaten zuen gizon batek eta bizio hori laga nahiean medikuarengana joan zen, emazteak bultzaturik batez ere.

— Izugarritzko prolema bat daukat. Orduoro trago bat whyski edaten dut, eta ohitura hori ezin dut baztertu.

Ongi estudiatu ondoren, medikuak ikusi zuen gizon hark ezin zezakeela

JO... ADARRA

gaindi edateko bizioa. Eta edariak kalte gutxiago egin ziezaion hauxe esaten dio:

— Badakit edaten jarraituko duzula, baina kalte gutxiago izan dezazun nahas iezaiozu zure whyskiari ur epel piska bat.

— Baina nere emazteak zorotzat hartuko nau!

— Har ezazu ezkutuan eta ur epela bizarra mozteko esaiozu.

Horrelaxe egin zuen gure whyskizaleak. Handik egun batzutura emaztea datorkio larri medikuari:

— Mediku jauna! Nere gizona zoratu egin dela uste dut, ordu erditik ordu erdira bizarra mozten iharduten bait da!

NAHIZ ZULO ASKOKOA, JANTZI ONENA LARRUA

Gure lagun Patxi joan da estaziora baina trenea lau orduko atzerapenez dator.

— Arraioa! Tren hori baino lehen ailegatuko nauk oinez!

Abiatu da oinez eta baita iritsi ere. Jakina, basoan zehar joan zen, bidez bide, eta Donostiako kaleetatik dabilela, oinetako-garbitzaile horietako batek hotsegiten dio.

— Botin horiek?

— A, bai. Arrazoia daukak. Mediku batengana joan behar diat eta garbitu itzak.

Botinak erantzi ditu eta gure Patxi galtzerdirik gabe. Zapata-garbitzaileak:

— Adiskidea, ez zaizkizu galtzerdiak berehala urratuko!

— Aizak! Kantzontziloak ere klase horretakoak zeduzkat, baina atzean zulatuta!

POZAGATIK

Zeruko atea jo zuen norbaitek. Beti bezala, San Pedro atera zen nor izan zitekeen ikustera. Bi gizonezko inportante ziren, bata abokatua eta bestea Aita Saindua.

Zerurako ontzat eman zituen biak San Pedrok. Abokatua zeruko gela eder batetara eraman zuen eta Aita Saindua berriz, gela ziztrin batetara. Aita Sainduak orduan San Pedrori haserre bizian:

— Aizu Pedro! Zergatik eman diozu abokatu horri gela apain eta ederra eta neri kaskar hau?

— Begira, hori da hemen lehenengo abokatua. Eta Aita Sainduak, aldiz, asko dauzkagu.

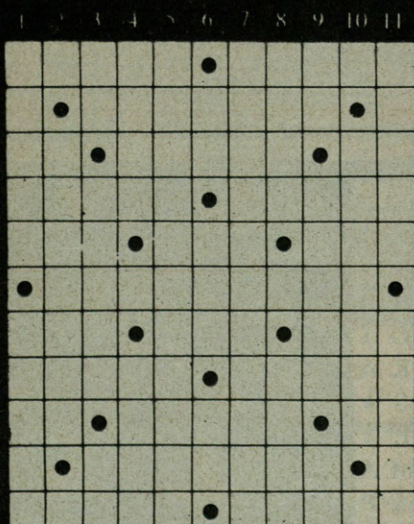
Aste honetako txisteak Legorretako Lurdes Esnaolari zor dizkiogu. Ea besteak ere animatzen zareten bakar batzuk bidaltzera!

LUZETARA:

1.— (ald.) Perretxikoetan preziatuenak (herri.). Izaki bizigabea. 2.— Iodoaren sinbolo kimikoa. Etxola. Kontsonantea. 3.— Eta (aferesia). Burdinbideetako garraioa. (ald.) Ez eme. 4.— (ald.) Mingaina. Latazko ontzi. 5.— (ald.) Emakumezkoen seksu. denean, itxura duenez. (ald.) auna, neka. 6.— (ald.) Sendagailua. 7.— (ald.) Multzoa adierazten duen atzizkia. Gipuzkoako herria. Zubereraz, gai. 8.— Esna, iratzar. Baxe-nafarreraz, oilo-papoa: bere kolore eta lumaje ederrengatik ezaguna den oilo familiako hegaztia. 9.— Bizkaiko autoetan. (ald.) Posesibo (ald.) Haur hizkeran, musu. 10.— Lehenbiziko bokalea. (ald.) Lintzura, aintzira. Bokalea. 11.— Gorua, iruteko tresna. Ez zorrotz.

GOITIK BEHERA:

1.— Bizkaieraz, kitatu. (ald.) Habia, txori eta hegazti jaioberrien bizitoki. 2.— Bokalea. (ald.) Ilundua, argirik gabea. Bat. 3.— (ald.) Euskarazko fonema. Arroka handi. Aluminioaren sinbolo kimikoa. 4.— (ald.) Bizkaieraz, utzi. Bokalea. (ald.) Urez eta irinez egindako nahastura trinkoa. 5.— Guztiz ederra. 6.— Berilioaren sinbolo kimikoa. Egoki: gauz izan' (ald.) Izenorde pertsonala. 7.— Gonbitea. 8.— Alegera, umore oneko. Nitrogenoaren sinbolo kimikoa. (ald.) Oinazea. 9.— (ald.) Urrearen sinbolo kimikoa. Ukan aditzaren indikatibozko forma. Izenorde pertsonala. 10.— Kontsonantea. (ald.) Ameslari. Kontsonantea. 11.— Ahaide. (ald.) Gela batetan goiko alde.

erantzuna aurreko orrialdean duzu

(enbido)

MITXARKONEKO JOXE LUIX EZIN AHAZTU

Aginagan, 1983ko San Paixkutan

-1-

Aginagako auzo maiteak
emen gatoz kantu-dantzan
ollasko biltzen salto-irrintziz
oraindik ez gera etzan.
Ze festa gero bazkal ondoan
neska-mutil danok plazan,
baiña lagun bat faltako zaigu
San Praixku ontako saltsan:
emen falta dan Joxe Luix ura
danetan alaiena zan.

-2-

Aurtengo udako abuztuaren
amairugarren eguna
berreun urtean bizitu arren
gogoratuko deguna,
kupidarik ez zun bonba batek
Joxe Luix lertu ziguna.
Egun eder ta oskarbienak
ekarri oi du iluna:
besteak festan ginan artean
odolustu zan laguna.

-3-

Mitxarkoneko baserrian zan
jaioa gure mutilla,
ezautu zunak esan lezake
ez zan tonto edo illa.
Gizon prestua bazan lanean
parrandarako abilla,
negu partean ibilliko zan
eize onenaren billa.
Bere oroimena gure artean
sekula galdu ez dedilla.

-4-

Mundu onetan aurreratzeko
bazun bixta ta malezi
besteak aztuz bizitutzea
ez du ordea merezi.
Euskal Herria iltzen ai dala
ez al dezute ikusi?
Horrek sortzen zion Joxe Luixi
milla pena ta tristezi:
Euskadirentzat justizi billa
erritik joan zan igesi.

-5-

Nork esana du Joxe Luixgatik
engañua ta gezurra?
Merezi luke berrogei aldiz
puskatutzea muturra.
Faltsoak deitzen dio illari
kriminal eta lapurra,
lurrean seko dagon gizonai
gaiñetik eman egurra.
Galdu ote da Euskal Herrian
geneukan lotsa apurra?

-6-

Gure Herri zarra iltzen ari da
agoni triste batean
Frantses ta Español nagusi dira
etxekoaren kaltean.
Ze pikardiak egiten ditun
otsoak ardi artean
alaberian dabil arrotza
Euskal Herriko partean.
Ausarta nor da danak utzita
arriskatzeko frentean?

-7-

Jostaketetan lagun genduna
ilda ikustea zer pena
baina ez degu Joxe Luix izan
gera ontan il dan aurrena.
Bada beste bat treintaisietean
afusilatu zutena,
Agiñan ez da iñoiz aztuko
Joxemai Furundarena.
Urteak joanda etsai bera da
Euskal Herrin dabillena.

-8-

Negar zotiñak artua dauka
ama Juxtaren biotza
Joxeantonio aitak galdu du
begitan beti zun poza.
Senitartean ixildua da
garai bateko par-otsa,
Iparraldeko neskatxa batek
bakardadearen otza.
Mendiek ere sentitu dute
Joxe Luixen eriotza.

-9-

Joxe Luix zure pusketak dira
biurtuak milla azi,
zati oitatik milla landare
ernetzen bai dira asi.
«Ez amor eman» esaten dute
«jarraitu gogor Nazkaz-i»,
esnatutzeko eskatzen digu
ainbeste lagun eskasi,
Euskal Herrian askatasuna
bear dala irabazi.

ZUEK BARTZELONAKO EUSKALDUN

XALBARDIN

Azken gertaerak sortu dituztenek badute zer azter eta zer ikas. Alde batetik espainiar armadako partaide profesional baten hiltzeak, inoiz baino nabarmenago inguratu ditu aldeko jarrrerak eta ekintzak. Baina artikulua honetan kazetari profesionalen jarrreri buruz ihardungo dugu.

Komunikabideen portaera erabatekoa izan da. Telebistan, irratietan, egunkari eta aldizkarietan, euskal terrorismoaren aurkako kanpaina bakar batek bete ditu ia osorik ohizko informatiboak eta honelako sailak. Gerrako parteak ziruditen. Delako informazioan «faszistak», «erahileak» eta antzekoak, desohizko agresibitateaz entzun behar izan ditugu. Gure begi-belarriek jasandakoa!

Batek, edonongo armadan sartzea erabakitzen duelarik —arrisku bereziengatik ematen dituzten «plusak» aparte— dagokiona onartu beharra dauka. Armaz eta gerraren obsesioz bizimodua ateratzen duenak minbiziaz hiltzea amestu dezake, baina amestu besterik ez. Bestalde, militar horren biziaren truk, komunikatu bat irakurtzea eskatzen zen. TVEk ezezkoa eman zuen nahiz eta jakin beste komunikabidetan argitaratua izan zela. Baina egoera honetan, kazetari profesionalak berea jokatu dute.

Ez dut zalantzan jarriko hauen zintotasuna, zeren azken finean, langabezia haunditzen doan une honetan, normala da bakoitzak bere lanpostua eta lansaria zaintzea besterik gabe. Eta egoera honek ez du zintotasuna saritzen. Historia horrelako jarreraz beterik dago. Informazioaren objetibotasuna, garaileena izan ohi da beti. Eta beste eratakoak isil eraztearekin —be-

raiek kontrola ez ditzaketen horiek— negozioa borobiltzen da. Hau kontu zaharra eta jakina da, baina komeni da buruan edukitzea beti ere.

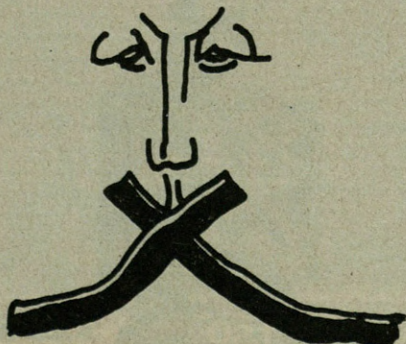
Zer esan dute profesional horiek Joxi eta Joxanen desagertzeaz? Guzti

hori normala da, hau gerra bait da eta etsai gaiztoa menderatzeko egindako guzti-guztiak balio du. Koño, egindako horrek internazional etikaren erak erabat hausten ez baditu, hobe. Kasu honetan, hala ere, denak izorratu ditu zere Barrionuevoren esplikazioa —encontronazo fortuito, investigaciones— etxean jakia bukatu ondoren seme tontoenak ere sinisten ez duen horietakoa izan da.

Kazetari profesionalak sinetsi dutela? Etxeko seme tontoena baino inuxenteagoak direla? Ez, hori ez; hori anpostuarena da. Hau ere jakia bukatzen denean mudatuko bait dira eta beste aita berri baten etxe berri bat defendatuko dute. Lumaz eta paperez gainera. Ez, hauek ez dira fameli hortako tontoenak. Eta egia da nere ustez Maite Idirinen kantuak diona: «HILKETA GUZTIEK EZ DUTE ESANNAHI BERTINA» —gutxi gora behera, oker ez banago— zeren aitortu behar dut neretzat ere hori egia dela. Galtzaileen etxean ere, batzuten —ez beti— seme tontoarena egitea tokatzen da, auzoari begira bereziki.

Baina jakirik ez dagoen etxean, normala da kalkulatorik gabe hitz egitea, hau da, garbi hitz egitea eta elkarren arteko haserreza zatidura bakartzat harturik bazka egitea guztiak hasetu arte. Horrelako otordua onarturik dago. Bai, gure etxean ere badugu joera hori, gurea bakarrik defendatzearena nahiz eta askotan ez oso konbentziturik egon.

JOXI, JOXEAN, ez zaituztet ezagutzen, baina etxeko orman zaude, etxekoentzat bizirik bai, zeren nahi duenak barka diezaiola nahi duenari nahi duena, baina ahaztu ez, inolaz ez.

DIRUA ORDU GUZTIETAN

Ordu guztietan Kutxaren zerbitzuak zure mesedetan daude.

Hemen duzu gure Txatel Berdea. Txartel Berdearekin eragiketa guztiak, diru ateratzea, diru sartzea, etab. edozein ordutan egin dezakezu, gauean edo egunean, lanegunetan edo eta jaiegunetan. Txartel Berdeak ez du ezagutzen jairik.

Erlojua begiratu barik, behar dituzun soluziobideak zeure eskuetan daude:

- Edozein unetan dirua ateratzen.
- Dirua sartzen.
- Zure saldoa berehala ezagutzen.
- Taloi txekak eskatzen.

KREDITUA EDOZEIN TOKITAN

Bidai agentzietan, hoteletan, jate-txetan, dendetan, erostetxe handietan.

Bizkaian 2.000 toki baino gehiagotan.

Munduan zehar 2.600.000 tokitan.

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartela erakutsirik NO-NAHI, txakur txiki bat ere gabe, erosiko duzu.

Horrela, ez duzu gainean dirurik eraman behar ez eta konturik atera behar.

Gauzez gozatzeko ez duzu itxaron behar. Pagatzeko itxaron behar duzu, gure kreditu osoa duzu eta.

ETA 5.000.000 TAKO SEGURU DOHAIN BAT

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartelarekin harantz honuntz ibiltzea ez da bakarrik eroso.

Segurua baita.

Abioiez, trepez edo eta itsasuntziz egindako bidaiak txartelaz abonatzen badituzu, zuek eta zeure etxeok

istripuen kontrako aseguru bat duzue. 5.000.000 pztako asegurua hain zuzen. Dena debalde.

Horregaitik ere Bizkaiko Kutxaren Master Charge-a eduki eta erabili behar duzu.

Seguru gaude.

CAJA DE AHORROS
VIZCAINA

BIZKAIKO
AURREZKI KUTXA

30 segunduren buruan zeure eragiketak eginik daude.

"Tarjeta 24 CAP" txartelaz
gure Kutxazain Automatikoak
erabiliaz dirua atera, dirua sar,
talo edo txeke, zure
kontuaren laburpena
eska, talonari berri
bat eska eta hori
dena
herrenkan
jarrita itxoin
beharrik gabe,

denbora asko aurreztuz.
30 segunduz behetik, eta batere
konplikaziorik gabe, Gure
Kutxazain Automatikoak
egunaren 24 ordutan
zerbitzeko

baitauzkazu, nola
funtzionatzen
duen pausoz
pauso azaltzen
dizute.

Kutxazain Automatikoa

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA